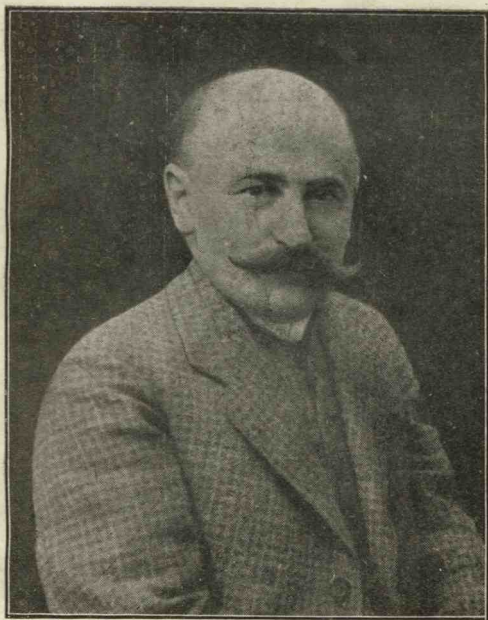

~~Inw. 18.275/67~~

BIBLIOTECA C.C. P.R.R.

I 393 S

GH. DIN MOLDOVA
(George Kernbach)

Versuri și Proză

Id. 274496

~~18.275/67~~

~~Inv. 164808~~

IAȘI

EDITURA REVISTEI „VIAȚA ROMINEASCĂ“

1912

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

COTA

~~154 585~~

16205

~~296/04~~

RC 213/
12

B.C.U. Bucuresti

C20041389

VERSURI

La săcere

Colo'n lanul cel de griu
Merg flăcăii păn' la briu,
De cu zori și până 'n sară
Săcerind griul de vară

Cind nevestele din sat
Cinepa pun la muiat
Mai de vale dela griu,—
Cu cămașa prinsă 'n briu

Iar cînd soarele dorit
De trei suliți e suit,
Se zăresc viind din sat
Fetele cu de mîncat

Și cum vin spre muncitori,
Tot cu ochi ispititori,
Ei le prind cu drag de briu
Și părechi se'nfundă 'n griu.

Bat'o, Doamne

Bat'o, doamne, pacostea
Pe pustiea dragostea

Că de cînd îi zic iubire,
Îndrăgesc într'o neștire

Și de cînd îi zic amor,
Îndrăgesc de mă omor.

Strajă

Cînd mă culc, la căpătăiu
Stau de strajă ochii tăi
Și din somn cînd mă trezesc,
Lîngă mine străjuesc.

Spune, puico, tu-i trimеți
Toate nopțile drumeți, —
Ori de vină nu sînt ei
Și's de vină ochii mei?

Zădarnic

Zădarnic cerci, copilo,
Durerea să-ți ascunzi:

De-un veac mi-au spus-o mie
Albaștrii ochi profunzi,

Gurița ta 'ntristată,
Obrajii ce se sting...

Iar dacă-am ris atuncea,
Am ris — ca să nu pling.

Unei babe

Dacă vrei să fii iubită,
Dă-i parale lui Didim:
El — sărmanul! — ne răzhună
Pe noi iști care plătim.

Sărăcie

Veste tristă, tristă veste :
Nici un ban în buzunări.
De-acu ochii tăi, drăguțo,
Vor sluji de luminări

Iar doi fragi muiiați în lapte,
Drept băut și drept mincare.
Să mîncăm! Pieptariu 'n lături,
Nu căta că-i postu-mare.

Și cînd strugurii s'or coace,
De-i fi mamă, de-oiu fi tată,
N'a fi, puico, vina noastră,
Ci-a fi lumea vinovată.

Ce să faci în toiul iernei
Făr'un ban în buzunări,
Cînd dulci ochii tăi, drăguțo,
Ne slujesc de luminări?

Iad și Raiu

O copilă, care 'n viață
Îndrăgise nouă sate,
Vie, sprintenă, glumeață,
Mergea 'n Iad, pentru păcate.

Un copil drăguț și care
Pe pământ crezuse 'n Crist,
Pe a Raiului cărare
Se 'ndrepta tăcut și trist.

Dar în drum se 'ncrucișează
Căile la Iad și Raiu;
Împreună jos s'așează,
Sub molidul de pe plaiu

Și era aproape sară
Cînd porniră de sub brad
Și 'mpreună-o apucară
Pe cărarea dela Iad.

Ad Teutoniam

Germanie cuceritoare,
Urăsc netoții tăi burgheji,
Filozofia ta nebună
Și grenadirii tăi viteji

Dar închina-voiu băutura
Ce-au născocit strămoșii tăi —
Pentru drăguții ochi albaștri
Ai fiicelor tale bălăi.

Te-am văzut

Te-am văzut numai odată
O, chip dulce și iubit,

Dar prea bine-ași putea zice
Două vieți că le-am trăit,

Dacă-ași socoti de-atuncea
Noaptele ce n'am dormit.

Fragi și mure

Cind țigăncușa cu ochi de mure
În zori se 'ntoarce dela pădure,
Ducind cofița plină de fragi,

Mă uit la dinsa și-mi zic în mine:
Îmi plac și fragii—simțesc prea bine—
Murele însă, mi's mult mai dragi.

În pădure

Liliana 'n zori de ziuă
La pădurea cea de fagi
Se dusesese singurică
Cu cofița după fragi

Și'ntilnindu-ne'n poiană,
Să-i ajut m'a 'ngăduit,—
Ș'am cules de pe guriță-i
Fragul cel mai plurguit.

Astăzi bate vînt de iarnă
Prin pădurea cea de fagi;
Fata însă pleacă veşnic
Cu cofiţa după fragi.

18 Mart

Draga mea, te fă frumoasă:
Azi e zi de sărbătoare.
Toarnă vin de tămîioasă
În străbunele ulcioare

Şi colea pe iarbă verde,
Colea jos, sub ceriu senin,
Adă, dulcea mea frumoasă
Pline cupele cu vin

Şi să bem!—pentru aceia
Ce-au luptat în viaţa lor
Ş'au pierit, avînd ca întă
Fericirea tuturor.

Cîntec

Frunză verde de dudău,
Rău era 'nainte, rău,
Cînd ciocoiul cel străin
Te umplea de-amar și chin

Dar acum-a-i și mai rău,
Că ciocoiu-i frate-tău,
Că-i român și că-i creștin
Și la suflet tot hain.

Arminden

Adă oalele pe masă—
Cu pelin cofița-i plină;
În norocul tău, draguțo,
Și'n norocul meu închină:

Cum șed oalele 'nșirate
Până'n gură cu pelin,
Tot așa să-ți stee ție
Dragostele toate 'n plin;

Iar cum scurgi de vin cofița
În ulcele pinteacoase,
Să se scurgă după mine
Ochii fetelor frumoase.

Gîndul

De-ași avea un lanț puternic,
Mi-ași lega gîndul de mine
Să nu-mi fugă fără știre
Zi și noapte tot la tine.

Așa, n'am nici o putere,
Și de vreu, ori de nu vreu,
Tot la tine, zi și noapte,
Rătăcește gîndul meu.

Din Anacreon

Străvechea noastră vitejie
S'o urce alții sus la stele; —
Eu, dimpotrivă, tot cînta-voiu
Mereu înfrîngerile mele.

Dar nu m'a'nvins nici pedestrime,
Nici mărinări, nici călăreți,
Ci-o neștiută încă oaste —
Cu ochii aruncînd săgeți.

Asămănare

Un așa portret fidel
Cum e-al tău, iubita mea,
Nici că altul s'ar putea.

Eu de-un an mă rog la el
Ca să-mi dee-o sărutare,
Și el,—vai, ce-asămănare!

Dor nebun

Cînd dăunăzi, cu trăsura
Te duceai la preumblare
Ș'ai trimis vecinei mele
Din trăsură o sărutare,—

M'a pălit un dor atuncea,
Dor nebun: Cum aş mai vrea
Cînd tu-i trece cu trăsura--
Eu să fiu vecina mea!

Frunză verde

Frunză verde lemn de brad
Duce-m'aş, duce la lad

Să iau smoală 'nfierbîntată
Şi cenuşă 'nveninată

Să le mestec la un loc
Raiului ca să-i dau foc.

De-o potrivă

Te ar sorbi dintr'o privire
Pătimaşii ochi căprie;
Dar tu nici nu-i bagi în samă,
Tu nici faţa nu li-o ştii.

Ochi căpriei, ori verzi, ori negri,
Ori ca unda lină-a mării,
Pentru tine's de-o potrivă —
După stînsul lumînării.

Visuri

Te stringeam cu foc în brațe,
Tu, cu foc, iar mă strîngeai
Și'ndrăgiți unul de altul,
Noi visam un dulce traiu.

Lîngă mine-acum stai tristă,
Eu, de zile 's amărit,
Și — sătui unul de altul,
Azi trăim un vis urit.

Te-am iubit

Pe nisipul din grădină,
Fermecat de-al tău amor,
Scriș-am eri, gîndind la tine:
„Te-am iubit și de ador.“

Peste noapte bătu vîntul
Și eu azi n'am mai găsit
Pe năsipul din grădină
De cît vorba: „Te-am iubit...”

Moartă

Firea toată 'mi părea moartă
Cînd în cale-a fost să-mi ieși
Ca să'mi umpli de viață
Cimitirul urieș.

Azi, îmi par însuflețite
Cîte'n lume și'n stihii,
Numai tu ești pentru mine
Moartă, moartă 'ntre cei vii.

Ș'acuma încă

Ș'acuma încă de mai trec
Pe subt uitatele-ți ferești,
Că nu mai pot de dorul tău,—
O, nici de cum să nu gîndești.

Dar, cînd ni-i silă de chiar noi,
De vremi trecute cînd dorim,
Par'că ne mină nu știu ce
Fără de voie 'n țintirim.

De ce?

Copilo, ce'mi apari în visuri
Și nu te știu de nicăiri,
Ce'mi tulburi nopțile stinghere
Cu drăgălașe 'nchipuiri?

De ce durerilor trăite
Adugi tu amorul tău?
Ce bine ți'am făcut eu ție
Ca tu să-mi faci atîta rău?

Vis

S'auzea zgomot de fiere,
Strigăte de bucurie,
Ca și cum lumea 'și fărmase
Lanțurile de robie.

Bubuitul lung de arme
Mă făcu din pat să sar,
Socotind că a lumii bunuri
Ațișat-au lupta iar

Ș'am eșit în pragul ușii
Să privesc plebea luptind,—
Ș'am văzut'o strinsă roată
În mini torțile ținînd

Iar în mijlocu-i sta falnic
Un nou rege 'ncoronat.
Am privit, mi-am întors capul—
Și m'am dus de m'am culcat.

Unei doamne cernite

Întregi ceasuri cîte-odată
Am stat mut și te-am privit
Jună, veselă, frumoasă,
În veșmintul tău cernit

020041389 =
Și gîndeam atuncea, doamno,
La gîngașul trandafir
Ce 'nflorește cîte-odată
Răsădit în cimitir.

Au nu știi?

De ce-ai rămas tu mută
Ș'atit de întristată,
Aflînd că azi amorul
Nu-l simt întăia dată?

10-275/62
Au nu știi raza lunei,
În nopțile senine
Ce farmec dă de gîngaș
Tăcutelor ruine?

Malaguena

Dragostea și portocala
Au o mare-asămănare:
Orișicît de dulci să fie —
Tot cam sînt puțin amare.

Taină

Iubirea mea fără de margini
Tu niciodată n'ai s'o știi
Și taina mea n'o vor străbate
În veci profunzii ochi căpriei.

Deapururi gura-mi va fi mută
Și ochii mei în veci cuminți,
Și tu în veci nu vei pricepe
Ce greu-i, doamne, ca să minți.

Nici chiar aceste versuri triste
În mini cîndva de-ți vor cădea,
Prin minte ție nu-ți va trece
Că's pentru tine, draga mea,

Ș'astfelu deapururi rămîne-vor
Naivi profunzii ochi căpriei,
Pe cînd în urma ta deapururi —
Eu, voiu păși, fără să știi.

Ochii

Dintre ochii ce 'ntîlniiu
Tot cei negri's cei mai vii

Și de rîd, ori de's tăcuți
Mi te 'ndeamnă să-i săruți.

De cei verzi să te păzești:
Nici nu știi cum i'ndrăgești

Cei albaștri's mai senini,
Lor cu drag tot să te 'nchini.

Dar eu,—ochii cei căprii
M'apucaiu de-i îndrăgiu —

Cînd le văd văpăile,
Mi s'aprind călcăile,

Cînd la mine se opresc
Ca și ceara mă topesc.

Năluca

Veselă ca ciocîrliea,
Drăgălașă ca un basm,
Tu presai în toată vorba
Ironie și sarcasm

Și-ți bați joc de toate cele,
De viață, de iubit,
De cei căror ești urită
Și de cine te-a 'ndrăgit

Și nu cați, nepăsătoare,
Nici 'nainte nici 'napoi,
Ca ș'o picătură de-apă
Dintr'un repede șuvoiu.

Iar cercînd a te 'nțelege,
Te-urmăresc cu ochii triști
Și, nepricepînd nimica,
Eu — mă 'ntreb dacă ești.

Dona Ella

Tot castelul e 'n mișcare.
Paji 'ncolo 'ncoace vin;
După bliduri încărcate,
Curg antalele cu vin.

Muzici cîntă, s'aud tobe,
Porți se 'nchid și se deschid:
Se mărită dona Ella,
Floarea din Valladolid.

În saloanele aurite
Zboară șoapte de amor;
Prinți, gentile senorite
Se 'nvîrtesc pe urma lor

Cînd cuprins de nerăbdare,
Pătimaș s'arată 'n prag
Mirele stingheriu și singur
În aprinsul vălmășag.

E pustiu, tăcut cerdacul.
Sus—eternele făclii,
Dedesubt scîntee balta
De lumine argintii.

Ce s'aude colo 'n sălcii?
Dona Ella, ce tresai!—
Ești cuprinsă de muștrare
Ori, deșteaptă, tu visai?

„Astăzi toate sînt schimbate,
Dona Ella, lacul, luna,
Jurăminte de-altădată,
Dragostea de totde-auna;—

Numai eu sînt tot acela,
Zbuciumat de-o grea furtună...
Ești nebună, dona Ella,
Dona Ella, ești nebună!“

Dar mireasa prinde-a rîde,
Rîde, rîde fără saț,
Și voios intrînd în sală
Își ia mirele de braț.

Jos, i așteaptă telegarii
Ca să zboare la Madrid,—
Ce ciudată-i dona Ella,
Floarea din Valladolid!

Pe gînduri

Pe cînd viața nevoiașă
Mă robește unde-apucă,
Gîndul meu mi-l răscolește
Un statornic dor de ducă

Și de obște mă frămîntă
O simțire-obositoare
De pescar, pierdut pe gînduri
Lînga unda curgătoare.

Osîndă

Foae verde de hemeiu,
Judecatu's de femei
Că iubesc fără temei,

Judecat pe nedreptate,
Săruta-mi-le-ași pe toate !

Că m'au pus la grea osîndă
Să iubesc fără dobîndă;
La canon mult ticălos :
Să iubesc fără folos.

Unde ești ?

Toporașii-au înflorit
Amîndoi cînd ne-am iubit.

Toporașii s'au uscat
Cînd te-ai dus și m'ai lăsat.

Bate vîntu 'n florării,
Eu te-aștept și tu nu vii !

Bate vintu 'n toporași,
Unde ești și cui mă lași ?

De ce nu-mi vii ?

Gură dulce, ochi căpriei,
Unde ești ? De ce nu-mi vii ?

Ce nu-mi vii ca 'n alte dăți
Darnică de bunătați ?

Lingă mine să te 'ntinzi,
Mijlocelul să-mi cuprinzi,

Să mai numeri cele grinzi !

Darnică de bunătați,
Ce nu-mi vii ca 'n alte dăți ?

Unde ești ? de ce nu-mi vii,
Gură dulce, ochi căpriei ?

Ea

Dulce ca un strop de miere
Și frumoasă fără greș,
N'o întrece 'n mlădiere
O crenguță de cireș.

Fermecat, te dai în laturi
Cînd în cale-o întâlnești
Și de ea nu te mai sature
Cînd ai prins să mi o privești.

Cîte visuri tulburat-a,
Cîte vieți — zădărnice!
Cine-o vede pe-adorata
Și mai este fericit?

Viața

Scurt popas îi viața noastră
Într'al vremii lîng pustiu:
Cît descaleci dintr'un leagăn,
Păn' te-aburcă 'ntr'un sicriu.

Fă-ne Doamne

Cînd eram copii, odată,
Mii de sărutări mi-a dat;
Astăzi nu-mi mai dă nici una:
Ea-i femeie,—eu bărbat.

Ca să-mi dee-o sărutare,
Fă, tu doamne, tot ce știi;
Iar de nu mai știi nimica,—
Fă-ne-atuncea iar copii.

De dor

Frunză verde busuioc,
M'a pupat mindra cu foc
Și de-atunci oftez adînc,
Nici nu beau, nici nu mînc.

La gură de duc zăhar,
Ca otrava-i de amar:
Iar de duc oala cu vin,
Numa' fiere și venin.

Și ce-mi pasă ?

Și ce-mi pasă mie oare
Dacă-i ceriul innorat,
Dacă soarele petrece
Într'al nopților palat?

N'am eu două mindre stele,
Doi luceferi lucitori
Care 'n nopți întunecoase
Mă mîngie deseori ?

Și ce-mi pasă iarăși mie
Dacă 'n lume sînt necazuri,
Dacă veșnic a mea barcă
Frămîntată-i de talazuri ?

N'ai tu, draga mea iubită,
Un sîn alb și fecioresc,
Credincios liman și dulce
Unde pot să hodinesc ?

Vara

Hodinind, cosașii cată roada holdelor muncite.
Ca pe-o maștigă pământul m'-l privesc bieții copii :
Miriști dese, lanuri coapte, arături painjinite—
Tot covorul de-avuție, așternut peste cîmpii.
Cutele crișnesc pe coase și prin firtetele 'npănite
Cad pe urmele de săceri grele valuri aurii ;
Unii strîng și alții leagă, iar cu poale sumecate
Fetele stîrnesc flăcăii la glumit și nebunii.
Sămuind spicele blonde cu cosița dragei mele,
Eu, din lanul de pe coastă număr stol de păsărele
Și lungit mereu pe spate, visător și trist rămîn—
Cînd deasupra mea s'avîntă prepelița speriată
Ce privirilor pierdute grăsuliu-i piept ș'arată
Și mă face să duc dorul unui alb și fraged sîn.

Cale bună

Cale bună, calc bună ; cine știe 'n astă lume
Dacă poate vre-odată noi de-acum ne-om mai vedea
Plini de viață, tinereță, plini de dragoste ca astăzi—
Cale bună, draga mea.

Tu te duci în alte locuri, unde vise-amăgitoare
Vor umbri cu gingăşie a vieţii tale stea,
Şi-mi laşi mie numai jalea unei dragoste nestînse—
Cale bună, draga mea.

Cale bună, cale bună; dar curînd simţi-vei poate
Cît de greu e'n lume astăzi un prieten a-l avea,
Cît amarsimţeşti în urmă-işi cît dor încerci perzîndu-l.
Cale bună, draga mea.

Adio

De-acum, în veci adio minutelor amare.
Văzînd-o, nu mai tremur ; nu plîng, nu mai iubesc.
Ce-mi pasă de trăeşte ? Nu cat s'o întîlnesc,
Abizul nepăsării mă 'nghite ca o mare.

Iar limpede misterul iubirii îmi apare :
Iluzie de simţuri, miraj copilăresc ;
În capiştea slăvită,—acelor ce iubesc,
A lor închipuire aevea li se pare.

Ce-mi pasă-a mele visuri de-or fi de-acum trădate ?
Afla-voiu adorata—ori cînd voi prăpădi-o—
Și 'n tînde de biserici, și 'n locuri desfrîdate.

Cu manta ideală a viselor senine,
Putea-voiu să acopăr tot soiul de ruine,—
Minutelor amare, deapururea adio.

Primăvară

În pîrloagă, băetanii, cu cămeșile 'negrite,
Arși de soare, trag de-a valma cu juncanii lor la jug,
Pe cînd veșnicii tovarăși, cîrdul ciorilor cernite
Vînătoare fac de rîme, după dîrele de plug.

Peste dealuri, de prin codri,—ciripit de păsărele.
Prelungit își zice cucul monotonu-i cîntec trist,
Oile trag la mulsoare, iar a gale printre ele
Somnolența-și duce leneș urechiatul pesimist.

De pe muchie se pogoară lung șoseaua pietruită,
Ce cotind în vale pare o panglică mohorită,—
Peste care calcă 'n tihnă un tabon de cărauși;

Iar la umbră 'n gliea moale, eu mă 'ntind în lenevie,
Cu sulcina și cu cimbrul cisluiind filozofie,
Pe cînd mintea mi-o 'ncîlcește bîzîit de cărăbuși

Hamlet

O, minte, duh fără de-astîmpăr,
Zădarnic zbori din veac în veacuri
Cătînd la relele de astăzi
Pe veci vindecătoare leacuri.

Un veșnic mînc va să schimbe
Cele 'ntocmite rău, ori bine—
Și idealul tău de-acuma
Se va 'ntrupa cîndva de sine

Și birui-te-a veșnic vremea,
De ai vrea să stee, ori s'o mii:
De nu poți minte-a fi un Siva,
Neputincios Hamlet rămii.

Curgeți lacrimi

Curgeți lacrimi în pîrăe,
Curgeți, curgeți ne'nterupt
Lăsați ochii mei să-mi sece,
Curgeți, stavila s'a rupt.

Lacrimi, ce mai stați în cale?
Cînd în lume soarta mea
Poate-așa a fost să fie:
Eu să plîng,—să ridă ea.

Curgeți lacrimi în pîrăe
Curgeți, curgeți tot mereu...
Pe-ale voastre albe unde
Duceți-i amorul meu.

Statornicie

Am fi voit să ne tot pierdem
În farmecul dulcii povești,
Ca nime 'n lume să ne afle
Cît te iubesc, cît mă iubești —

Și ne-am oprit, pe țărm, departe,
În liniștit amurgul sării
Și ni-am scris taina: eu — pe-o stincă;
Drăguț, tu, — pe unda mării.

Cantilenă

Frunza 'n codru nu se mișcă.
E senin și-i liniștit
Ca viața unui suflet
Ce să știe 'n veci iubit.

Păsărelele voioase
Cîntă, cîntă prin copaci...
Tu, — nu ești nici minioasă,
Nici nu vrei să mi te 'mpaci.

La plecare

Azi poate pentru totdeauna
De lingă mine, drago, pleci.
Voiu rămînea să trier singur
Aleele de lilioci.

Pentru ce dar o nepăsare
Aşa de-adîncă 'n ochii tăi,
Cînd eu, ş'acum, în veci iubito,
Te-ador ca'n ziua cea de'ntăi ?

Dacă mă laşi singurătăţii
Şi le uiţi toate din trecut,
Guriţa dă-ţi-o, ochii dă-mi-i
Măcar odată să-i sărut.

Sfîrşite's

Sfîrşite's toate între noi,
Iubita mea, drăguţa mea;
Nici după ziua cea de-apoi
De-acuma nu ne-om mai vedea.

Zădarnic dulcile-amintiri
Mă istovesc noaptea, plîngînd,
Tu dormi pe pat de trandafiri
Și alte visuri ai în gînd.

Nici după ziua cea de-apoi
De-acum nu ne-om mai vedea;
Sfîrșite's toate între noi,
Iubita mea, drăguța mea.

Nu te-am uitat

Frunză verde baraboi,
Pus-a lumea între noi
Munți și văi și apa mării:
Toate vămile uitării.

Bate vînt de miază-noapte,
El mi-aduce-a tale șoapte;
Bate vînt de miază-zi,
Jalea mea te-a îngrozi.

Nelegiuire

Mult amărita-mi cugetare
Nelegiuite-aripi ș'a pus
Și 'n vajnicul noian al lumii
Prin idealuri s'a tot dus.

Și'n calea-i jalnic de pustie,
Drăguț, tu i-ai strălucit
Ca soarele, dușman de-avânturi,
Altui Icar nenorocit

Că nici n'ai vrut să-mi fii străină,
Să mor, de tine neștiut,
Și nici a mea să fii deapururi,
Precum deapururi ași fi vrut.

Desgustul lumilor banale
Amar, amar, vai! l-am plătit,—
În sfera ta 'nghițit de-atuncea
Pe veci netrebnic satelit.

Rămas bun

Rămas bun, rămîi cu bine ;
De-acù în lume mă tot duc :
De cînd tu te-ai rupt de mine,
De durere mă usuc.

Tu la șchioape, oarbe pravili
A ta dragoste-ai robit
Și de-atuncea cite stavili
Între noi n'au răsărit...

Unde sint acele vremuri
Prinsă 'n brațe-mi să te 'ndoi,
Cu-ai tăi ochi să mă cutremuri
Și să plingem amîndoi.

Anii ceia rizi-i, plîngi-i,
De-acù n'or veni la loc :
Ne-am lăsat duși ca nătîngii
Ș'am fost fără de noroc.

Ah, uitare-uitare-uitare,
Mă înneacă 'n noaptea ta
Ca pe-un om ce cade 'n mare
Și nu știe înota.

S'a stîns amorul

S'a stins, dragă,-amorul nostru
Cu tot focul lui cel viu,
Cum se stîng în lume toate
Mai de vreme, mai tîrziu.

N'oiu mai tremura, drăguțo,
De plăceri, ca'n alte dăți,
Cînd de-acum privirii mele
Tu străină-ai să te-arăți.

Tu,—pe-un altu-l vei aduce
Într'al inimii pustiu,
Eu, — pe alta îndrăgi-voiu
Mai de vreme, mai tîrziu.

Doină

Frunză verde pădureț,
Mămucuțo, sama e-ți,
Nu te mie vr'un păcat
Să calci calea ce-am călcat

Că pe unde doru-mi port
Tot ce-i viu rămîne mort,
Și pe unde jalea-mi duc,
Toate, toate le usuc.

Durere

De-a vieții grea povoară
Așa tare's biruit,
De-mi închipuiu cîte-odată
Că de mult am și murit

Și'n mormîntul vieții mele
Sînt așa de obosit,
Parcă'n mii de lumi trăit-am —
Și de-abia le-am părăsit.

Înfrunzit-au

Înfrunzit-au iarăși plopii,
Umblă-amanții cîte doi;
Dar eu nu pot să te-apropii,
Să mai fim iar amîndoi,

În al dragostei beție
Să cădem ca 'n alte vremi,
Eu, — „mămucă“ să-ți zic ție,
„Puiule“, — tu să mă chemi

Și să stăm cuprinși într'una,
Sara, jos, sub lilieci,
Să ne vadă prin crengi luna
Peste mire cum te pleci,

Gura ta cum se usucă,
Cum tot tremuri și cum plingi,
Cum te 'ntreb: „Ce ai, mămucă?“
Și cum taci, și cum mă stringi.

Înfrunzit-au iarăși plopii,
Umblă-amanții cite doi;
Dar eu nu pot să te-apropii,
Să mai fim iar amindoi.

Fugi, amorule

Fugi, amorule, năluco,
De-a mea inimă departe;
Că pe cît ești bun de gură,
Vorbele tale's deșarte.

Visul tău e vis zădarnic
Și de mii de ani încoace
Răsai numai ca ciuperca
Pe un simț de dobitoace,

Tu nu ești decît ispita
Ce ne-o pune 'n cale firea;
Cad în lanțuri nătărăii —
Și există omenirea.

Mîndrulițo din Trotuș

Mîndrulițo din Trotuș,
Te-apucași și ce făcuși?
Mă făcuși de-ți îndrăgii
Ochișorii tăi căpriei

Ce robesc inimile,
Săca-li-ar luminile!

Că de dragă ce mi-ai fost,
Am ajuns din hîtru, prost,
Și de mult ce te 'ndrăgii,
Mintea mi-o hodorogii!

Carte cernită

Am deschis a soartei carte
Și într'insa m'am uitat;
Dar văzînd ce mă așteaptă,
Am închis-o ș'am oftat.

Fiecare filă 'ntr'insa
Era 'n negru încadrată;
Iar pe pagina din urmă,
N'am găsit nici o erată.

Ce n'ași da?

Vai, ce n'ași da să mai revie
Acele vremi, uitate zeu;
Cind tu erai așa nebună,
Cind dam cu barda 'n Dumnezeu!

Același ceriu să ne 'nvălească,
Să hodinim pe-un căpătai,
Să fiu la primul vis al vieții
Și tu—la dragostea de 'ntăi.

Aceiași cupă să ne-adăpe,
Tot dintr'o oală să mîncăm
Și fără știrea nimăruia
Să ne sfădim, să ne 'mpăcăm.

Să ne gîcim dintr'o privire,
Să ne 'ntîlnim tot intr'un gînd,
Să rid, — văzîndu-te voioasă,
Să plîngi, — văzîndu-mă plîngînd.

Vai, ce n'aşi da să mai revie
Acele vremi, uitate zeu,
Cînd tu erai aşa nebună,
Cînd dam cu barda 'n Dumnezeu!

Anii zboară

Anii zboară, viaţa trece,
Cu ea visele-mi se duc:
În pustietatea rece
Rămîn singur ca un cuc

Şi cum valul bate 'n stîncă,
Bat în mine mii nevoi, —
În pustiea mea adîncă,
Ce n'aşi da ca să fiu doi?

Macabră

Trecuse dela moarte-mi
Mai bine de un veac
Și 'n sinul ei n'aflasem
Iubirii mele leac

Cînd, dornic, într'o noapte
Genunchii îmi strinsei
Și mă trezii afară
Din racla mea de tei.

„Ah, unde ești, draguțo,
De acum să ne iubim,
Nedușmăniți de nimeni,
În tihnă să trăim?“

Falangele-mi săpară
O cale sub pămînt
Și 'n mii de ani aflat-am
Abia al tău mormînt.

Era o criptă mindră
Cu stîlpii de granit
Și sta pe-un soclu 'n mijloc
Sicriu-ți aurit.

„Deșteaptă-te, drăguțo,
De-acum să ne iubim,
Nedușmăniți de nimeni.
În tihnă să trăim“

O ușă se deschise
La glasul meu dogit,
Lăsînd un mort să treacă
Schelet hodorogit.

Era al vieții tale
Stăpîn:—Un cap rotund
Cu fruntea până 'n ceafă,
Cu ochii fără fund.

—Ce cați? Ce vrei, străine?
Ce tulburi pe cei morți?
Au, capăt nu iau toate
Trecînd a lumii porți?

El zice, se încruntă
Și gura-i clănțănea;
Pe mîna-i dreaptă 'n deget
Veriga strălucea.

„Rămli, rămii, iubito,
Deapururi în mormînt:
Apasă oarbe pravili
Întregu-ne pămînt“.

Epitalam

De beteală încărcată,
Cu albe haine îmbrăcată,
Tu pășiai cătră altar,
Ș'amețit de fericire
Venea 'n urmă al tău mire—
Un pleșuv sexagenar.

Tu rideai, neștiutoare
Că-a trăi nu poate-o floare
Într'un stors și sec pământ;
Iar privindu-te pe tine,
Eu m'am dus, zicînd în mine:
Încă-o floare pe-un mormînt.

Ad Hominem

S'a dus de veci necunoscuta
Sentimentalelor ecvații.
Zădarnice's de-acuma toate
Visatele multiplicații.

Ca un biet cîne-a nimăruia,
Ca pasărea, din pom în pom,
Vei rătăci de-acum deapururi
În veci transcendental monom.

Zădarnice's de-acuma toate
Visatele multiplicații:
S'a dus de veci necunoscuta
Sentimentalelor ecvații.

Spleen

Vintul şuieră prin hornuri,
Ploaia bate prin fereşti
Tu, şăzînd închis în casă,
De urit înnebuneşti .

Şi te prinde dor de moarte
Pe cînd faci filosofii
Cugetînd l'ale vieţii
Ticăloase mîrşăvii —

Dar mişel, ori leneş poate,
Îndoelnic tot rămîi,
Mai citeşti, mai caşti, faci versuri
Şi sfîrşitul ţi'l amîi

Şi şăzînd închis în casă
De urit înnebuneşti. —
Vintul şuieră prin hornuri.
Ploaia bate prin fereşti.

Pedro

Minieat pe dona Clara
Cea cu ochii de văpaie,
Cînd prin gîamuri intră sara,
Pedro esă din odaie

Și 'ntîlnind în galerie
Pe Neli de la Zantù :
„Sînt sătul de căsnicie,
Idealul meu ești tu“.

„Lasă-mă“ Neli i răspunde
Și cu gestu-i îl respinge,
— Pedro, cine, cînd și unde
Idealul și-l atinge ?

Orientală

Leili cea sperioasă,
O podoabă de seraiu,
Samăn n'are de frumoasă
Nici o hurie din raiu.

Pe albiu umeri ca zăpada
Cade păru-i castaniu;
Două rodii de Grenada —
Subt pieptariu-i vișiniu

Iar pe fața ei cea brună,
Negri-i ochi de georgiană,
Par o noapte fără lună
Dintr'o țară africană

Și de roșă-i ca o mură
Gura-i dulce și cărnăasă,
Cînd o vede, — care gură
Se mai ține sățioasă?

Trup elastic de pisică,
Mică mină, picior mic,
Până 'n creștet te furnică
Și nu cugeți la nimic

Iar de-o lună cînd domnește
Ca podoabă la harem,
Padișahul tot slăbește,
Eunucii toți o tem.

Leili stă gînditoare.
Pe-alba-i mină, capu-i cade
Totul tace.—Cine oare
Se aude subt arcade?

—Leili, Pisică-laie,
Trup slăvit și fericit.
De vr'un ceas te-așteaptă 'n baie
Padișahul strălucit!

„Mira, Mira, unde ești?
Unde ești, de ce rămii
Pe cărări de alămii
Tot stingheriu să rătăcești?

In Georgia nu's femei?—
Mira cată-a mă uita:
Leili nu-i nici a ta,
Nu mai este nici a ei.“

Tremurind, îi cade blana. —
Goală, goală numa'n piele
Se strecoară georgiana
În cămaşa-i de dantele

Şi piciorul ei şi'l lasă,
Rumân ca un trandafir,
În ciorapu-i de mătasă
Şi 'n papuc cusut în fir —

Dar zărindu-se 'n oglindă,
Tinereţa ei văzînd,
Îşi aruncă ochi 'n grindă
Şi suspină lăcrimînd

Şi 'n cosiţa-i mohorită
Îşi ascunde ochii plînşi —
Noapte-amar posomorită
Peste doi luceferi stînşi.

Obosită, gînditoare,
Cade fata pe divan
Şi se'ntrebă: Cit îi oare
Din Stambul la Erivan ?

„Mira, Mira, unde ești ?
Unde ești, de ce rămii
Pe cărări de alămii
Tot stingheriu să rătăcești ?

Leili nenorocita,
S'a trudit de-acuma 'n van :
Calea-i mare, nesfârșită
Din Stambul la Erivan.

În ștreang

Fată mindră și bălaie,
Cu chip dulce, cu chip blind,
Tu, ce-ai fost mereu muncită
De-un așa de falnic gînd,

Ți-a fost partea ta pe lume,
Ștreangul cel îngrozitor,
De te plînge și azi încă
Inima unui popor.

Dar pe capete de oameni
Cînd coroane n'or mai sta,—
O cunună de verzi lauri
Tot va 'nceinge fruntea ta.

Sfat

Copilo, pururea te 'ndreaptă
Nepăsătoare 'n calea ta:
Iubirea vine 'n fuga mare
Dar greu-i, doamne, a uita.

Eu știu o veșnică poveste:
Ci-că era de mult o-dată
Un băietan picat din soare
Ș'un puișor drăguț de fată

Și se 'ndrăgiră ca o clipă,—
O fi de-atunci un secol, doi,—
Și 'n voluptatea suferinții
Se mistuiesc azi amîndoi.

Iubirea vine 'n fuga mare
Dar greu-i, doamne, a uita:
Copilo, pururea te 'ndreaptă
Nepăsătoare 'n calea ta.

România iredentă

Frați de sînge, frați de luptă,
Azi e zi de sărbătoare:
Ori-ce inimă tresaltă
Pentru lupta viitoare

Și cu drag, pe-a lumii hartă,
Azi privirea noastră cată
Țările ce-au să închiege
Dacia neatirnată.

De la vetrele străbune,
De la Tisa la Carpați,
Toți românii să se strîngă
Toți, de-un singur dor minați

Și să piară dușmănica
Din hotară la hotară.
Între robii din lăuntru
Și 'ntre robii din afară.

Dorind pacea,—pentru luptă
Ori și cînd gata să stăm;
Dacă vrem să trăim liberi, —
A muri să învățăm.

În temniță

Între patru ziduri negre,
Îndoit de slăbiciune,
Cu picioarele în lanțuri
Și cu minele 'n cătușe
Șade tata ofilit.

Pe o bancă, lîngă dînsul
Mama geme de durere
Și pe brațele ei ține
Copilița ce zimbește
La sărmanul osîndit.

Dar la gîmful cu lungi gratii
Se arată temnicheriul
Cu-o selbatică privire ;
A lui inimă tocită,
Nu mai simte fericirea
Unui dulce sărutat.

Mama pleacă cu fetica.
După ele trist se uită
Osînditul cu durere ;
Iar copila se întoarce
Și spre dînsul mai trimite
Un surîs nevinovat.

Moara

Pe ghizdele, la fîntînă,
M'am oprit să hodinesc ;
Jos în vale moara umblă
Și bulbucii clocotesc

Și de un ceas mă uit într'una
Gînditor privind în loc
Cum la vale 'n valuri vine
Apa morii de pe scoc.

Pe-ale roții spițe dese
Unda cade sgomotos
Și le mină cite una
Acù sus, ș'acuma jos, —

Pe cînd vremii sămănîndu-i,
Un moșneag, morariu din sat,
Girbov, șălile 'și îndoaie
Umplînd sacii îndesat.

Melancolie

— Visător, cu ochii tulburi,
Obosit și veșnic treaz,
Spune, drag inimii mele
Ce'ți curg lacrimi pe obraz ?

Cînd așa de dulci ispite
Te pîdesc l'a vieții porți,
Ce-ai privirea ca smintiții
Și obrazul ca cei morți ?

—Mamă, visuri mult nebune,
Idealuri, năzuinți
Ce 'n veci nu se pot atinge,
Tulbură-ale mele minți.

Veșnic am în preajmă-o umbră
A visatei fericiri,
Dar ce vreau, nu știu eu singur
Și 's sătul de năluciri.

—Răsfățat copil și gingaș,
Veșnic, veșnic visător,
Boalei tale leac nu este
De cît sinu'mi iubitor —

Colo 'n liniștea de ghiață,
Visuri nu te-or năvăli:
Veșnicia ți-a fi pernă,
Nesfîrșitul te-a 'nvăli.

Hymen

În tăcuta lui odaie
Stînd lungit pe pat, a lene,
Razele lunii bălaie
Drăgostesc negrile-i gene

Iar obrajii lui cei tineri
Par în lapte fragi muieți,
Și ca părul zeiei Vineri,
Are păr bălan și creț.

Pe molaticele perne
Cade capu-i gînditor
Și 'naintea lui s'așterne
Neștiutul viitor :

— Cîte doruri din trecut
Vor lua mine vieață,
Cînd, prinzîndu-te în brață,
Te voiu duce 'n așternut ?

Tremur. Poate ești fecioară ;
Iar pe-altarul zeiei Vineri,
Eu, din anii cei mai tineri
Am jertfit a mea comoară.

Tu, ca trandafirul care
Foile nu ș'a întins ;
Eu, — flutur ce mi-am atins
Aripa de luminare.

M'oiu putea oare preface
Să m'arăt neștiutoriu,
Cind cu dulcile'ți strînsori,
Tu n'ai să mă lași în pace ?

Și cînd noaptea ar'să'ți spună
Lucruri cari nu le știi,
În credință ai să fii
Că 'nvățăm-le 'mpreună ?

Capu'mi cade gînditor
Pe molaticele perne
Și 'naintea mea s'așterne
Neștiutul viitor.

Rămîne-va

Rămîne-va după mine
Un ulcior întreg de oase
Și 'ntre mii de versuri răle,
Cîte-va stihuri frumoase

Dar vor fi uitate toate
Cîte sint și cîte-am fost:
Că-am iubit fără nădejde,
Că-am trăit fără de rost,

Că-am umblat deapururi singur
Ca și vulturul în zbor,
Că mi-am ris de fie-care
Ș'am plins jalea tuturor.

Rămîne-va după mine
Un ulcior întreg de oase
Și 'ntre mii de versuri răle,
Cîte-va stihuri frumoase.

Singurătate

Cînd într'amurg, întins în pat,
Îmi cade capul greu pe perne,
Mă prinde-un dor nemăsurat
De lumea liniştii eterne.

Ca undele întinsei mări
De vijelie frămîntate,
Vibrează 'n veşnici sbuciumări
Adîncul firii mele toate

Şi 'n neguri mintea mea se pierde,
Şi 'ncet încet ajung nebun,
Vrînd capăt suferinţii mele
Şi capăt zilelor să-mi pun.

O, dulcea mea singurătate,
Tu eşti mormîntul celor vii,
Odihnă lasă-mă să aflu
În braţele tale pustii.

Puica Radului

Colo 'n vale dela schit,
Lingă plugu 'nțălenit,
Șade Radu tolănit,
Nemincat, nehodinit
Și jelește de trei zile
De dorul unei copile,
Jelește de-alaltăeri
De dorul unei mueri.

Cînd, de-odată, mări, iată
Un șoi-man că i s'arată
Sus în naltul cerului,
Tocma 'n preajma soarelui,
Și lăsîndu-se în văzduh,
Jos în rariștea de stuh,
El grăește Radului,
Radului, flăcăului
Din codrii Tarcăului:

—Radule, bădiță, măi,
De ce plînși ți's ochii tăi
Și de ce șăzi tolănit,
Nemincat, nehodinit
Lingă plugu 'nțălenit?

Care cît îl ascultă,
Radu lung din greu oftă,
Și cu jale-i cuvîntă:

— Șoimule, fratele meu,
De te-abai din drumul tău
Ca să mă olicăești,
Atunci dușman tu nu-mi ești;
Iar de vii tot a nevoi,
Ia-ți cărările 'napoi
Că jelesc, biet, de trei zile
De dorul unei copile,
Jelesc, biet, de-alaltăeri
De dorul unei mueri.

Șoimule cu capul pleș,
Am o carte dela Ieși
Unde scrie lămurit
Că puicuța ce-am iubit,
Cu care ne-am îndrăgit, —
A zăcut o lună 'n pat
A zăcut și m'a lăsat.

De vrei tu să-mi fii ca frate,
Fă 'n văzduh vr'o două roate

Și te uită dintr'un fag
Unde-i cine mi-a fost drag,
Și te uită dintr'un plop
Unde-i cui i-am fost eu rob —
Și urcîndu-te 'n stihii
De n'a fi printre cei vii...
Pe la noi să nu mai vii...
Iar de-i scris, drăguța fată
S'o vezi încă ne 'ngropată,
La sicriu-i să te-oprești,
Mingiînd-o să-i șoptești
Că de-atunci cînd m'a lăsat,
Lacrimi cîte-am mai vărsat
Nu-i atîta apă 'n sat;
Că de-atunci am juruit
Cît mai am de văcuit,
Trup străin să nu 'ndrăgesc,
Tot la dînsa să gîndesc
Și cu gîndul să trăesc.

Radu zice; șoimu 'n zbor
Se avîntă 'ncetîșor
Și se urcă, urcă dus
Tot mai sus și tot mai sus
Și conace

Nu mai face
Nici în vârful fagului,
Nici în vârful plopului
După pofta Radului;
Ci se duce 'n zborul lui
Tocma 'n slava cerului
În zarea văzduhului.

Iară mult nu zăbovi;
Se roti ce se roti
Și ce vede-l înfloară, —
Ca un fulger se pogoară
Și din preajma plugului,
El grăește Radului,
Radului, flăcăului
Din codrii Tarcăului:

—Alelei, Radule. vere,
Te 'ncrezuși într'o muere,
Iar muerea-i ca și vita:
Dă 'n mulsoare cu copita.
Ți-am văzut ibovnica,
Las-o la pîrdalnica,
Tu verși lacrimi pentru ea, —
Ea-i la pieptul altuea!

Voea mea din urmă

Nici clopote să-mi tragă,
Nici popii să-mi citească,
Nici fete mari pe droagă
Nu vreau să mă bocească

Nici lutul să mă 'nghită
Cuprins în patru scinduri,
În viermi ca să-mi prefacă
Din tidvă-a mele gânduri;

Ci hoitul aruncați-mi
Pe-un mare rug păgin,
Ca petrecut prin flacări
Cenușă să rămîn —

Și 'n grijă adunate
Acelea cîte-am fost,
Într'un ulcior de oale
Să-și afle adăpost

Și astfel el să fie
Iubitei mele dus,
La capu-i să mă ție
Pe-o poliță de sus,

De unde tot pîndind-o
Spre faptul dimineții,—
Să-mi tremure cenușa
De farmecul vieții.

Epitaf

Eu mă duc și las în urmă
Plin de versuri un caet,—
Versuri care n'au să-mi dee
O cunună de poet—

Dar în veci ele-au să spue
Că muncit de-un foc nestins,
Cit am stat aici în lume
Mult am ris și mult am plins.

De ce te mieri ?

De ce te mieri, drăguțo,
Că sînt așa copil ?
Brumar... și dinsul are
Dulci zile de April !

Eu... nu-mi mai știu nici veacul
În care m'am născut,
Iar anii mei îi număr
De cînd te-am cunoscut.

Horă

Uite hora sub pădure
Ce frumoasă-i, mămuc'ăi!
Ce de mure, ce de mure
Pe sub gene la flăcăi !

Uite hora pe sub fagi,
Cînd mai iute, cînd mai lin,
Mamă, mamă, ce de fragi
În cămeșile de in !

Regele Midas

Ași vrea să fiu regele Midas,—
Oricit de lungi urechi avea,—
Ca el să pot preface 'n aur
Tot ce-ași atinge 'n calea mea...

O, nu zîmbiți, gentile doamne,
Voi mi-ați erta — n'am eu habar! —
Pentru comoara mea de aur
Urechile lui de măgar!

Pe moarte

Cîntă jalnic cucuveaua
De vr'un an pe casa mea...
Cine-ar duce grija morții,
Cînd viața-i așa grea?

Dar ea mie nu-mi cobește
Un sfîrșit de muritor,
Ci-s pe moarte-a' mele visuri
De noroc și de amor!

Feminism

„Poale lungi și minte scurtă”.
Ce mai proaste, seci cuvinte!
Azi femeile merg iute:
Ne vor trece înaintea.

Zi cu zi, văzînd cu ochii,
Cătră noi înaintea:
Mintea tot li se lungeste,
Poalele se tot scurtează.

Rasplată

Între flori șazînd culcaia
Draga 'n marginea pădurii,
O albină i-a'n fîpt acul
Veninos în colțul gurii.

Cine, drago, face răul,
Să n'aștepte binele:
Cu gurița să nu-mi umbli
Ispitind albinele!

Aldebaran

La răsărit e dînsa,
Eu,—tocmai la apus ;
Deasupra-ne lucește
Aldebaran de sus.

Mini, țărână s-a alege
De mine și de ea...
Deapururi lumina-va
Neperitoarea stea.

Șagă

De cînd eu ți-am spus în glumă
Că ți-s ochii ucigași,
Mi-ații calea zi și noapte ;
Să trăesc nu mă mai lași.

Cu așa joc, îți spun drept, doamnă,
Eu n'am vreme să glumesc ;
Mă omoară 'ncăi odată
Și dă-mi pace să trăesc !

Iarnă

Sus pe culme esă luna
Valea toată argintind,
Urcă fumul din hogeaguri,
Rar lumini se văd sclipind

Și-i senin, și-i ger afară,
Și la lună cîinii latră...
Cînd stingher, la gura sobii,
Eu te-aștept să-mi cazii în vatră.

Leac

Gura ei îmi zicea „du-te“,
Ochii ei îmi ziceau „vină“
Și-mi făcea un iad viața
Răutatea ei senină.

Dar, la toate, leac găsește
Cine știe să voească :
C'o guriță i 'nchid gura
Și-i las ochii să grăiască !

Peste gard

Leleo, lele Mărioară,
Tu să nu mă ții de rău...
Doar zăcem de-aceiași boală,
Și-i pricina omul tău.

Tu zaci, soro, de iubire
Eu, de boala de urit,
Tu—tot vrei să-l strângi în brațe,
Eu—ași vrea să-l strâng de gît!

Înțelepciune

Jale aflu și 'n plăcere,
Mulțămire,—și 'n dureri...
Unde stă dar fericirea
Demone, căzut din cer?

Ager, Duhu 'nțelepciunii
Mă privi c'un ochiu amic :
„Să te-aștepți la toate cele
Și să nu dorești nimic!“

Sfat

Nu-ți pară rău de nici un bine,
Te miște orișice suspin;
Din ciți trăesc pe lumea asta,
Nu-ți fie nimenea străin.

Și chiar de nu-i iubești pe oameni,
Tot fă-le bine, oricît poți,
Și rîzi — de vrei — de fiecare,
Dar plinge-i, la un loc, pe toți !.

În poale

În poala munților albaștri
Crește-o pădure de răchită.

A lene'n poalele pădurii
Culcată șede-a mea iubită.

Și 'n poalele drăguței mele
Îmi cade fruntea ostenită.

Vamă

Vine Lica din Vaslui,
Dela spartul tirgului,
Pe spinarea murgului.

Colo 'n vale, moș bătrîn
Fetei viră mîna 'n sîn :

— Dela tirg ce-ai tirguit,
Lico, bun de vămuit ?

— Ia, și eu, niscăi ulcele,
Lapte dulce-aduc în ele !

— Da 's dogite, fato, rău..
Cîrge laptele pîrău !

Vorba moșul n'o gătea,
Lica ici, Lica colea,
Valea 'n urmă-i chicotea...

Imn

Dela Milcov până 'n Putna
Codrii plîng și plîng și spun
Cite 'n vremuri le văzură,—
Ștefane cel Bun !

Iar cucernic, Moldoveanul,
Dela Nistru până 'n mare,
Pe mormintu-ți ingenunche—
Ștefane cel Mare !

Și privind cu jalea 'n suflet
Străinatul lui pămînt,
El te cheamă, el te-așteaptă,
Ștefane cel Sfînt !

Epigraf

Locuri sînte și frumoase :
Rîșca, Sihla și Cetate,
Am venit întreg aicea —
Și mă 'ntorc pe jumătate !

Cîntul lebedei

Tremurînd, copila blondă
Pe furiş păşeşte 'ncet
Colo 'n tindă unde doarme
Leneş gingaşul poet.

Cine-o vede? Cine-o ştie?
Nu-s păreţii muţi şi goi?...
De guriţa lui lipeşte
Buze calde, dulci şi moi...

El din visul lui tresare
Şi cu braţe de oţel,—
Cînd ea vrea să fugă 'n lume,
O lipeşte strîns de el.

Vremea însă fuge 'n goană
Cînd amorul stă pe loc,
Şi-un sfîrşit în ziuă are
Noaptea cea mai cu noroc.

Fata pleacă. —Dinsul cade
Leneș, trist, pe căpătăi
Și poema-i cea din urmă
Fu iubirea lui dintăi !

S'a stins

- S'a dus cum trece-o undă.
S'a stins ca o lumină
Viața lui senină
În noaptea cea profundă.

Și nu ne mai ia sama
Cum tot ne 'neacă plîsul,
Și doru-mi-i de dinsul,
Și rău îl plînge mama.

Jale

În argint îmbracă luna
Codrii de mesteci,
Din ruina părăsită
Zboară liliesci,

Noapte-adîncă 'ncet s'așterne
Peste toată viața,
Jalea 'n suflet mi se lasă
Ca pe-o apă ceața.

Viața

Ține-ți gata geamandanul :
Viața noastră este-un han.
Cîți nu vin și cîți nu pleacă
Într'un an ?

Încărcat la socoteală
Vei porni la rîndul tău :
Orice-ai face, de faci bine,
De faci rău.

Încai dulcile ispite
Nu te vînture 'n zădar :
Nu sta rece, nu fii lacom,
Nici avar.

Înnainte !

Să mă 'ntorc ași vrea o clipă
Iar la țărmlul înflorit ;
Cum ași mai trăi odată
Vremile ce le-am trăit...

Insă dorul vieții mele
Cine-ar fi să-l iee-aminte ?
Surde glasuri es din ape :
„Innainte !“ „Innainte !“

În ajun

E 'mbrăcată 'n alb iubita,
Eu, în negru 's îmbrăcat ;
Pe cît ea-i de luminoasă,
Pe-atit eu de 'ntunecat.

Ea—un zîmbet de iubire,
Eu—de lacrimi par un strop :
Viitorul ei se naște
Eu, trecutul mi-l îngrop.

Toană

Draga nu mă mai iubește,
Nu mă mai iubește ea
Și-i mai tristă decît mine,
Decît mine, draga mea.

Toana însă cînd i-a trece,
Cînd i-a trece toana ei,
Cei mai veseli n'au să fie,
Cei mai veseli—ochii mei.

Ochii verzi, ochii căpriei

De viață mă mai leagă
Ochii verzi, ochii căpriei:
Verzi, ca marea, ochii mamei
Și-ai iubitei ochi căpriei.

Pe cei verzi îi scaldă jalea,
Dragostea pe cei căpriei...
Și de viață mă mai leagă
Ochii verzi, ochii căpriei.

Lăsați-mă...

De ce atîta neînodină,
Copil nebun, eșit din minți,
Cînd și drăguța te iubește
Cu-același dor și suferinți?

— Lăsați-mă în voluptatea
Închipuirilor să mor;
Poate că partea astă-amară,
E cea mai dulce din amor.

Unde?

Visătoare stă iubita.
Toată a ei copilărie
Mintea-i prinde. Și mă 'ntreabă:
„Nunta unde-o să ne fie?”

— Lasă-ți lumea ta, iubito,
Vino 'n codrul plin de taine:
Ne-a ceti privighetoarea
Evanghelia lui Heine!

Pindă

Lîngă ea mergînd alături,
Pe sub gene mi-o pîndesc ;
Ea pe-un fir de romăniță
Cearcă, cearcă de-o iubesc.

Fața ei se rumenește,
Pleacă ochii în pămînt...
Smulte, smulte fără milă
Zboară foile în vînt.

Arșiță

Codri 'n cale-mi s'au uscat
Și căzut-au frunzele,
Și izvoarele au secat
Umezindu-mi buzele.

Și 'n zădar mai cerc în lume
Capăt dorului năîng...
Stelele la mine doară
Cată și mă plîng !

Însura-m'ași însura

Însura-m'ași însura,
N'are cine mă lua
Că ciudată-i mult lumea,
Iar ca mine, nimenea :
Nu mă vrea pe cine-o vreau
Și mă vrea cine n'o iau...

Amorule, amoraș,
Că de pozne nu te lași,
Vede-te-ași cu lanțu 'n gît
Să nu-ți mai faci de urît,
Vede-te-ași cu trupu 'n furci,
Lumea să n'o mai încurci !

Unei doamne

La 'ntreaga lume, doamnă, placi
Și de vorbești și dacă taci,
Iar de mirare nu-i:
Vorbind — așa de multe taci !
Tăcînd — așa de multe spui !

Reîntoarcerea

Am iubit și mai nainte,
Suferit-am, și-am uitat ;
Dar cu dragostea de-acuma
Nici măcar nu-i de luptat.

Doamne, te 'nțeleg în fine...
Și mă 'ntorc iar între-ai tăi:
„Rătăcireă cea din urmă
E mai rea ca cea dintăi“.

La porțiță

Ea m'așteaptă la porțiță,
Să ne zicem rămas bun ;
Ochii ei îmi par că 's umezi,
Ochii mei—ce să mai spun ?

Însă care-i adevărul ?
Oare 's ochii ei ce pling,
Ori într'inșii eu văd numai
Ochii mei—cum se resfrîng ?

Vorbe fără de 'nțeleș

„Niciodată“, „totdeauna“,
Vorbe fără de 'nțeleș,
Din ce lumi nețărmurite
Muritorii v'au cules ?

„Niciodată“, „totdeauna“,
Ce ușor le mai rostim,
Parcă n'ar avea un capăt
Dincoace de țintirim!

Melancolie

Tot ce-am avut mai scump aice,
Sub flori acuma hodinește,
Acolo unde nu-i durere
Și unde totul se sfirșește.

Și vine blînda primăvară
Și crește iarba pe morminte...
În drumu-i vremea vremuește,
Se duc aducerile-aminte.

Romanță

La clavir drăguța cîntă
O romanță tristă, tristă...
Eu mă 'ntreb : pe lumea asta
Fericire mai există ?

Pentru noi—un glas răspunde—
Fericire nu există...
La clavir drăguța cîntă
O romanță tristă, tristă.

Cucule, pasăre sură...

Cucule, pasăre sură,
Să tăcem de-acu din gură
Că velleatu ni-i sfîrșit :
Amîndoi am răgușit.

Tu ai dat de-o poamă rea...
Răgușit-ai și nu prea ;
Eu,—de-amor fără sfîrșit,
Chiar de veci am răgușit !

Codrii plîng

Luna 'n nouri adormit-a,
Nu-i pe ceruri nici o stea...
Mi s'a dus ducînd iubita
Fericirea mea cu ea.

Se pierd codrii 'n umbre sure,
Cîntăreții dorm în crîng,
Jale-amară-i în pădure...
Codrii plîng !

Hoții

Sus, în deal, în Sărărie,
Este-un codru de hoție,
Nici o poteră nu-l știe...

Iară codrul cine mi-i ?
— Gene lungi și castanii.
Iară hoții cine mi's ?
— Ochișori căprii-închis !

La fântină

Vrind să-i aflu-anume gîndul—
Despre mine ce gîndea,—
La fîntînă, astăvară,
Băui apă după ea.

Vraje fuse ? —Nu ştiu singur ;
Însă ştiu că de-astăvară
Simţesc gura că mi-i dulce—
Şi mi-i inima amară.

Puico, vină!

Tu-mi spui vorbe de iubire,
De noroc, de fericire ;
Eu mă uit în ochii tăi :
Puico, spune... vremeo, stăi !

Nu-i drăguţa lingă mine,
Viaţa n'are nici un bine,
Nu mai este zi senină :
Vremeo, du-te... puico, vină !

— —

De mult

Cînd am plecat—era 'ntr'o joi—
Lăsaî trei fete 'n sat la noi
Și 'n vale lanul cel de griu
Trecea Rominului de briu.

De-atunci sînt azi cinci luni taman.
Pe cîmp mi-arunc privirea 'n van...
De mult e lanul trierat
Și fetele s'au măritat !

În sat la noi...

În sat la noi e vinul bun,
De pîne gem cele pătule
În sat la noi puține griji,
Iar fetesînt destule.

În sat la noi de-o samă's toți:
Răzăși din neam în neamul lor;
În sat la noi vreau să trăesc,
La noi în sat să mor.

Cum ne-am po'rivit!

Dragostea filozofiei
Știu — mi-ai spus — te-a nebunit,
Și la vorba ta, deatuncea
Multă vreme m'am gîndit...

Dragostea filozofiei?!...
Doamne, cum ne-am potrivit!
Și eu... tot filozofia
Dragostei m'a nebunit.

Ruine

Dacă-așa de mult îți place
Luna plină de ruine,
Cum de n'ai gîndit, iubito,
Până-acuma tu la mine,

Pe-a mea inimă zdrobită
Să lași inima-ți să 'ncline,
Dacă-așa de mult îți place
Luna plină de ruine?

Samăn

Nu știu să-ți spun a mea iubire
Nici cînd și nici cum mi-a venit :
Parcă și-ar pierde începutul
În vremi ce nici nu le-am trăit.

Ea are cu Dumnezeuirea
Un samăn încă nevăzut :
E fără de sfîrșit ca dinsa,
Ca dinsa-i fără de 'nceput.

Prin pădure

Prin pădurea necălcată
Rătăceam fără de saț
Și dam crengile 'ntr'o parte
Ca să trecem braț la braț.

Cînd pe căile vieții
Rătăci-vom tot stingheri,
Cine 'n lături să ne dea
Suferințe și dureri ?

Trei flăcăi

Erau odată trei flăcăi...
Pornind pe osebite căi,
L'același capăt s'au aflat :

Cel mai în vristă s'a timpit,
Cel mijlociu a nebunit
Și cel mezin s'a însurat !

Vedenie

Venit-a 'n visuri astă noapte
Copila ce-am iubit întâi.
— Drăguțo și frumoaso, du-te,
În van te-așăzi la căpătâi...

Mormîntul ce-ai săpat odată,
Cu brazde-acu-i acoperit ;
Iar pe-astupata de veci groapă—
Un lotus a 'nflorit.

Leda

Jupiter, îmi iau căciula :
Cel dintăi—halal să-ți fie !—
Bănuit-ai a femeii
Pentru giște simpatie.

Toamnă

Frunze 'ngălbenite
Pe jos troenite,
Crengile trosnind,
Ruină, ruină,
Și nici o lumină
În zare lucind...
Și 'n urlet de vînt,
Cinii lung urlînd,
Urlînd a mormînt.

Unde's doi...

Și-apoi dacă-a ta soție
Și c'un altul mai trăește?...
— Bravo lui și bravo ție:
„Unde's doi, puterea crește !“

Și totuși...

Sătul sînt de viață
Sătul și de amor ;
Vreau pace, vreau hodină,
Vreau în sfîrșit să mor.

Și totuși, cîteodată,
În mine parcă 's doi :
Și unul cere pace,
Iar altul vrea războiu.

A plecat...

A plecat,—abia s'aude
Zgomot surd de zurgalăi ;
După dinsa, înghețate,
Cătă stelele bălăi...

Spuneți, stele înghețate,
Paznici la fereastra mea,
Mai veni-va oare vara ?
Și iubita mea cu ea ?

Hain

Cine, Doamne, m'a menit
Să m'apuc de îndrăgit,
De 'ndrăgit în sat străin—
Fostu-mi-a duşman hain...

Cînd de ea mi-i dor mai bine,
Draga nu-i în sat la mine;
Cînd de ea mi-i dor mai rău,
Draga nu-i în satul meu!

Nimic mai trist

„Nimic mai trist ca fericirea
Ce prea tîrziu ne vine“,
Ai zis cu inima 'ntristată
Gîndindu-te la tine.

Ş'atunci, gîndindu-mă la mine,
Am zis cu inima întristată:
„Mai tristă-i fericirea care
Nu vine niciodată!“

Dina

Pleacă Dina, cu pas des,
După coarne, la cules...

Trei flăcăi, voinici și sprinteni,
I-ațin calea la răspinteni.

— Buna vremea!—Și cel mare
Mi-i și șterge-o sărutare.

— Bun ajuns!—Și cel mezin
Dinei pune mîna 'n sin.

Iar celalt că-i mai nebun...

Dar, la vale, nu mai spun,
Că de-ar ști cucoanele
Ar da gata coarnele !...

Ciudat

Ești frumoasă, dar, ciudat..
Te-am privit aproape-o sară
Astăvară—
Și pornit-am înghețat !

Timpul și Amorul

(Din italienește)

Un moșneag, — de cale lungă
Și de veacuri ostenit,
Neputînd o apă trece,
Lingă malu-i s'a oprit.

De pe valuri, dintr'o barcă,
S'aud rîsuri de copii:
Nimfele și cu Amorul
Ce se 'ntrec în nebunii...

— Aveți milă! — strigă moșul —
Dați-mi mînă de-ajutor:
Peste apele albastre,
Treceți Timpul călător!

Și 'n zădar fetele 'ncearcă
Să-l abată pe luntraș...
Lingă mal Amorul trage
Și-l ia 'n barcă pe unchiaș.

Iar vislind, copilul cîntă
Nebunatic și voios:
„Fetelor, cu-Amorul trece
Timpul, moșul plicticos“.

Dar curînd, de oboseală
Cade-Amorul îndrăzneț...
Cad pe apele albastre
Ostenitele lopeți.

Și le prinde-atunci unchiașul
Și cu toții cîntă 'n cor :
„Fetelor, cu Timpul trece
Nebunatecul Amor !“

Codrule

Codrule, bătut de jale,
Milă rog măriei tale :
Deschidă-și cărările
Să-mi vărs supărările.

Milă și măriei voastre,
Mări întinse, mări albastre:
Revărsați cele talazuri
Să-mi înnece din necazuri,

Vintul, iar dumneata,
De uitat nu ne uita:
Dă și-o țiră pe la noi
Și mai cară din nevoi.

De l'ași prinde

De l'ași prinde 'n calea mea
Pe cine-a croit lumea,
Doamne, cum l'ași judeca,
Gitul cum i l'ași suci!

Nu mininci—nu poți munci,
Nu muncești—n'ai ce mânca...

Judecă-l și dumneata!

Vine vara

Vine vara, vara vine
Cu 'nstelate nopți senine,
Cu luceferi lucitori
Și cu sinul plin de flori.

Iesă fragii prin vlcele
Dulci ca gura dragei mele ;
Iesă 'n cringuri ciocîrliei
Ca drăguța mea din vii.

Ce-i uscat acu 'nverzește,
Ce-i bătrîn întinerește,
Și le-aduce tuturor—
Vara—viață și amor.

Numai, numa' pentru mine
Vară 'n lume numai vine...
Și mi-i dor de ochi căpriei,—
Vară, vară, ce nu vii ?

La vatră

Vai, ce viitor e afară !
Ciți de ger n'or fi pierind,
Cînd la vatra sobei mele
Stau la draga mea gîndind...

Tot așa și dînsa, poate,
Sub un cer în veci senin,
Nici nu știe de 'ntristare,
De durere și suspin.

Vai de noi

Am deschis noaptea fereastra
Și-am cătat la lumea asta:
Mute 's toate pe pămînt
Și-i hodină ca 'n mormînt.

Dar prin geamuri ferecate
Viața, ziua cînd străbate,
Ce de trudă, ce război,—
Vai de mine, vai de noi !

Ca mîne

Ca mîne, iar stăpină
Pe tine-ai să devii..
Să nu mă cați atuncea
Cumva printre cei vii.

Poveștile de-alt'dată
Azi nu le mai ascult;
Copile, pentru tine
Murit-am de demult.

Iar dacă lacrimi încă
În gene-mi strălucesc,—
Eu nu te pling pe tine,
Pe mine mă jelesc.

Mîngiere

Că te a vinde-a ta soție,
Lasă, nu mai tremura!
— Cine 'n lume să se afle
Așa marfă-a cumpăra?

Tu uiți...

Tu ești așa de bună,
Tu nu știi ca să cerți,
Tu n'ai un dram de ură,
Tu uiți, tu știi să erți...

Cum vrei dar să nu tremur,
Copilo ce ador,
Au unde nu e ură,
Să poată fi amor?

În Maiu

(Heine)

În prea frumoasa lună Maiu,
Cînd toată creanga 'nmugurea,
Atunci amorul a 'ncolțit
În biata inimioara mea.

În prea frumoasa lună Maiu,
Cînd păsărica ciripea,
Atunci i-am spus amorul meu
Și dorul ce mă chinuea.

Dor de țară

Frunză verde de mohor,
Doru-mi-i de țară, dor...

Țara mea din ce-i făcută ?
— Dintr'o mie, dintr'o sută.

Bunuri, rele, ce-am lăsat,
Visuri cîte le-am visat...

Iară țara unde mi-i ?
— Unde 'n lume eu venii...

Iară unde-i țara mea ?
— Unde curge Dunărea

Și-i norodul istovit—
Pe-un pămînt blagoslovit !

În album

În albumul vieții tale
Să-ți scriu versuri, dacă vrei,
Fă-ți gurița călămăre —
Buzele mi or fi condei.

Poveste veche

(Heine)

Un băiat iubește-o fată
Care pe-altu-l îndrăgește,
Ș'acestlalt iubește-o alta
Și cu ea se însoțește.

De necaz se duce fata
După cel dintăi venit
Ce 'ntilnește 'n drumul vieții...
Și-i băiatul prăpădit.

E-o poveste veche asta,
Dar rămîne veșnic nouă:
Cui taman așa se 'ntimplă,
Inima-i se rupe 'n două!

Ocean

În a' iubirii tale mreje,
Țesute toate din păr creț,
Ai supt atîtea sfinte visuri
Și-atîtea fragede vieți,

Încît zădarnic, o! acumă
La mine ochii tăi mai cat...
Oceanul dragostelor tale
Cu degetul nu-i de cercat!

Sînt otrăvite...

(Heine)

Sînt otrăvit-a' mele versuri...
Dar cum să fie altfel oare,
Cînd ai turnat mereu otravă
Pe tinereța mea în floare?

Sînt otrăvite-a' mele versuri...
Să fie altfel, s'ar putea?
Îmi stau în suflet mii de viperi,
Și tu, o prea iubită mea!

La mănăstire

„Ca și apa, trecătoare's
Ale lumii năluciri...
Domnul este pretutindeni,
Fericirea nicăiri...

Vino, vin' la mănăstire,
Blind și dulce ingeraș,
Pe Hristos să-l iai de mire
Și de lume să te lași.

Tu, cu-a ta înțelepciune,
Vei ajunge unde vrei
Și cînd Domnul mă va strînge —
Moștenirea ai să-mi iei...

Iar în lume, ce te-așteaptă
Doar un traiu plin de amar...
Tu, cuminte și 'nțeleaptă,
Să ai parte de-un ștrengar!"

Se oprește cuvioasa
Din mătăanii răsucind.
Maicele se văd în cîrduri
Spre biserică venînd...

Iar privindu-le copila,
Gura-i ride în ștergar:
— Mamă, zice, știi tu bine
Că Isus nu-i un ștregar?

S'a sfârșit

S'a sfârșit de-acu — vai mie! —
Că-am căzut în grea robie,
Robie cu lanțuri grele—
Capăt tinereței mele,
Grea robie cu căluș...
Îmi văd moartea de pe-amuș.

Și stăpîna cine mi-i?
Mindra care-o îndrăgii.
Și'n robia cui șerbesc?
A drăguței ce iubesc.
Și sub ce lanțuri mă 'ndoi
Brațe albe cu mini moi.
Și călușul care mi-i?
Buze dulci, trandafirii...

Mindro, nu fii suflet rău,
Milă ai de robul tău !
Tu din lanțuri nu-l slăbi
Vreme cîtă li-i iubi,
Și 'ndesește-l cu călușul,
Până-i prăpădi răbușul !

La răscruce

Colo 'n sat în Adîncata
Șede crișma, blestemata,
La răscrucea drumului,
Drept calea Rominului...

Iar înuntru, la tejghea,
Mări, cine mi-ți ședea ?
— Măriuca lui Chirică,
Cu ochi mari și gura mică !

Pragul crișmei cîți pășesc,
Mintea toți ș'o prăpădesc :
Cîți îi vezi... în zama viții,
Eu, — în ochii crișmăriții !

Schiță

Stă Madridu-i la picioare.
Mai bogat, nu-i alt burghez
Și-i puternic ca un rege
Don Diego Velasquez.

Tot, toc, toc! — Cu bună-ziua,
Mare meșter madrilez,
Azi e Marți; până 'n trei zile
Chipul tu să mi-l lucrezi:

În profil, ochii albaștri,
Părul negru să-l buclezi...
De necaz să crăpe toate
Fetele din San Diez.

— „Ochi albaștri, ochi albaștri!”
Nu se poate, o, nu!... Vezi...
Am jurat... Te rog, mă iartă,
Senorita Ximenez...

— Dar...

— Jurat-am pe Madona
Sfântă din Aranjuez...
După ochii Carmencitei —
Alți albaștri nu pictez!

— Dar... Cît de frumoasă fata,
Don Diego Velasquez,
Poate da decît ce are?
Poate da mai mult?.. Ce crezi?...

Nu știi ce a răspuns la asta
Meșterul cel madrilez...
Era 'n vristă 'n vremea ceia
Don Diego Velasquez —

Ș'a rămas negata chipul
Senoritei Ximenez.

Recenzie

Văzuiu în geam la librării
Expus un nou poet român:
Legat volumu-i în vițel...
Dar... autoru-i mai bătrîn!

Visul Bradului

Trei feciori avea moș Bradu :
Sandu, Pinteă și cu Radu ;
Nici o fată, nici nurori,
Ci curat cei trei feciori.

Și 'ntr'o zi-i chiemă la dînsul
Și 'necîndu-l parcă plînsul,
Bietul prinse-a le grăi :
—Nu știu eu de-oîu mai trăi

Ca să-mi văd cu ochii visul...
Fiecare cum i-i scrisul !...
Dar deodată,—bune știri :
Stringe țara trei oștiri ;

Una prutul să mi-l treacă
Spre Cordon a doua pleacă,
Iar a treia, peste deal,
Primblă moartea prin Ardeal...

Eu, bătrîn mă simt acuma,
La plăcinte doar bun numa,
Istovit de ani greoi,
Dar în schimb,—vă am pe voi !

Caii jos bat din copite,
Flintile sînt hodinite,
Luați una de flăcău
Și porniți cu Dumnezeu !

* * *

Cătră țara Bucovinii
Ce-o înădușă străinii,
Jurînd moartea neamului—
Calea ta-i... a Sandului...

Pașii tăi, băete du-ți-i
Pănă'n Sneatin și Pocuții
Unde-avem și-acuma rost—
Doar, din vechi, a' noastre-au fost !

Iar dovadă de izbîndă,
Să ne-aduci nouă dobîndă
Din semințele-arăpești
Herghelii împărătești...

* * *

Radule, al tău e locul
Peste Prut... E vajnic focul,
Dar și tu, Radule, faci
Singur tu cit cinci Cazaci!

Păn' la Nistru 'ntreg poporul,
Ca Isus, Mintuitorul,
Din mormîntu-i ferecat,
Pentru noi reînviat.

Lui închină-i brațul, gîndul,
Și de-a vrea cu noi Preasfîntul —
Să ne-aduci la toți plocon
Herghelii de peste Don.

*
* *

Pinteo, tu spre munți te urcă,
Unde-ai noștri au de furcă,
Și le du într'ajutor
Brațul tău cuceritor.

Iar la 'ntors... cobori pe Mureș...
Cum ești tu voinic și gureș,
Nalt cit bradul din păduri,
Cîte inimi n'ai să furi!...

Dar ca 'n Săliște, băete,
Nicăiri nu's așa fete...
Tu 'ntr'acolo să te duci
Mie noră să-mi aduci,

Că și măta-i din Săcele,
Tot meleagurile-acele...
Și cu amar noi jelim,
De cînd doarme 'n țintirim...

* * *

Și tăcu aici bătrînul...
Un suspin îi umflă sînul
Și pe obrazu 'ntunecat,
Două boabe-au lunecat...

Cei feciori dreapta-i sărută,
Sar în scări cu „Doamne-ajută”
Și se duc tot într'un gînd,
Prafu'n urmă ridicînd.

Și se scurge vreme lungă
Făr' la noi să mai ajungă
Veste bună, alte știri,
Dela cele trei oștiri.

* * *

Iată-abia 'ntr'un miez de noapte,
Pe sub ziduri s'aud șoapte...
— Cine-acolo-i? — E om bun:
Sandul tău dus în Cordon.

— Ți-a zimbit ori nu izbînda?
— Vine 'n urmă și dobînda!
Eu prin Săliște fusei,
Ție noră-ți adusei!

Și trecu vr'o lună iară...
Cînd căzu Radu 'ntr'o sară.
— Radule, tu ne sosești
Făr' de caii căzăcești?...

— Nici o grijă să n'ai, tată,
Vine 'n urmă prada toată!—
Eu prin Săliște m'am dus,
Ție noră ți-am adus!

Și 'ntr'o zi și Pinteau... iată-l...
Dar nu-i zice-o vorbă tatăl,
Ci porunci tot dă grăbit
Pentru trei nunți de gătit...

Și feciori 'ncungiurîndu-l,
Ei nuntesc un an dearîndu,
Că au dat tatei trei nurori
Și Moldovei,—trei surori.

La horă

— Bădișor cu părul nins,
Pintre fete ce te-ai prins?

— De cînd lumea 's buni vecini
Trandafirii lîngă crini!

— Printre fete ce te 'ncurci,
Cînd de-abia te ții pe furci?

— Lupul părul ș'a schimba,
Iar năravul, ba!

— Fosta-i, lupe, cînd ai fost,
Dar la fete tu n'ai rost!

— Nu vă fie cu bănat,
Grăp și eu unde-am arat!

În bae

Un bogat covor de Şiraz monotonul zid le-ascunde
Din tavan până'n podeaua de porfir trandafiriu,
Cînd, prin geamuri colorate, soarele de-April pătrunde
Irizînd undele băii mişcătoare ca un riu.

Într'un colţ, colo'n căminul alb cu formele rotunde,
Pîlpîind se vede para prin ecranul fumuriu
Care 'nchipue pe Venus candidă eşind din unde...
Drept divan, le-aşterne blana-i jaguarul auriu.

Pe-o măsuţă 'n lac de China. din pămîntul roş de oale...
Felegeane 'n arabescuri fumegă nectar slăvit...
Odogaciul şi santalul îi îndeamnă la iubit...

Ş'amîndoi, umezi de rouă, se îngroapă 'n blana moale ;
El, — cu ceafa pe genunchi-i, pufăind o narghile,
Pe cînd Fatma, obosită, zice versuri din Musset.

La întors

Colo 'n urmă se zărește cufundatul tîrg în ceață,
Peste văi încet se lasă un amurg dogoritor,
Iar pe drumul care duce printre miriști și fineață,
Cînd pe-o parte, cînd pe alta, boii calcă 'n legea lor.

Cel din car, lungit a lene, bînd din zori de dimineată.
Doarme dus acum sărmanul—talpa Țării Romînești...
Și, uitat de sărăcie și de-amarul din viață,
Se socoate mai ferice decît Craii din povești.

Jos, pe urma lui, nevasta cea supusă și blajină
Duce 'n spate tîrguiala-i de sărmană gospodină
Și 'ntr'o mîină cofăelul, deșărlat acum de fragi...

Iar cînd boii rup de fugă, își sumecă cele poale
Și 'ndesește iute pașii cu picioarele ei goale,—
Pe cînd botul și-l arată imineii din desagi.

Ce-i amorul

Ce-i amorul ?—Dulce vrajă
Ține calea tuturor
Și ne 'ntinde cu otravă
Un pahar ispititor.

Să fugim ?... Însă puzderii
Ne impresură vrăjmașii :
Vin din spete toți strămoșii,
Cătră ea ne trag urmașii.

Ei trei

Erau în satu-i două fete
Ce-l îndrăgîră pe băiat ;
Dar neputînd să iee două,
El numai una ș'a luat.

Și cea rămasă atunci stingheră,
Până 'ntr'o lună a și murit...
Iar din cei doi ce se luară
Nu știu de i unul fericit !

Poveste

„Doamne, doamne, ce-ai gândit
Lumea, tu, cînd ai clădit?...
De-ai făcut-o tot din chin,
Din durere și suspin...”

Ci-că așa se înguia
Un creștin obijduit,
Și de foame, și de dor
Și de sete biruit.

Dumnezeu mi-l auzea
Drept în raiu că-l aducea,
Și la masă mi-l poftea,
—Iar la masa lui ce-avea?

Mere, mere din Domnești,
Și Cotnari și Odobești..

Și-i umpleau cele ulcele
Numai fete din Săcele!

Conștiința

„Eu sint o mină de țărină“...
Atuncea cum dar de'nțeleg
Și bucuriile mulțimii
Și pasul unui neam întreg ?

— Tu ești o mină de țărină
Dar, — mii și mii! -- în tine porți
Împrăștiatele fărime
Din sufletele celor morți.

Scrisorile iubitei

Scrisorile iubitei
Le-adună la un loc
Și fără de sfială,
Copile, dă-le foc :

Eu am într'o lăcriță
Un vraf de-așa scrisori...
Arar mă uit la el
Și plîng adeseori.

Cumpăna

A morței cumpănă și-a vieții
Sortită, dragă, ți-a fost ție,
Căci dacă ochii tăi omoară,
Gurița ta din morți învie.

Să nu-mi mai spui dar că-i o șagă,
Ori numai toană de poet,
Dorința mea să mor odată
Ca să pot fi iar învîiet !

În gară

A sunat a treia oară,
Gata-i trenul ca să plece,
Însă dorul meu de ducă
Nici un tren nu-l mai întrece.

Ori de citeori spre dinsa
Plec la drumul meu cel lung,
Dorul meu tot crește, crește,
Parcă n'am să mai ajung !

Pe malul mării

Ca o dulce arătare
Din bătrinele povești,
Mii de ori mult mai frumoasă,
Draga mea, tu ești.

Cînd cad toate de pe tine
Sus și jos de cingătoare,
Mlădiosu-ți trup întrece
Unda curgătoare.

Cînd întorci cu drag spre mine
Ale ochilor văpăi,
Mă cutremuri dela creștet
Până la călcăi

Ș'a mea gură dogorită-i
De-ale tale buzi fierbinți
Și-mi ard mii de mii de patimi
Ochii mei cuminți...

Fie ceru 'nvălitoare,
Că-i pământul căpătăi,
Căutînd sus la luceferi,
Culcă-te tu 'ntăi.

Brațul tău cuprindă-mi gîtul
Cu un dor nelămurit,
Iar grumazu-mi răcorească-l
Păru-ți despletit.

Pe năsipul ars să curgă
Sudori calde în șiroae,
Pe cînd apa lină a mării
Pulpele ne moae.

Polemică

Da, cu Byron sameni tare —
Diferență doar un pic :
Un picior avea mai mic...
Și-un talent mai mare!

Epilog

Gura ei decît zăharul
Mult mai dulce mi se pare,
Mijlocelu-i m'ameţeşte
Ca jamaica cea mai tare

Şi i-s ochii mult mai limpezi
Decît apa. — Epilogul?...
Voi lăsaţi-mă în pace
Să-mi sorb în tihnă grogul!

Risipă

Aşi vrea să am comori imense,
Ca zmeii din poveşti,
Să pot zvîrli argint şi aur
Pe uşi şi pe fereşti...

Să 'nmărmurească de risipa
Atîtor mii de mii
Burghezul ce se pradă singur
Clădind economii.

Nehotărîre

De ce stai posomorită,
Parcă să te 'nece plinsul,
Pe cînd ești nehotărîtă
Între mine și 'ntre dînsul ?

Coborîndu-te în tine,
Numai unuia te pleacă...
Doar nu 'ncap — o știi prea bine —
Două săbii într'o teacă!

Ochi albaștri

Stăpina ochilor albaștri
Purta pe umeri un mintean,
Ș'avea drept orișice găteală
Măgele roșii de mărgean.

Plecam atunci în lumea largă
Și 'n cale noi ne-am despărțit,
Dar dorul ochilor albaștri
Viața toată m'a 'nsoțit.

Vis ciudat

Vis ciudat avui asară :
Te iubeam cu-atita foc
Că deodată, flacări, pară
Mă prinsese de mijloc.

Și fiind în așa stare,
Ai venit și-ai plîns, și-ai plîns,
Și-ai făcut din plîns o mare
Și în lacrimi m'ai stîns!

Rada

Pe 'nserate pleacă Rada
Pe furiș, de vale 'n crîng
După două-trei găteje;
Eu de mila Radei plîng...

Grea ispașă-acu pe Rada!
Că, de-o lună, sară nu-i
Să nu vezi legat de gardu-i
Calul pădurarului !

În cimitir

Lui B. P. H.

Călătorind printre ruine,
Un uriaș am întâlnit ;
El semăna leit cu tine :
Îngindurat, bătrîn, cernit.

Nesimțitor în cale-i trece,
Și 'n cale-i are un mormînt...
Îmbrățoșînd lespede rece,
Îi cad genunchii pe pămînt.

Durerea-i mută mă pătrunse
Și-l întrebai : „Cine ești tu ?“
—Sînt Geniul, el îmi răspunse,
El îmi răspunse și tăcu.

Și-i zgudui toată ființa
Năluca falnicului vis...
„Aice zace suferința“
Din vremi pe lespede sta scris.

—Și o iubeai așa de tare?
Pe fața lui curgea, curgea
Potop de lacrimi amare...
—Tată i-am fost, și-i mama mea!

Epitaf

Teofană, păcătoasa,
Fecioria sa călcînd,
Săvîrșitu-s'a din viață
În dureri grele născînd.

Astfel, pronia 'ndurată
Sufletul i-a mintuit,
Rînduindu-i ispășirea
Pe unde-a păcătuit.

Romane

Pentru ce roman să fie
Decorată doamna Stea?
Cîte face—nu le scrie;
Cîte scrie—nu's de ea.

Antiteza

Eu i-am spus că-i rea de gură
Și ea foc s'a supărat :
„Cu puțință-i așa vorbă
Îngerului adorat ?“

Doamne, relele, în sine
Au și antiteza lor :
Tu, pe cît ești rea de gură,
Ești mai bună de picior !

Răspuns

Ți-am cetit scrisoarea 'ntreagă,
Dar nici nu vreau să știu
De ești brună, ori bălae,
Cu ochiu mort, cu ochiul viu...

Mi te 'nchipui bună, blîndă,
Drept deșteaptă chiar te țin. .
Poate dacă ne-am cunoaște,
Prețui-ne-am mai puțin !

Calea robilor

Azi e ziua nunții noastre,
Pe-un drum nou plecăm de az' :
Tras la scară-i Carul Mare
Și-i nerăbdător Pegaz.

S'or aprinde felinare
Cîți luceferi în noian
Și ne-om duce duși, drăguță,
Toată Calea lui Traian.

Iar de sus, din lumi albastre
Vom privi ironic jos...
Azi e ziua nunții noastre,
Doamne, cît e de frumos!

Durere

Sînt cu toții de-o părere
Că viața-i o durere,
Și 'n zădar cu toți 'nvață
Că durerea e viață.

Marină

„Un picior am în Caribda
Și 's cu celălalt în Scila“.
Ai știut c'o vorbă, doamnă,
Să deștepți în mine mila.

Mărinariu, bătrîn acumă,
Tu mă faci—bată-te vina!—
Să-mi întind pînzele 'ntinse
Cătră Faro di Messina!

Veacuri păgîne

„Viața este-o încercare“.
Legii tale mă închin
Și a doua înviere
O aștept ca bun creștin.

Dar, păgîne-aceste veacuri
Mai scurtează-le de-un cot,
Păn' l'a doua înviere
Să nu mori și tu de tot!

Academiei

(Piron)

Fericiți „săraci cu duhul”,
Vă vedeți cu ochii visul :
Academia 'n viață,
După moarte—Paradisul.

Contemporanilor

Pentru-a țării bogăție,
Tu lucrezi—mărire ție !—
Gînte a lui Epicur :

Peste-un veac—ce fericire !—
Unde azi sint cimitire—
Vor fi mine de mercur !

Să ne 'mpăcăm !

Ți-am furat o sărutare
Și de atunci te-ai supărat .
— Ei, să ne 'mpăcăm ! Hai, iată,
Vin' de-ți ia ce ți-am furat !

Don Rinaldo

De trei sări prin Santa Nina
Zbîrnîe ca titirezul
Don Rinaldo Rinaldini,
Don Rinaldo, Calabrezul.

Țuguiata-i pălărie
Stă pe ochi, ochi 'n pămînt;
Pletele-i flutură pe mantă,
Manta-i flutură de vînt.

De trei sări, în piazzetă,
Tot palatu-i o lumină...
Plîng viole, rid clarnete,
Mandolinele suspină. —

„Lorelina, Lorelina,
Ți-ai rostit tu astăzi Crezul ?“
Își șoptește crunt în barbă
Don Rinaldo, Calabrezul

Dar, tăcere!—La braț mirii
Trec porticele străvechi...
Don Rinaldo își ridică
Gulerul până 'n urechi

Iar din nouri, blinda lună
Luminează luna blindă
Deopotrivă cu Iubirea,
Și Păcatul stînd la pîndă...

Lorelina mi-l atinge
Cu dantela lungii rochii,
Și 'mpietrită ea rămîne,
Cînd de dinsul dă cu ochii.

— De-acu lumii, Lorelino,
Rămas bun poți să-i șoptești...
Însă... Cine cirmuește
Hotărîrile-omenești ?...

În tăcerea uriașă
Lung s'aude huhurezul,
Cade jos, scăldat în sînge
Don Rinaldo, Calabrezul.

Dragostea

Dragostea din ce-i făcută?
Ia din mici și dulci nimicuri:
Un buchet, un vals, o carte,
Șoapte, parfumate plicuri,

Caldă stringere de mînă,
O privire mai așa,
Gest simpatic, zîmbet dulce,
Sărutat, etcetera.

Azi, „în sine“ eu privind-o,
Ca un critic, cu ochi etici,
Grav,—exclam dela distanță:
Ce splendid covor de petici!

Eu cînt...

Eu cînt iubirea sănătoasă,
Sfîrșitul ei, și cum începe :
Copiii n'au cum mă 'nțelege,
Bătrînii nu m'or mai pricepe ;

Iar tu, ce zbori prin lumi albastre,
Luat pe-aripa poeziei..
Nu mă căta 'n abecedare,
Nici în bugetu-Academiei!

Don Juan

(Byron)

Lumea 'ntreagă—eu ași vrea—
Zicea Craiul dela Rîm
Ca să aibă-un singur cap,—
Dintr'o dată să-l sfărîm.

Eu,—femeile să aibă
Toate-o gură,—ași fi vrut :
Ca pe toate dintr'o dată
Eu să pot se le sărut !

Blestem

Cînd din raiu fu izgonită
Eva, goală, pe pămînt,
I-au dat fragii flori și frunze
Pentru 'ntăiul ei veștmînt.

Dar prin frunzele acele
Care sînul i-a 'nvelit
Spun căpșunele de astăzi
Că doi fragi s'au rătăcit.

Și Adam, îmbrătoșînd-o
În veștmîntul ei păgîn,
A zdrobit așa fel fragii
Că-au rămas lipiți de sîn

Iar femeile, de-atuncea
Până azi,—blestem ceresc!—
Pogorîndu-se din Eva,
Fragii Evei moștenesc.

La bal

De ce, doamnă, subț fotoliu
Tragi pantoful tău de-atlaz,
Și cînd eu mă uit la dînsul,
Îți dă singele 'n obraz ?

Vai, norocul lui cel dulce
De ce mie nu mi-i scris ?...
Să mă despărțiască numai
Un picior—de Paradis !

Pe cale...

E semănată calea vieții
Cu munți și văi adînci ;
Ne-or răsări 'n cărarea noastră
Prăpăstii, rîpi și stînci ;

Dar vom pași tot înnainte
Pe drumul ce ne-am dus :
Cătînd, în jos, eu —pentru tine,
Tu—pentru mine 'n sus !

Păsărică depe deal

Păsărică depe deal,
Ce mai veste prin Ardeal ?
Că 'ntrebat-am iști Carpați,
Munți haini și blestemați,
Ca să-mi spue ce-au văzut...
Iar Carpații au tăcut,
Numai frunte-au clătinat
Văile de-au suspinat,
Apele de-au tulburat !

La mijloc

Daimon nici nu crede 'n Domnul,
Nici ateu însă el nu-i :
Fiecare
Prost își are
O înțelepciune—a lui !

Viziune

Nici muzică, nici flori,
Nici popi pentru ateu ;
Un simplu car mergînd—
Pe dînsul eram eu.

Și 'n urmă, după car,
Pășea încet și greu
Un singur om jelind—
Ș'acela eram eu.

Proverbe

„Ochi ce nu se văd, se uită“
Zice draga. Eu ascult
Și-i sărut într'una ochii,
Ochi ce n'am văzut de mult.

— Frica ta temei nu are :
„Ochii fetei ce iubești,
E destul să-i vezi odată,
Și-i ții minte cît trăești“.

La gura sobei

Cînd stau la gura sobei mele
Privind la jar și la scînteii,
Iar tu te lași a lene 'n brațe-mi
Și galeș cați în ochii mei...

S'aprinde singele 'n artere
Ca nu de obiceiul lui, —
Dar focul care mă 'nfierbîntă
Nu-i focul cel din sobă, nu-i !

Nu mă judeca

În calea lungă, depărtată,
Privirea tristă ți-o îndrepti :
Din zi în zi, din clipă 'n clipă,
Cu nerăbdare tu m'aștepți...

Dar de nu vezi nimic în zare,
Iubito, nu mă judeca :
Așa-i de dulce lîngă tine,
Că 'n veci n'ași mai putea pleca !

Om ciudat

Ești un om ciudat—îmi zice—
Nu 'nțeleg ce fel iubești,—
Cînd în lume nu's—mă cauți,
Și cînd vin—mă ocolești.

— Cînd ne-aflăm în lume, dragă,
Lumea 'ntreagă e cu noi,
Pecînd singur cînd mă aflu,
Sîntem numai amîndoi!

La poarta raiului

La poarta raiului bătusem.
Și-acuma 'mi da zor în cetate
Sîn Petru, după ce-mi văzuse
Biletul de identitate.

— Dar, ia'n ascultă 'n gazdă-aice-i
Drăguța mea? — El furios:

— Ba 'n iad se coace necurata.

— Rămîi dar, sfînte, sănătos!

Idilă

Roșu-i cerul la o parte
Și-i văzduhul obosit.
O cărare 'n crîng. În aer
Un parfum de fin cosit.

Săcerea-i pe umăr pusă.
Ea—o fată din Cordon,
Puțintică, dar vinjoasă
Ca nueaua de alun.

El — din tîrg un pierde-vară
Învechit în fărdelegi,
Dar singios și plin de sevă,
Ca un popă prin cișlegi...

Dă de șolduri s'o cuprindă,
Făcînd galeș cătră ea:
—Te pîndesc de-o săptămînă,
Dragă, dulce puica mea.

Sînt bogat, tu poruncește:
Tot ce-i vrea pot să-ți aduc,
Numai vină, numai vină,
După tine mă usuc.

Fata 'n lături se ferește,
Cam ar ride, cam plîngînd,
Ș'amărită îi răspunde,
Țintă 'n ochii lui cătînd:

„Banii tăi ți-i varsă 'n poala
Fetelor de tîrgoveți,
Noi iubim numai odată
Doar n'avem două vieți“.

El rămîne dus pe gînduri,
El plecat-a, ea s'a dus...
Roșu-i cerul la o parte,
Ziua calcă spre apus.

La scăldat

Te-am văzut pe malul apei
Cînd eșai dela scăldat
Și drept blonda zee Vineri
Deocamdată te-am luat.

Dar urcîndu-mă la pîndă
Colo 'n salcea depe lan,
Jur că n'am zărit la tine
Nici un fir de păr bălan.

Kamadeva

Nu te-atinge de păreți
Să nu dai cumva de laiți,
Și pășește îndrăzneț —
Nu căta că nu-i opaiț:

Cînd cu grijă, amîndoi,
Vom închide ușii clampa,
Kamadeva — pentru noi
Va aprinde 'n casă lampa!

Nu te teme...

Nici un lemn n'avem în tindă,
Trece gerul prin păreți,
Vină însă: nu te teme
Lîngă mine că-ai să 'ngheți.

Cînd ne-om prinde strîns în brațe,
Cupidon — bată-l norocul! —
Va sosi în goana mare
Să ne-ațîțe 'n vatră focul!

Pe mormînt

Pe mormîntul tău acuma
Crește teiul răsădit
Și dai lumii cu dobîndă
Huma ce te-a plămădit...

Însă visurile-ți unde's? —
Ce-ai simțit și ce n'ai spus...
De cînd sapa și lopata,
Pe vecie au apus.

Confidență

„Sînt om bătrîn — dar tare,
Un suflet de oțel...
Ei bine, — la teatru...
Eu plîng ca un vițel“.

— Vezi!... Orișicît deaproape
Ne aflăm de țintirim,
Sînt totuși clipe 'n viață
Cînd reîntinerim...

Nunta

(în dialect moldovenesc)

Dragă, te gătește,
Vremea că sosește,
Nunta ni pornește...

Nunta să ni fie
Pe-o muchie de vie,
Nunta să ni joace
Printre boloboace,

Nunta să se 'ntindă
Dela noi din tindă—
Să se 'ntindă roată
În Moldova toată

*
* *

Vremea că sosește
Nunta că pornește,
Dragă, te gătește...

Uite, vin nuntașii,
Din codri fruntașii
Și pădurea scoate
Păsările-i toate.

Codrul ni trimete
Cîrdul lui de fete;
Huciule, să scoți
Cîntăreții toți!

Ce de fete mari
Vin de prin tufari,
Ce de mai ducuci
S'adună din huci!

Gaițe și mierle,
Cintizi, turturele,
Vrăbii, rîndunele,
Mii de păsărele,—
Drăguțile mele.
Ciocîrlii
Cu ochii vii,
Prepelițe
Ștrengărițe.

Și din vîrf de tei
Toți drăguții ei :
Ce de mai holtei !
Dulci privighetori
Ni-au sosit din zori,
Presuri și scatii,
Cu ochii crăpii,
Grauri și stigleți,
Sturzii săltăreți,
Ce de mai băeți !

Și cucii hîrbari,
Ce de mai ștreqari !

*
* *

Puico, te gătește,
Vremea că grăbește,
Nunta că pășește...

Așternutu-i jos
Ce-avem mai frumos :

Rădiul cu răzoarele,
Valea cu izvoarele,
Lumea cu covoarele,

Scorțuri, lăicere,
Inima cum cere:
Lume de lumină,
Miros de sulcină—
Din trifoiu urzite,
Cîmpuri înverzite—
În cimbru bătute,
Numa 'n flori cusute:
Toate 'n flori de mintă
Să-mi fii tot iubită,
Toate'n flori de nalbă
Veșnic să-mi fii dragă,
Toate'n flori de frag
Pururi să-mi fiu drag,
Toate'n busuioc,—
Floare de noroc.

*
* *

Vremea că sosește,
Nunta că pășește,
Puico, te grăbește...

Nunii ne-au venit,
Nunii ne-au sosit :
Nunul și cu nuna
Soarele și luna.
Rochia ți-o coasă,
Rochie aleasă
Viermii de mătăasă,
Păiajenii țeasă
Vălul de mireasă.

Nunul ți-a trimes
Ce-are mai ales :
Beteală să-ți pui
Din razele lui ;

Nuna ne-a trimes
Ce-are mai ales ;
Din razele ii—
Două cununii !

*
* *

Dragă, te gătește,
Vremea că sosește,
Nunta că pornește...

I-auzi lăutarii,
Din cobză cobzarii,
Cum mai zic bondarii!
Cum zic din lăute
Grieruşii sute,
Cum zic cei scripcari
Sute de ţinţari!

Ceteraşi
Bondăraşi,
Ghionoaie
Duc cimpoaie
Şi ciorile
Viorile,
Cărăbuşul
Cu arcuşul,
Grânguraş
Din fluieraş,
Cîntăreţ cu naiu—
Pasărea din raiu!

*
* *

Vremea c'a sosit,
Puica s'a gătit,
Nunta ne-a pornit.

Nunul și cu nuna,
Soarele și luna
Urcă prin noian
Calea lui Traian...

Ce mai de făclii
S'aprend în stihii,
Ce de făclii mici
Duc cei licurici !

*
* *

Dar puica-mi plîngea
C'a lăsat lumea,—
Ș'ar'să fie-a mea.

Rude ne'nsotesc,
După noi pășesc
Soacrele oftînd,
Soacrele plîngînd,
Soacre—cele sălci—
Tremură din fălci ;
Socri mari,
Cei stejari
Cu ochii amari.

Și florile
Surorile.
Și bujorii
Frățiorii,
Veri, verele—
Porumbrelele.

Moșii — măcieși,
Moși și cu unchieși;
Mătuși și bunici—
Măcieși mai mici...

Nu mai pot de jale
Neamurile tale!

De-amar ce jălesc,
Munții clocotesc;
Mare ce li-i jalea
Lung oftează valea!

*
* *

Iar puica-mi plîngea,
C'a lăsat lumea —
Ș'ar' să fie-a mea.

— Puico, de ce plîngi?
Inimioara-mi frîngi?
Fericirea'mi stîngi?

„Că doar te iubii
Pentru ochi căpriei,
Că și tu mă iei —
Pentru ochii mei!
Iar noi ne-om lăsa,
Cînd ne-om sătura;
Noi ne-om despărți
Cînd ni s'a urî:
Vremea de-a veni
Țărnă ne-a 'nvăli,
Ochi s'or potoli,
Inimă-a răci,
Inima c'a sta,
Țărnă-a astupa
Gura mea ș'a ta!“

Plînge puica mea
C'a lăsat lumea—
Plînge și nu prea !

Iar în toată viea
Curge veseliea,
Iar în viea toată
Fericirea 'noată.

Lăutarii cîntă
Gloata de frămîntă,
Gloata de 'nfierbîntă.

Joacă cei flăcăi—
Floarea depe văi,
Joacă cele fete—
Floarea din livede,
Joacă cei copii—
Flori depe cîmpii
Și horeshc prieteni—
Frunzele din cetini...

Fluturi în fireturi
Aruncă cofeturi,

Iar cristeii,
Vorniceii,
Tot descarcă puștile
De dau fuga druștile,
Druștile-răuștile,
Sprintene ca muștile !

Și vine vuind—
Țochii cît cuprind—
Lumea chiuind,
Pistoale pocnind,
Văile vuind,
Munții tresărind !

Și ne vin urările
Pe toate cărările !

Și ne bat fericile
Pe toate poticile !

*
* *

Puico, te gătește,
Vremea că sosește,
Nunta că sfirșește...

Bistrița sglobiea
Zice „Isaiea“,
Răsună cîmpiea ;
Iar isonu-i țin
Prutul cel bătrîn,
Siretiul și Prutul,
Apa și cu pruntul,
Codrii și cu vîntul!

Pe mare

Zinele din valuri
M'au vrăjit cu cîntul,
De-am îndrăgit marea
Și-am urît pămîntul.

Mă lăsați în valuri
Să-mi găsesc mormintul :
Legene-mă marea,
Legene-mă vîntul.

Foicică foi de mure

Foicică foi de mure,
Arză-te focul pădure
Că lași hoții de pîdesc.
Inimile prăpădesc.

Hoții care m'au prădat —
Ochii mîndrei din cel sat,
Iar pădurea cu pricina —
Genele — bată-le vina !

Face-m'ași

Frunzuleană calapăr,
Face-m'ași floare de măr
Să m'anine mîndra 'n păr.

Frunză verde trei smicele,
Face-m'ași șir de mărgele
Drept la gitul dragei mele.

Frunzuliță busuioc,
Face'maș briu cu noroc
Să-mi prind puica de mijloc.

Strofă

Dinții ei sînt versuri albe :
Ride ea?—parcă scandează,
Iar gurița-i strofă 'n care
Buzele rimează.

PROZĀ

CUM NE CUNOSC STRĂINII

— Metoda de observare cu ilustrări în text —

Străinătatea ș'a dat totdeauna osteneala să ne cunoască cît mai bine și mai complet. După vremuri, ea a recurs la mijloace diferite. Mai de mult, străinii, pe care împrejurările îi aruncau în principatele dunărene, își întrebuițau șederile lor prelungite la noi, adunînd și dînd apoi la iveală însemnări mai mult sau mai puțin temeinice asupra noastră. Sînt numeroase cărțile alcătuite astfel și care cuprind informațiuni — mai ales politice și economice — privitoare la țările dela Dunăre. Metoda aceasta este încă și astăzi în floare. Din cînd în cînd vedem apărînd în diferitele limbi europene cîte o *Romînie contemporană*, cu pretenția de a reproduce imaginea noastră fidelă. Necunoștința însă a limbii, greutatea pentru un străin de a pricepe mentalitatea Romînului, ignorarea istoriei neamului și prin urmare imposibilitatea de a-și explica și de a aprecia chiar multe din faptele actuale, neputința de a-și prelungi mai multă vreme

reședința în țară, de unde relațiuni fatal mărginite în timp și spațiu, punindu-l în contact numai cu unele pătri sau cu unele individualități ale acestui îngust pământ — unde rivalitățile sînt cu atît mai mari; — toate aceste împrejurări sînt tot pe atîtea piedici din a căror cauză străinul nu poate prinde realitatea într'o sinteză complectă și prin urmare adevărată. Apoi asemenea anchete, făcîndu-se numai la întîmplare și la distanțe mari de timp, nu sînt în stare să mulțumească nevoia de informațiune continuă despre noi, pe care o simte astăzi întreg Occidentul.

O altă metodă, folosită mai tirziu și paralel cu precedentă, a fost observarea și analiza Romînilor exportați peste hotare. De îndată ce relațiunile noastre cu Occidentul au început a fi mai temeinice, străinii s'au grăbit să pue mîna pe țărani delă Dunăre, așezați vremelnice la dinșii, spre a-și face o idee despre noi și țara noastră. Această metodă, îmbrățișată mai ales de psihologi, nu e a însă aplicabilă nici acelor indivizi muncitori care, infundați prin școli, biblioteci, muzee, fabrici ori ateliere, trăiau și rămîneau cunoscuți numai în cercul restrîns al cîtorva profesori și savanți, nici acelor Romîni care, expatriindu-se fără spirit de reîntoarcere, începeau prin a și tăgădui origina dîndu-se drept Ruși, Greci, Italiani, ori Albanezi, luau loc cu vremea în

analele auritului Cosmopolis și se înstrăinau pentru totdeauna de neam. Sagacitatea romanțierilor urma să se exerciteze dar numai asupra aventurierilor care duceau viața zgomotoasă a unor anumite cartiere, făceau și lăsau datorii în marile oteluri și cazinuri de pe Coasta de Aur, ori practicau în marile centre europene escrocheria, sub toate formele ei: comercială, științifică, ori pură și simplă. De aici mulțimea aceia de volume în care figurează, între alții, nenumărații de tristă reputațiune prinți *moldaves* și *valaques*.—Metoda aceasta de generalizare a trebuit însă dela o vreme să fie părăsită, atât din cauza șubredei sale baze științifice, cât și din pricina materialului pe cât de puțin bogat, tot pe atât și de puțin interesant, asupra căruia opera.

Țara noastră devenea însă din ce în ce mai interesantă: puterea politică crescînd, România își lua locul cuvenit în concertul european, agricultura începea a lucra pentru un export mai întins și bogăția țării se înmulțea, mijloacele de comunicație deveneau mai variate și mai eftine, industria noastră năștea alături cu știința, literatura începuse a produce opere care meritau a fi cunoscute și în afară, artele se arătau: mai ales tenorii și primadonele noastre, alături cu lăutarii țigani, duceau în cele două lumi faima numelui de român. Ca urmare, străinii intrați cu noi în legături din ce în ce mai

strinse, cereau să ne cunoască sub toate aspectele vieții noastre, cit mai complet și mai continuu. Atunci se aplică activității noastre în toate direcțiunile metoda de observare e științelor naturale. Statele începură a întreține la noi, pentru serviciul lor propriu, adevărate observatorii permanente, legațiuni și consulate, care prin cercetările lor științifice și minuțioase ne pregătesc pacea sau războaiele viitoare, — pecind serviciul de informațiune al marelui public, lăsat cu desăvîrșire în grija industriei private, începu a se organiza și el spre a-și satisface clientela cit mai bine, dar și cit mai estin... Revistele străine de toate specialitățile ș'au deschis largi coloanele lor, în care fie Românii însiși, fie chiar străinii mai mult sau mai puțin bine pregătiți pentru aceasta, analizează aproape zi cu zi mișcarea noastră culturală și economică, sub toate ale ei aspecte.

Nu se poate răspunde în cîteva pagini la întrebarea: Cum ne cunosc străinii? De aceea ne vom mărgini să cercetăm aici cunoștințele lor numai în privința literaturii noastre, în înțelesul însă cel mai larg al cuvîntului. Vom căuta să aflăm cum sînt ei informați despre această literatură, ce idee își pot face de dînsa, cum judecă operele scriitorilor noștri și cum îi clasează în scara internațională a valorilor culturale. Pentru a ajunge la acest sfîrșit, ne vom folosi de

revistele străine apărute în cursul anului 1906 și pe care *Viața Românească* le-a putut avea la îndămină. Numai după analiza lor cu desăvârșire obiectivă, vom putea judeca în cunoștință de cauză valoarea nu a metodei în sine, ci a chipului în care ne-o aplică străinii, precum și, eventual, îmbunătățirile ce s'ar putea aduce acelei aplicațiuni.

*
* *
*

Să începem cu Franța — D. Paul Brousse publică în *La Nouvelle Revue* (15 Maiu 1906) un articol „Provençaux et Roumains,” în care-și propune să grupeze diferitele fapte care invederează strînsele legături dintre poeții romini și numeroșii scriitori și poeți francezi. După o mică excursiune în domeniul filologiei, d-sa face istoricul serbărilor latine dela Montpellier, unde V. Alecsandri a repurtat cunoscuta izbîndă cu Cîntecul gîntei latine. Acolo el legă prietenie cu Mistral și ceilalți Felibri, ale căror publicațiuni își disputau colaborarea poetului nostru, pecînd numele său devenea repede celebru, mai ales în Franța de miază-zi. Simpatia pentru poet se răsfrînge mai tirziu asupra neamului, după cum o dovedește aceasta colaborarea Felibrilor la Albumul macedo-romin apărut în 1880, precum și serbarea dată de dinșii în același an, la tea-

trul din Montpellier, în folosul școalelor primare din Macedonia. Tot ei invită la 1883 pe Carmen Sylva să asiste la serbările lor anuale, iar la 1889, în admirația lor crescîndă, consacră reginei poete un număr întreg din al lor *Revue Félibréenne*. — D. Brousse reproduce de acolo două din dedicațiunile adresate Carmen Sylvei și fiindcă, după cum ne asigură, d-sa nu poate rosti acest nume fără a nu fi ispitit să aducă de îndată și omagiul cuvenit acelui remarcabil talent, ne îndeamnă „să ne închinăm cu respect și admirațiune înaintea operei fecunde a M. S. reginei Elisabeta“, despre care zice tot d-sa mai sus: „este cea mai pură evocare a acestei limbi naționale, pe care a ținut din toată inima să o învețe, și pe care o minuește acum mai bine decît supușii săi...“

Acest articol (5 file în 8°), după cum ne spune însuși autorul, iar mai ales după cum se vede, nu este decît un studiu foarte modest; în schimb d. Brousse își ia obligația să consacre mai multe pagini „renașterii Romîniei și celor doi capi ai ei: Carmen Sylva și V. Alecsandri“. Ar fi de dorit numai ca, pentru această viitoare lucrare cel puțin, autorul să se documenteze mai profund consultînd și alte izvoare în afară de Ubicini și d. G. Bengescu, iar mai ales să renunțe la propria și bogata sa fantazie. Poate că atunci n'ar mai scrie, ca în arti-

colul de mai sus, că Moldova și Valahia au fost scoase de sub jugul turcesc prin tractatul dela Berlin din 1856, și n'ar mai pune între ceilalți *poeti* ai renașterii noastre pe „Campineano, Sturza, etc“...

Mai documentată ni se pare revista *Mer-cure de France*, în care d. M. Montandon pare că și dă osteneala prealabilă de a cunoaște cuprinsul, măcar al unora dintre numeroasele opere ce recomandă cetitorilor săi. În cronica sa „Lettres roumaines“ (1 Ianuar 1906) d. Montandon se ocupă de literatura ocazională apărută în preajma serbărilor celui al patrulea centenar dela moartea lui Ștefan cel Mare. Pentru a se pune la diapazonul situației, autorul deschide volumul IV al Istoriei Romînilor de d. Al. D. Xenopol, apărut acum vr'o zece ani în editura Șaraga. Și în această lumină, d-sa face dări de samă despre „Pomenirea“ și „Istoria lui Șt. c. M. pentru poporul român“ de d. N. Iorga, în care, cu toate criticile (*très fortes*) ale d-lui I. Tanoviceanu, regăsește totuși pe scriitorul de rasă, meșter „în arta de a evoca o scenă, un peisaj întreg, în cîteva linii“. Mai departe, menționează discursul ținut la Academie de d. I. Kalenderu și panegiricul rostit la mănăstirea Putna de „savantul archivist“ D. Onciul, apoi *Din zile mari*, poema istorică a d-lui Iosif și „erudita și amănunțita monografie Monastirea Putna“ de d. D. Dan. Dar au-

torul se rezervă cu o adevărată dragoste pentru Bisericile lui Ștefan cel Mare, „una dintre cele mai interesante lucrări din această serie“, publicată în analele Academiei de d. dr. Istrati, care „a restabilit cel dintâi tabloul cronologic al celor 44 mănăstiri și biserici,“ amintind „prin precizia sa conștiincioasă pe practicianul analizelor chimice“. Mai interesantă însă pentru noi ni se pare convingerea ciștigată de cătră d. Montandon, convingere cu care d-sa își începe articolul, dar pe care noi ne-am format-o de mult aici în țară, anume că „pe-cind Europa își clădea în tihnă civilizațiunea sa, Romînia ținea piept neobosit urgiilor barbare și-i dădea astfel puțința să-și clădească acel măreț edificiu“. — O, de-ar ajunge cit mai des asemenea vorbe la urechile celor care, dela înălțimea unei civilizațiuni tihnite de zece veacuri, se uită azi cu dispreț la barbarii dela porțile Orientului!

Dar să lăsăm politica la o parte și să ne întoarcem iar la oile noastre. În cronică următoare (1 April 1906) d. M. Montandon tratează un subiect de o actualitate mai palpitantă. Este vorba de cele două curențe care stau față 'n față în literatura noastră și pe care d-sa le caracterizează astfel: „Unul își zice naționalist și popular, dar, adevărul vorbind, nu-i decît acela ce în Franța s'ar numi curent realist sau natura-

list. Popular e tot așa de puțin ca și opera lui Maupassant; celălalt este idealist și de o cultură mai cosmopolită“. Cel dintâi este reprezentat prin d-nii Vlahuță, Coșbuc, Sădoveanu, Agirbiceanu, Ciocîrlan, Birsan, etc., iar al doilea — deși autorul se ferește de a ne-o spune categoric — desigur prin „producțiunea înfloritoare“ a d-lor Petrașcu, Oeconomu, Lecca, etc., pe care îi pomenește ceva mai jos. Protagonisții curenților, susținute fiecare de câte un grup de reviste, ar fi d-nii Iorga cu *Semănătorul*, Girleanu cu *Făt-Frumos*, Lovinescu cu un „frumos articol“ în *Epoca* și Tăzlăoanu cu *Luceafărul* din Buda-Pesta. Împotriva *țărănisimelor* este *Viața Nouă* a d-lui Ovid Densusianu și *Romînul Literar* „care prin pana d-lui Caion le vede deasemenea cu ochi răi...“ Intre aceste două curențe — ce om puțin precaut! — stă d. M. G. Holban care, prin *Revista Idealistă* — unde aflăm că scrie și reviste *interesante* — „uzează de toată moderațiunea spre a împăca cele două tendinți“. Deăltmintrelea îndrăzneala d-lui Holban nu a rămas nepedepsită. Aflăm că ministerul instrucțiunii publice l-a trimis acum de curind în Franța, spre a se pune, și acolo, în curentul serbărilor ce se dau cu prilejul celui al treilea centenar al lui Corneille!

Eclectismul eftin al d-lui Holban îl împărtășește și d. Montandon care, în legătură

cu cele două curente, analizează mai departe conferința ce d. Densușianu a ținut-o la București asupra limbii noastre ca icoană a vieții culturale. Cronicarul admite concluziunile privitoare la elementele care au alcătuit limba noastră actuală, iar în privința adevăratei ei valori, ca limbă literară, crede că „aceasta nu se va putea cunoaște decît în ziua cînd va fixa-o un mare geniu de esență universală, cum a făcut Dante cu italiană sau Mistral cu provensală”. — Cronica se încheie cu un Memento în care d. Montandon semnalează, cu sau fără aprecieri critice, diferite articole apărute în cîteva din revistele noastre literare. Din acele puține rînduri, nu numai străinii își vor da samă de mișcarea noastră culturală, dar și Românii chiar vor putea afla cîte ceva nou. Cel puțin, deacolo am aflat eu despre existența unei reviste numite *Romînul Literar* și dau cu gîndul că trebuie să fie de o însemnătate covîrșitoare, de oarece *marele* istoric Xenopol a ales-o spre a-și publica acolo articolele sale *remarcabile*, iar d-na Riria spre a-și insera ale sale poeme, care aflu că ar fi *magnifice*.

Tot *Mercure de France* (1 Maiu 1906) ne aduce știrea că d. Al. Macedonski este „cel mai celebru dintre poeții romîni actuali”, știre pe care o găsim în recenziunea ce Rachilde face romanului „Le calvaire de feu”. Deoarece romanul d-lui Macedonski, deși

apărut în străinătate și într'o limbă străină, a fost totuși anunțat prealabil și în țară, cu surle și țimbale, iar reclama editorului afirmă că este „una din cele mai bune cărți ce s'a scris în acea limbă“; poate că cetitorii noștri sînt curioși să cunoască și părerea criticei franceze: Iat-o: „Fort dur à lire, procédant tout entier de la manière symboliste — zice Rachilde — il est curieux, presque impossible à raconter... Dès les premières lignes on reconnaît la senteur des épices d'orient, mêlée au violent fumet des venaisons slaves. C'est à la fois de la confiture de rose et une tranche d'ours. Pour apprécier l'oeuvre à sa juste valeur, je crois qu'il faudrait la traduire en russe“. Și după aceea reproduce cîteva bucăți pornografice. „Sînt scrise franțuzește, da, însă măsura lor este esențialmente romînească... adică n'au nici o măsură, de unde și farmecul mai de samă al cărții“, — închee Rachilde cu tradiționala politeță franțuzească. — Dacă ea ar cunoaște poezii romîni, pe cei mai puțin celebri bine înțelese, desigur că n'ar avea nevoie să-i traducă în rusește, spre a aprecia valoarea operelor lor și spre a-și da samă de *adevărata* măsură romînească!

*
* *
*

Nemții, care urmăresc cu atîta simpatie marile literaturi ale micilor țări nordice, ne

acordă nouă mult mai puțină atențiune. Putem fi dar siguri că acolo nu vor răzbate decît cei mai celebri dintre scriitorii romîni actuali!... Poate de aceia nici nu aflăm în biblioteca redacțiunii noastre decît o singură și mărunțică revistă germană, care catadicsește să le facă puțină reclamă. Ea ăpare săptămînal și se numește — a nu se confunda cu prețioasa-i omonimă berlineză — *Münchner Woche*. În cuprinsu-i total, de zecă pagini (No. 4 din 3 Februar 1906), și anume în textul unei nuvele germane cu titlul sugestiv de „Sufletele lui Tantal“, găsim — foarte reușit — intercalat capul d-lui Al. D. Xenopol, fostul rector al Universității ieșene. D-lui Isidor Budu, un tînăr român care învață carte la München, unde nu de mult a publicat un volumaș de versuri rominești, i s'a încredințat misiunea de a face reputațiunea „renumitului istoric român, care se pogoară dintr'o onorabilă familie din România“. De acolo aflăm că pe lingă numeroase titluri și funcțiuni, d. Xenopol mai cumulează și pe aceia de „cel mai mare istoric al Romîniei“. Păcat numai că biograful nu este complet. — Și nu-i bănuim doar că nu pomenește nimic de d. Xenopol sociolog! Aceasta nu avea de unde să se știe la München, de vreme ce țara romînească a început abia din luna aceasta să trimeată — cu cheltuiala ei — reprezentanți romîni la congresele de sociologie. Dar, pen-

tru D-zeu!—d. Xenopol a publicat ani întregi în revista sa *Arhiva*, sub pseudonimul Laur, până la o vristă care inspiră tot respectul — versuri vice-versa... Și această împrejurare este de neertat să n'o știe tocmai *poetul* Budu

Pe fila următoare — firește — în cuprinsul unui articol: „scriitorii și scriitoarele noastre“, unde se vorbește despre doi Nemți, apare în capul acestora portretul unei doamne, cu lapidara legendă: „*Riria*, o cunoscută scriitoare română“. — *U*, probabil o contracțiune a d-lui Budu, iscălimd notița însoțitoare, ne spune că pseudonimul *Riria* aparține d-nei Coralia von Gatovsky, asupra căreia dă următoarele aprecieri critice, deasemenea lapidare: *Riria este unul dintre cele mai însemnate talente poetice ale României*. Toate lucrările sale se disting printr'un înalt simț moral, unit cu o minunată formă poetică și o nesecabilă (unerschöpflichen) bogăție de idei!“ — Nu-i așa că unui geniu nu i-am putea pretinde mai mult? Și de aceia, probabil, d-na *Riria*, a găsit în afară de d. Budu care face pe comisul-voiajor al ilustrațiilor române, și o vrednică traducătoare germană — ne-o spune tot biograful — în persoana altei doamne, de extracțiune tot nobilară, Frau Sidonie de Vechi.

*
* *
*

Cu mult mai intensiv informată despre noi este Italia, țară cu care sfîrșim cercetările noastre. — La Firenze, apare *Nuova Rassegna*, revistă dedicată exclusiv vulgarizării literaturilor moderne. Nu mai puțin de 24 literaturi formează cîmpul ei de activitate. Asemenea întreprindere cere negreșit o organizare specifică și de aceia literaturile, care sînt tratate acolo cu o mîină mai largă, au un redactor special, onoare ce s'a făcut și Romîniei. „Redacțiunea literaturii romîne“, cum se afișează pe copertă, este încredințată d-lui căpitan P. E. Bosi,¹⁾ care a vizitat țara noastră acum cinci ani, a învățat romînește și „cunoaște și iubește pe Romîni“ așa de mult, încît informat fiind

1) *Bosi Pier Emilio*, poet și soldat italian, căpitan în reg. IV de bersaglieri în garnizoană acum la San-Remo, ofițer al ordinului Danilo al Muntenegrului, născut la 1864 în Faenza, este autodidact; la început impiecat într'o tipografie, apoi secretar de avocat, în urmă lucrător într'o moară cu aburi, a intrat voluntar în armată... a tradus din nemțește „Kreuz und Krone“ de Carmen Sylva, din romînește „Ginta latină“ și „Peneș Curcanul“ de Alecsandri, cum și „Venere și Madona“ de Eminescu. La rîndul lor, mai multe versuri din volumul său „Spade Azzure“ au fost traduse în romînește de Nicolae Ținc și Smara. A ținut la Ateneul Român din București o strălucită conferință: „Italia și Romînia“. („Dictionnaire international des écrivains du monde latin“ de Angelo de Gubernatis, 1905).

că este pe cale a se înființa o ligă franco-romină de cătră „toate principalele noastre ilustrațiuni: Delavrancea, Dissescu, B. Misir, Filipescu, Istrati, P. Grădișteanu, Xenopol, Davila, Ghica, Lahovary“ și alte vr'o 70 persoane, foarte cunoscute, dar pe care nu le numește, se grăbește a propune celor însărcinați cu adunarea adevizațiilor romine: — d-lor Delavrancea, Mitilanes și Rosenthal(!) — să-și transforme liga lor într'o ligă intelectuală(?) italo-franco-romină.

Acest d. căpitan Bosi este un literat foarte sirguitor. D-sa nu se mulțumește însă numai a traduce, adeseori foarte reușit, producțiunile despre care vom vorbi, ci are ambițiunea și de a schița unele figuri literare romine, și a ținea în același timp străinătatea în curent cu întreaga noastră mișcare culturală. De aceea, în afară de publicațiuni literare, — conferinți, discursuri și concerte, serbări școlare și culturale, „importante ședinți literare ținute la aleasa scriitoare Constanța Hodoș“, literatură muzicală (valsuri și romanze), expoziție, fapte diverse cu privire mai ales la Curtea noastră regală, — nimic nu lipsește din bogatele *notizie*, pe care d. căpitan le vizează în fiecare număr cu inițialele sale, după ce le-a trecut desigur prin prisma propriei sale personalități. Oricine va înțelege însă, chiar în vremile noastre de telefonie și telegrafie Marconi, că o asemenea activitate este mai

presus de puterile unui singur om, mai ales cînd el este stabilit la San-Remo, cu mult peste 1.000 km. departe de locul unde faptele se petrec. De aceia directorul revistei a înființat la București, pentru „redactorul literaturii romîne“, o sucursală specială, în strada Țăranilor No. 7, al cărei girant d. N. Ținc, funcționar eșit la pensie, deși necunoscut probabil celor mai mulți dintre cetitorii noștri, scrie totuși, scrie, traduce și publică de peste 30 ani în România! Mai complete amănunte asupra d-sale nu putem însă da, de oarece d. A. de Gubernatis n'a ajuns cu dicționarul său (vezi mai jos) decît până la litera S.

După această introducere neapărată, să cercetăm pe rînd cele două părți: fundamentală și informativă, ale revistei. În No. 1 (Ianuar 1906) redactorul schițează figura d-lui Constantin Mille, bucată asupra căreia va trebui să stăruim mai mult, nu numai pentru considerațiunile generale cu care autorul își motivează alegerea subiectului său, ci și din pricină că noi ținem să reflectăm aici nu numai cum, dar și proporțiunile în cari sîntem proiectați peste graniță.

„*Rumania* literară și artistică este într'adevăr — zice redactorul — mai mult decît nesocotită de noi. În afară de vr'un articol de ziar zilnic, scris din fugă, dedicat regalei Carmen Sylva, ori suavei Elena Văcărescu, e foarte greu să găsești poate chiar

un singur rind, care să se ocupe de restul României intelectuale, ca și cum sora noastră latină n'ar mai avea și altul. în afară de aceste două nume foarte distinse (nobilissimi) și cu drept cuvînt celebre. Dar nu. România a avut și are poeți și scriitori de o valoare mare, nediscutabilă... și noi, — ne propunem, dacă nu să umplem, cel puțin să micșorăm această lucună“.

În fața lacunei însă, d. Bosi rămîne mai perplex decît celebrul animal al lui Buridan! Și numai după lungă chibzuială, după ce-și aduce probabil aminte că a petrecut cîndva două ceasuri minunate în casa d-lui Mille, se întrebă, îndoelnic totuși în nesiguranta sa: „Nu i *drept* ca Nuova Rassegna să înceapă cu d. C. Mille, unul dintre cei mai vajnici luptători, unul dintre cei mai puternici scriitori și ziariști ai României?... unul dintre cei mai simpatici oameni, tînăr încă, cu frumoasă înfățișare, foarte politicos și care cucerește de îndată pe oricine se duce să-l viziteze“. — Și, la rîndul său, d. Bosi își plătește datoria sa de ospitalitate cu virf și îndesat, prezintînd Italiei pe fostul său Amfitrion în nu mai puțin de trei ipostase: ca ziarist, bărbat politic și scriitor literar

Intors în țară cu „multe idei“, d. Mille a luptat pentru „idealul său“ în *Romînul* și *Drepturile Omului*, până a ajuns proprietarul ziarului *Adevărul*, care, sub a sa di-

recțiune, a devenit de o importanță extraordinară, o adevărată putere“. În privința acelui ideal în sine, d. Bosi este însă foarte discret și ne spune numai că i-ar fi trebuit ani și ani—ce ironie fină!—spre a-l putea cunoaște deplin; totuși, ținând samă de antidinasticismul d-lui Mille, care onorează atât pe suveran cât și pe ziarist, cum și de campania ce *Adevărul* o duce împotriva batăii în armată, d. Bosi crede că modelul său trebuie să fie un socialist foarte departe evoluat (già altamente evoluto), cuvinte prin care ne spune că înțelege să facă cea mai mare laudă d-lui Mille și ziarului său „vrednic să poarte ca firmă: veritatea“.—Ca bărbat politic, d. Mille a scris „mîndrul articol“—Căderea mea—unde-și descrie electorala sa aventură dela Teleorman, care, ripindu-i tribuna parlamentară, i-a lăsat numai pe acea de la *Adevărul*; dar aici, d-sa strigă (tuona) de zece ani pentru țărănime, care desigur îl va realege, cu cel dintâi prilej, pe „valorosul ei apărător, pe scriitorul ei sincer și neobositul ziarist.“—Ca literat, d. Mille se zugrăvește în Dinu Milian, singura din cele-i trei opere pe care redactorul a cetit-o, chiar acum. În această autobiografie, pe lângă multe tipuri „foarte reușite“, d. Bosi mai găsește și numeroase pagini demne de un artist valoros și conștiincios și de aceia îl sfătuește pe autor ca: „pecînd ne dă articole, care, ca închipui-

tul interview cu Regele Carol, sint *capodopere de literatură și politică*, să nu uite a da și un frate aceluî simpatic și sănătos Dinu Milian“.

Cu d. Mille începe și se sfîrșește galeria „scriitorilor de valoare mare și nediscutabilă“, așa că în colo partea de fond a revistei cuprinde numai traduceri, toate datorite d-lui Bosi și anume: în același număr: Rană,—Om și cîine, două poezii de d. Radu Rosetti; iar în No. 3 (Mart 1906) o poveste de Carmen Sylva, tradusă îngrijit, chiar cu oarecare eleganță și „con permesso della regalle Autrice“; apoi o fabulă, fără sare, de *Cornelio*, „un foarte drăguț scriitor dela Universul“, și în fine, în versuri albe, poezia lui M. Eminescu: *Și dacă rămuri...* bine pricepută, dar redată cu umpiuturi prea multe, așa că numai pe departe poate aminti prețiosul original.

Cu cît mai documentară pentru noi este partea informativă, unde, cu unul sau cel mult două calificative, se cîntăresc și se măsoară scriitorii și operele rominești! Bogația ei este însă așa de mare, încît se resimte necesitatea unei clasificațiuni, al cărei cel mai bun criteriu nu poate fi, desigur, decît însăși simpatia d-lui Bosi. — Admirațiunea pe care o are d-sa pentru *Adevărul* și proprietarul aceluî ziar, o închină întregii prese care a izbutit „să devie o putere“, pe ai cărei redactori și colaboratori

îi urmărește, în gesturile lor cele mai copilărești, cu o adevărată dragoste maternă. Așa, la ziarul d-lui Mille și în jurul său, găsim (No. 1 și 3) pe „eminentul critic“ Emil D. Fagure, care tipărește *30 zile la Paris*, „carte foarte interesantă și instructivă, apărută și admirată mai înainte în coloanele *Adevărului*“; mai puțin eminent, „criticul“ Brănișteanu¹⁾ a consacrat totuși în același ziar un articol al lui Gr. Alexandrescu, „fixându-i locul ce l va ocupa în literatura română“, pecind „valorosul ziarist Macri își publică impresiunile sale de închisoare în articole senzaționale, care au avut un succes imens“; articole — se vede mai puțin importante — scriu acolo d-nii Const. Bacalbașa, Leontin Iliescu, Spartacus, etc., pecind problemele puse în „Letopiseți“ de d. Mille, frământă capetele celor dela Nuova Rassegna. — La rind vine apoi *Universul*, al cărui fondator, prieten odinioară cu d. Bosi, a fost „un adevărat și mare binefăcător al României“. Tot acolo, după mai sus pomenitul Cornelio, găsim pe „concetățanul B. de Luca, azi profesor și ziarist apreciat la București, ziarist foarte muncitor, în ale cărui corespondențe își au obirșia mai toate informații-

1) Pseudonimul acesta care are mania fixărilor și este și un foarte bun platnic, într'un recent număr al uneia dintre numeroasele publicațiuni ale d-lui Mille, *fixează* și locul revistei Nuova Rassegna: *pe masa fiecărui Român*.

nile ce se găsesc despre România în ziarele italiene“, iar la urmă defilează și Marion „care din zi în zi se face mai apreciat prin *spiritul* său într'adevăr însemnat, inexauribilul Marion, care este și un bun fabulist, în viață“, căci dintre cei duși, pe Alexandrescu l-a fixat d. Brănișteanu atături cu La Fontaine și Lessing!—În aceeași grupă intră și *Universul Literar*, unde d. Sc. C. Moscu a publicat o „*graziosissima* și chiar bine reușită poezie“, pe care aflăm că d. Bosi o traduce și o va insera „spre a da o idee despre frumoasa doină populară“, pecind d-na Smara publică, tot acolo, o poezie care este însă numai *graziosa*.

Dar cu d-na Smara intrăm în altă categorie a d-lui Bosi. Cine, din ciți au trăit prin Belgia, Italia, ori unele părți ale Franței, nu ș'a dat samă ce altă imensă „putere“ reprezintă sexul așa zis slab, cînd se pasionează pentru o cauză mai mult sau mai puțin interesantă, cum ar fi de pildă catolicismul? Cine, dacă nu femeile, opus-au mai mare bărbăție guvernului francez, în ultimele daraveli clericale?—D. Bosi o știe aceasta desigur. Și dacă femeia este în stare să facă atita bine pentru Isus și biserica lui, ce n'ar putea face ea pentru d. Bosi și Nuova Rassegna?—Deci, d-na Smara va deveni „valoroasa poetă și ziaristă cunoscută în Italia“, pecind Elena Văcărescu, „suava“, rămîne totuși o scriitoare de valoare; „Aghata Paleologlu este o foarte bună nu-

velistă, gustată mai ales la Berlin, unde trăește“; d-nele Hodoș, Cunțan și Sevastos au publicat (în No. 1) și vor mai publica în *Viața Românească* „articole escelente“, — lucru care până acum este o completă inexactitate; d-na Hodoș conduce o revistă care publică „articole importante“, și destul de bună este și *Romînca*, revistă condusă de o domnișoară, Adela Xenopol, negreșit tot valoroasă scriitoare, „care-și propune să publice în ea idei și sentimente de femeie, învederînd energia femeiască, iar nu veșnicul plîns care inundează celelalte reviste“... O, de-ar dobîndi mai curînd, aceste doamne visata lor egalitate, spre a nu se mai socoti obligat d. Bosi să le cedeze cele mai bune locuri în literatură, după cum noi, muritorii de rînd, le-am deprins în tramway și omnibuse!

Ultima categorie, mai puțin bine definită, o formează scriitorii care, așa zicînd, nu constituiesc „o putere“. Aici intră de-a valma „marele poet român Eliade Rădulescu, frumoasa comedie Jucătorii de cărți de H. Lecca, Alecsandri și Eminescu care au creat opere puternice; sărmanul Viorel, roman mișcător de M. Conitz, poezia simțită și artistică a sublocotenentului Vulovici, valorosul Cincinat Pavelescu cu poeziile sale, Gh. Silvan cu romanul său „Pentru neatîrnare“, care, după cum cetim (?), poate sta alături cu cele mai mari opere literare eroice; în fine d. Al. D. Xenopol, una din

cele mai înalte intelectualități române, pe-
cînd d. Iorga nu-i decît un om simpatic,
care în afară de poezie, a scris multe lu-
cruri cu privire la istoria romînă și, între
altele, o carte simpatică: *Amintiri din Ita-
lia...*” Încolo tot nume, asupra valorii că-
rora d. Bosi probabil nu este încă fixat, de
vreme ce nu le anină nici un calificativ, ca
Gane, Panu, poetul Vlahuță, Sadoveanu,
Iosif, sau Stavri, Lovinescu, Serafim, Cio-
flec, Petrașcu, Rusu-Abrudeanu,—ori în li-
teratura științifică: Gr. Ștefănescu, Poenaru,
Anastasiu, Bădărău și Popescu.—Mișcarea
noastră intelectuală nu se rezumă însă aici.
„Numele cele mai ilustre le grupează *Viața
Literară*, deși d-nii Coșbuc, Gorun și Chendi,
cu autoritatea lor, ar ajunge pentru a-i ga-
ranta succesul!” Nici o mențiune însă des-
pre *Convorbiri Literare* și cercul lor, iar cei
dela *Viața Romînească* n’au decît să-și
eie fiecare partea lui anonimă din menirea
ce se atribue acestei reviste, aceia: „de a
grupa intelectualitățile cele mai înalte și
studiile cele mai cu greutate”.

*
* * *

Ancheta noastră este terminată. Rămăși
între noi, ca Augurii, putem lăsa drum liber
acelei porniri hilariante, care are darul de
a duce gura până la urechi. Cu ce zîmbet,
intraductibil de grație și indulgență, va fi
cetit regina noastră pe d. P. Brousse care

nu se sfiește a detronea și pe Lazăr și pe Eliade, spre a-i asigura măcar unul din cele două locuri de cap al renașterii române, probabil cu gândul ascuns de a bine-merita o cît de mică distincțiune, care—în treacăt fie zis—se aruncă cu mai multă profuziune în străinătate, decît ni se acordă nouă, Rominilor!—Și ce mulțumire, îndoită și divină, va fi simțit d. dr. Istrati, văzînd diletantismul său istoric ridicat la preciziunea unei analize chimice, pecînd Franceinele sale colorante, în dulapurile unde zac inutile industriei, cîștigă desigur o valoare istorică din ce în ce mai prețioasă!... Dar cei care, cu aspirațiunile lor, vor fi întrecut de mult proporțiile broaștei din fabulă, sînt fără indoială d-nii Caion și Densușianu, Gîrleanu și Lovinescu, creatori și promotori de curente de cînd bunica, curente despre care s'au ocupat altă dată și Maiorescu, și Gherea, și mulți în urma lor, fără ca să se fi arătat încă până acum eclecticul care să-i poată împăca.—„Enfin Malherbe vint...” în persoana d-lui M. G. Holban, dela Mihăileni.

Și cîte ironii nu s'ar putea broda pe lipsa absolută de documentare, pe ignorarea completă a lucrurilor mai de samă ce s'au scris în țara noastră și fără a căror cercetare străinii nu vor putea nici cunoaște, nici judeca pe contemporani. De unde poeți ai renașterii „Campineano și Sturza”, ei care nu au scris nici un vers românesc? Și de ce să-l înjosim pe Alexandrescu, măsurî-

du-l cu marii meșteri ai fabulei, cînd el ocupă locul de onoare între poeții noștri elegiaci? Tot așa, Eliade este mare, pentru noi, nu prin profunzimea ori farmecul poeziilor sale, ci, făcînd de toate, prin suprafața activității sale de campion al renașterii naționale.

Tot acelei ignoranțe și ignorări—căci nici prin minte nu ne trece încă să bănuim buna credință a cuiva—sînt a se atribui și acele drămuiri false, în care se pierde noțiunea greutății absolute și relative a scriitorilor noștri. După moartea lui Eminescu, de mult și de toți uitatul Al. Macedonski se proclamă cel mai celebru dintre poeții romîni actuali, pecînd nu este Romîn, cu știință de carte, care să nu-l cunoască astăzi pe melancolicul Vlahuță, pe Goga răsvrătitul, pe exuberantul Coșbuc... Și cînd avem o puzderie de talente, începînd cu rafinații Naum și Zamfirescu Duiliu, Carp și Cuza, Iosif și Stavri, Poni Matilda și Maria Cunțan, și alții și alții, pînă la ultima duzină, unde poate avea loc și d-na Riria cu ale sale *magnifice* poeme, —să fie cu puțință ca pe aceasta să ne-o inventeze capriciul singur al unui om fără gust, iar lipsa de proporție a celor care o detailează și o comentează prin foițe obscure sau clandestine, să ne-o impue drept unul dintre cele mai mari talente poetice ale Romîniei?

D. Const. Mille are—se știe—o prea bună opinie despre d-sa, pentruca să-l intimi-

deze cituși de puțin ditirambele florentine. Dar, cu ce ironie trebuie să fi privit un George Panu, ba chiar d. Constantin Bacalbașa și mulți alți talentați anonimi ai presei, acel interview cu regele Carol, „capodoperă de politică și literatură“? Cît despre nuveliști și ceilalți prozatori ai noștri, începînd cu Gane, Slavici, Delavrancea, Zamfirescu, Vlahuță, Brătescu și Sadoveanu, ei s'au pus negreșit să-l răsfoiască din nou pe Dinu Milian, spre a descoperi paginile artistice pe care d. Bosi a uitat să ni le semnaleze.

Să mai relevez pe cel mai mare istoric al Romîniei, în persoana d-lui Al. D. Xenopol? Nu este oare cel puțin o necuviință, cîtă vreme nu a închis încă ochii patriarhul dela Cîmpina, a începe să-i regulăm moștenirea? Și cîtă vreme un Onciul și un Iorga nu pășesc *în urma* d-lui Xenopol, poate-se atribui acestuia un superlativ, fie măcar relativ? Și încă d-nii Iorga și Onciul să se ție bine și să-și eie toate măsurile, căci valoarea d-lui Xenopol nu este fixă. Ea crește în raport direct cu latitudinea: istoric la noi, „mare istoric“ la Paris, „cel mai mare istoric al Romîniei“ la München, „una dintre cele mai înalte intelectualități romîne“ la Firenze, cu cît înaintează spre sud, cu atît este mai mare și umbra ce ne-o aruncă această absorbantă personalitate. Nu mai rămîne îndoială că, dacă *mini* ar apare la Port-Saïd vr'o revistă nouă, d. Xenopol nu

ar mai putea fi decît : singurul care cugetă pentru noi toți, pe toată suprafața pămînturilor locuite de Romîni !

Spiritul, această formă spumegătoare a inteligenței, trebuie să fie cu desăvîrșire necunoscută în patria generosului Asti, de vreme ce Italienii vin să-l caute la noi și-l găsesc... la nevinovatul Marion. Cum ar rămînea ei cu gura căscată, dacă l-ar cunoaște pe G. Ranetti, pe dr. Urechia, pe neîntrecutul Caragiale, ori, putîndu-se ridica în sferi mai înalte,—pe un Panu, ori un Hasdeu ?—Altă dovadă a aceleiași afirmațiuni este entuziasmul ce-l deșteaptă în Italia d-na Smara, dimpreună cu galmatiile fără șir, fără sare, fără gramatică, fără stil, fără ortografie și fără punctuație ale d-rei Adela Xenopol, pecind munca stăruitoare, rodnică și cinstită a unei femei ca Sofia Nădejde și atîtea altele, nu produce nici un ecou în țara unde s'a născut Ada Negri !

Iată, în rezumat, rezultatele ce dă metoda de observațiune așa cum ne-o aplică străinii în ziua de azi. Care să fie cauza erorilor grosolane, a exagerărilor extravagante și a tăcerilor tot așa de revoltătoare, pe care le-am semnalat ? Oare numai negligența criticilor și recenzenților de a se documenta complet în materie ? Sau și lipsa de bun gust, și de pregătire specială, a celor chemați să minuiască balanța sensibilă cu care se cîntărește... irritable

genus vatum... neamul cel mai susceptibil depe fața pământului? Ori poate și absența acelei corectitudini științifice, neapărată oricui ia condeiul în mână spre a scrie altceva decît opere de fantezie, corectitudine care, în relațiunile de drept privat, poartă numele de bună-credință?... Fenomenele complexe au și cauze multiple; și fiindcă am stăruit deajuns asupra celorlalte, vom cerceta-o și pe aceasta din urmă. Ne vom mărgini însă la reproducerea, dintre multe altele, a unui singur document, dar concret și concludent. Este vorba de scrisoarea imprimată ce se alătură pe lingă exemplarele din *Nuova Rassegna*, împărțite în România. Cum se vede, avem de-a face cu un document anume pentru porțile Orientului. Iată-l în întregime:

„*Ilustre domn*,—pentru doamne există probabil o redacțiune adecvată.—Această revistă este cea dintâi din Italia care promite—cu o sinceră afecțiune—să vorbească în fiecare lună despre România, de literatura ei, de arta ei, de pasurile ei în gindirea umană și în fraternitatea latină. Ea promite... și-și va ține făgăduiala... dar trebuie să aibă siguranța că va fi și ea bine primită în România și că o bună parte dintre *acei care vor fi pomeniți într'însa în fiecare lună*, au să devie abonații ei.—Vroiți să ne ajutați în menirea noastră? Spuneți prietenilor voștri să se aboneze și să ni trimeată publicațiunile și însemnările (*notices*

in text) ce doresc să le facă cunoscute".— Urmează indicarea prețului abonamentului pe an și jumătate an—foarte moderat pentru serviciile oferite—precum și invitarea de „a se adresa directorului revistei, sau mai bine redactorului pentru România, ori d-lui N. Tinc (redactorul român)".

Iată un director care i-a pus în coafă pe toți confrății și concurenții săi din Occident. De unde, cu cel mai mic flecușteț de revistă,—dacă nu ești cumva în relațiuni cu vr'un comis-voiajor în ilustrații romine,—ai o întreagă bătae de cap : trebuie să-ți tocmești om anume, să-l cauți să știe nemțește ori franțuzește, să-i cumperi bilet de dus și întors, la München de pildă, și să-i dai și bani de cheltueală ; iar el, sărmanul, să-și piardă zile 'ntregi vinînd cunoștința sub administratorului dela vr'o *Woche* oarecare, ș'apoi iarăși nopți întregi, cu acesta, la vre-o oarecare Braueri, până ajunge la condițiuni acceptabile,—cu Italia merge mult mai expeditiv. Cum ia Românul un bilet de loterie și intră pe gratis în Expoziție, tot așa ia un abonament la *Nuova Rassegna* și intră.. tot pe gratis, în celebritate. Și nici măcar greutatea de a-ți redacta singur „însemnările", căci în prevederea sa, directorul a avut grija pentru cei fără șir, fără sare, etc. (vezi mai jos), să deschidă sucursala din strada Țăranilor. Și care literat român, și fără să fie Acade-

mician, nu se duce la București, măcar odată pe lună!

Poate că aceasta înșamnă a scobori mernirea unei reviste literare la simpla valoare comercială a unei pagini a IV-a, poate înșamnă punerea în tăere sistematică și metodică a vanității tuturor mediocrităților, poate... căci cine știe ce li se mai năzărește celor care nu trec prin biuroul antropometric al d-lui Ținc!—Noi însă, care avem ambițiunea de a cerceta totul prin ochiana indiferentă a științii, trebuie să recunoaștem că metoda celor dela *Nuova Rassegna* se întemeiază pe o observațiune psihologică, necontestată până azi, anume că străinătatea exportă la noi un stoc considerabil de celebrități romine și că, în utilizarea economică a acestei observațiuni, Italienii nu fac decît a se folosi de mijloacele celorlalte instituțiuni de credit: taе celebritatea în acțiuni și cupoane, și o pun astfel la îndămîna tuturor Romînilor, chiar a celor mai scăpătați. Este iarăși adevărat însă că această metodă își are și cusurul ei. Oamenii serioși—sînt și în România—dacă nu pot trece granița pe cale cinstită, nu iau nici poteca florentină. Și atunci, bogății ținînd strînse băerile pungii, să reped pe acțiuni și cupoane numai cei săraci... cu duhul!

Dar, ni se va spune cu drept cuvînt, o așa metodă, care dă asemenea rezultate, nu este, nu poate să fie, metoda scumpă pe

care a idealizat-o și ilustrat-o un Claude Bernard ! De aceia și noi, deși această metodă ni se aplică mai în Occidentul întreg, totuși, în memoria și recunoștința aceluia „adevărat și mare binefăcător al României“, vom numi-o: *metoda italiană*.

Metoda italiană, dealmintrelea cu un prezent strălucit, chemată la un și mai mare viitor, va deveni însă în curind celebră mai ales prin recenta operă sintetică, în a cărei alcătuire a fost întrebuințată aproape exclusiv. Această operă se numește: *Dictionnaire international des écrivains du monde latin* și este datorită d-lui Angelo de Gubernatis, conte, literat, profesor și cunoscut filo-român. Nu avem de gând să facem aici o dare de samă, dar, fiindcă ne-ar mostra conștiința dacă am lăsa o cit de mică afirmațiune nedovedită, vom deschide fasciculele respective ale „Dicționarului“ spre a constata numai aplicarea metodei și rezultatele ei, adică absența completă dintre scriitorii lumii latine a d-lor Maiorescu, Philippide, etc., etc.. Faptul nu trebuie să mire însă pe nimeni, de oarece între multe alte obscure celebrități, d-na Riria ocupă ea singură, pe sama sa, nu mai puțin de două locuri, unul la litera G cu 18 rinduri și altul la litera R, cu un număr de rinduri îndoit...

Călătorit-ați vr'odată într'un modest cupeu de clasa a doua ? Cînd vă credeți mai

siguri pe locurile voastre, iată-l sosește, zgomotos, hamalul încărcat cu trei cutii de pălării, și, pecind numai cu greu isbutește să le căpătuească în rețelele ocupate, ușa se deschide nervos... o doamnă apare în privaz... cu cățelușa sub braț, o geantă în mîna stîngă și umbreluța în cealaltă. E vară. Ocupă locul de lîngă geam, în direcția mersului trenului: cel mai bun... Sfi-oasă, încet-încet se adaptează... o mînușă pe scaunul vecin, pălăria pe locul din față, cățelușa în picioarele d-voastre... Și astfel, treptat-treptat ea umple întreg vagonul cu „al său bagaj de fleacuri“... Oamenii serioși își iau atunci fiecare geamantanul său și trec cu el în coridor, spre a nu fi siliți să rămîie acolo în picioare.

Iată icoana ce-mi deșteaptă în minte d-nii Maiorescu și Philippide, care nu găsesc un loc în dicționarul d-lui Gubernatis și, nebăgați în samă, trebuesc să se resemneze a sta cinchiți pe voluminoasele lor bagaje, pînă cînd autorul va binevoi, poate, să anine un supliment-vagon la minunatul său dicționar! — Dar această operă, monumentală, merită o analiză mai amănunțită și așteptăm cu nerăbdare aparițiunea ei complectă, spre a ne face datoria în conștiință. Până atunci, credem că nu anticipăm întru nimic calificînd-o drept o pură întreprindere de librărie, nevrednică a fi semnată de un nume cinstit și cunoscut.

Orice lucru, pe lume, trebuie să aibă însă o încheere. A noastră va fi scurtă.

Măgulitoarea atențiune ce străinătatea acordă literelor române, ar putea totuși să aibă o reală și îndoită utilitate: nu numai pentru străinii care doresc să se ție în curent cu mișcarea noastră intelectuală, ci chiar și pentru noi Romîinii, aducindu-ne asupra operelor și valorii noastre judecata luminată și nepărtinitoare a unui mediu superior, putînd să atenueze entuziasmele grăbite sau chiar factice și să modereze nedreptățile făptuite de rivalități totdeauna prea acute, într'o țară prea mică. Pentru această însă, cei însărcinați cu o misiune atît de delicată ar trebui să fie înzestrați cu toate acele neapărate însușiri, a căror față negativă am avut prilejul să o constatăm aici. Mai ales corectitudinea științifică și acea superioritate sufletească care singură ne îngăduie să izolăm judecata rece de învăpăiatele noastre porniri, interesate sau nu,—nu ar trebui să le lipsească. Iar asemenea însușiri le sînt cu atît mai necesare, cu cît ei au de-a face cu o țară încă tinără și prin urmare nearmonic dezvoltată, în care marele număr de analfabeți pe de-o parte, mulțimea îndrăzneților lipsiți de spiritul autocritic pe de alta, împiedică înjghebarea unei sănătoase opinii publice literare.

Noi înșine chiar nu ar trebui să ne as-

cundem adevărul sub aparențele falacioase ale unei construcțiuni cu aspectul numai de reală civilizațiune. Față cu cele cîteva milioane care alcătuesc individualitatea psihică romînească, este cu mult prea mic numărul celor 2--3 mii de cetitori serioși și statornici ai producțiunilor noastre literare, după cum față cu aceștia, este considerabil prea mare numărul infinitelor grupuri și grupulețe, cu pretențiunea de a monopoliza și propovădui binele, frumosul și adevărul... Literații romîni, încă nici nu bine eșiți de pe băncile școalei, de îndată ce se întilnesc cîte doi—sexul este indiferent—și înainte de a întreprinde orice altceva, încep prin a-și așterne bazele unei societăți de admirațiune mutuală. Și știut fiind că Românul se naște poet, își poate închipui oricine numărul catedralelor, bisericilor, bisericuțelor și paracliselor literare, care pululează pe pămîntul Daciei fericite!... Va trebui deci să bată încă mult și bine un curent puternic și sănătos, până va izbuti să spulbere toate aceste capiști uni sau pluri-sexuate.

EXPOZIȚIA JUBILARĂ

Propunându-ne să împărtășim aici cîteva considerații generale asupra expoziției inaugurate în capitala țării la 6 Iunie 1906, o întrebare peste care nu putem trece, ne întîmpină din chiar capul locului : Care este numele acestei expoziții și prin urmare caracterul ei distinctiv ?—Răspunsul nu este tocmai ușor.—Pecînd în buletinul ei de naștere—legea din 12 Mai 1905—expoziția este declarată *națională*, actele posterioare ale comisariatului o numesc *generală*, iar reclamele bizantin stilizate pentru uzul străinilor, le-o recomandă drept o *exhibitio dacoromana*.

Această incertitudine în chiar starea civilă a expoziției învederează, ea singură, lipsa unei concepții bine definite în capetele celor care au creat-o.—De unde intențiunea primordială a guvernului, lămurit împărtășită de d. ministru Ion Lahovary într'a sa expunere de motive, era să ne înfățișeze dezvoltarea progresivă numai a rominilor din regat, în chip însă retrospec-

tiv :— „trecutul dela 1866, față cu prezentul dela 1906“, zice d-sa acolo clar și categoric,—pentru care sfârșit se găsisse cu drept cuvînt prea îndestulătoare suma de 1.600.000 lei ;—germenul exhibitiv începe a lua proporții din ce în ce mai mari, cu cît se încuibează și incolțește mai adînc în craniul d-lui dr. C. Istrati, numit comisar general abia la 20 Maiu 1905, dar funcționînd încă dela 5 Maiu, la Senat, ca raportor al legii organice. Acolo într'adevăr, în raportul prezentat maturului corp, spre a justifica poate mai energic importanța creditului cerut, d-sa introduce pentru prima oară—și încă în prima linie—considerentul aniversării a 1.800 ani dela constituirea naționalității noastre, lăsînd numai pe al doilea plan jubileul regelui actual... Pentru o asemenea îndoită serbare, negreșit că expoziția *națională* întrezărită de guvern și aprobată de parlament, trebuia să pară cel puțin meschină venerabilului, dar fugosului, comisar general. De aceia, chiar a doua zi, vedem apelurile sale trecînd frontiera spre a chiema ca participanți la expoziție pe Românii de pretutindeni, din Bucovina și Istria și Transilvania, ca și în Basarabia ori Macedonia, ba până și pe acei din județul Dorohoiu, al cărui teritoriu—se știe—nu se bucură încă de legile constituționale sub care trăesc supușii M. S. regelui Carol și cărui județ, pentru acest cuvînt desigur, i s'a impus ridicarea unui pavilion osebit...

Negreșit că nu noi sîntem chemați a dezaproba nici sentimentele iridente și nici ironia, prea bine plasată, a onoratului comisariat.—Dar... lucrurile nu s'au mărginit aici.

Fie din lipsa unui suficient studiu prealabil al roadelor și comorilor acestui pămînt, lipsă care inspira groaza că munca romînească nu ar putea popula în chip mulțumitor spațiul celor 36 hectare, fixat, cumpărat și expropriat pentru expoziție; fie poate și din pricina mai banală că „pofta vine mîncînd“,—mai ales cînd alții plătesc cheltuelile,—comisariatul general nu se mai mulțumește nici cu această *exhibitio daco-romana* și atunci consultînd probabil pe ilustrul arheolog d. Gr. G. Tocilescu, sau poate *spiritul* altor istorici mai moderni, dar nu mai puțin practici, descopere în fine că România împlinește, în anul expoziției, 30 ani de independență și 25 de regalitate... În asemenea nouă condițiuni, se înțelege că nici activitatea romînească și nici chiar cea daco-romană, privite în sine, nu mai erău suficiente spre a comemora împătrita aniversară. Trebuia ca această activitate să se manifeste nu numai retrospectiv, ci și *comparativ* cu aceia a altor neamuri, spre a se inveda că regatul român își merită locul cîștigat cu arma în mînă, și în nu mai puțin singerosul *struggle for life* economic al națiunilor. De aici, punerea în mișcare a tuturor mijloacelor diplo-

matice și împrăștiarea la cele patru vinturi a reclamelor desperate, spre a se aduce la această luptă de întrecere nu numai pe străinii din țară—care trebuiau firește să găsească un loc ospitalier chiar și într-o exhibiție numai daco-romană—ci și pe străinii de pe tot restul pământului. Și așa se face că, în afară de asiaticul caudat care melancolic își expune *chinezăriile* sale în pustiul pavilionului internațional, vizitatorii expoziției mai pot vedea acolo și încă alte *trei* pavilioane străine, care—în treacăt fie zis—nu reprezintă nici măcar a treia parte din numărul țărilor cu care noi ne aflăm în mai strinse legături economice!

Urmărind această evoluție a germenului exhibitiv, ajungem la concluzia următoare: Expoziția inaugurată la 6 Iunie 1906 nu este națională, fiindcă între participanți figurează—ceia ce este bine—și Români de alte naționalități; nu este nici o *exhibitio daco-romana*, pentru că iau parte la dinsa și străini de neam din alte state; și nu este nici internațională, pentru cuvântul că nu vedem acolo reprezentate decît trei țări străine: Austria, Franța și Ungaria. Ea apare dar ca o expoziție *sui generis*, fără concepție unitară, înfăptuită la întîmplare, prin stratificarea succesivă a diferitelor aluviuni de idei, poște sau interese, fără caracter bine hotărît și căreia, prin urmare, nu i se putea da decît o etichetă anodină, ca de pildă cea de expoziție *generală* ce

nu ne poate spune nimic alt, decit doar atit : că ne aflăm în fața unei exhibițiuni care nu are nimic... special. De aceea, noi preferim să ne ocupăm de dinsa sub numele de expoziția jubilară, care dacă nu corespunde nici el cuprinsului, ne arată cel puțin că acesta a fost organizat, de cătră acei care se aflau în fruntea treburilor publice, cu prilejul jubileului de 40 ani al primului rege român.

I

După aproape trei luni dela inaugurarea oficială, și cu mai puțin de două luni înainte de închiderea ei definitivă—care trebuie să urmeze la 1 Noembrie—expoziția jubilară este în fine aproape complet înfăptuită. Zicem *aproape* numai, pentru că unele pavilioane sînt încă în construcție, baloturile de curînd sosite împiedică intrările secundare ale altora, grajdurile animalelor rămîn încă să se populeze ; iar pe de altă parte, abia acum, după o experiență trimestrială, au început să se expulseze acele instalațiuni, de o estetică dubioasă, care ne rîpeau frumoasa perspectivă a expoziției, precum și minunatele ei vederi de *ensemble*, pe care le putem gusta, acum, fără nici o cheltueală suplimentară din partea comisarului. Voim să vorbim mai ales despre acel așa numit *port-Arthur*, unde, la adă-

postul unor pinze și tinichele primitiv zugrăvite, implintate în chiar inima expoziției, și după perdeaua aceia de o culoare îndolnică ce ne închidea vederea complectă a lacului, se înfățișa simulacrul acela de lupte navale, miniatură care făcea deliciile doicilor și ale reprezentanților viitoarelor generații.

Se pot lăsa însă la o parte aceste imperfecțiuni trecătoare acum când, în faza ei finală, expoziția poate fi judecată definitiv. — Judecată?... se va întreba cetitorul impacient. Și, gândindu-se atunci la bogăția și varietatea produselor aduse, parcă de ape, în cîmpul Filaretului, va exclama poate cu sarcasm: „Credeam până acum că roadele activității omenești pot fi spre lauda ori hula acelor care le produc, dar nu știam că ele pot crește ori micșora și meritul celor însărcinați să ni le înfățișeze numai!“ — Ei bine, cetitorul impacient se înșală. Ca orice operă omenească, expoziția poate fi și ea judecată. Și încă din mai multe puncte de vedere.

Expozițiile nu esă, din pămînt, fără cheltuială, și, în istoria întreagă a acestor manifestațiuni, noi nu cunoaștem decît una singură — engleză — care să nu fi dat deficite însemnate. Iar deficitele acestea se acopăr prin impozite care, în toate țările din lume, se adună picătură cu picătură din sudoarea celor mulți. Așa fiind, dacă suma primitiv alocată de parlament nu ar fi fost depășită,

poate că fiecare ar fi jertfit cu mulțumire porțiunea cerută din necesarul său pentru această solemnitate jubilară, mai ales că, în schimb, guvernul M. Sale a avut prudența să consacre o sumă încă ceva mai mare—tot din visteria țării, bine înțeles—pentru acel fenomenal și corelativ dar făcut țărănimii și cunoscut sub numele de spitale jubilară! — Drept este: niciodată închipuirea omului nu ar putea întrece în ironie brutala apropiere a faptelor.—Din nenorocire, suma afectată la început a fost cheltuită aproape înzecit: 14 milioane, zice-se, mai cit pentru expoziția *internațională* din Milano, adică peste 2 lei de suflet, sau 10 lei de fiecare vatră... chiar *neluminoasă*. —Se poate dar îngădui ca expoziția să fie judecată și din acest punct de vedere, fie de către chiar Înalta Curte de Conturi, fie numai de vetrele mult mai puțin înalte dar solvabile mereu,—după cum vor fi fost violate numai paragrafele legii de comptabilitate, sau chiar înseși interesele vitale și imediate ale țărănimii, care alcătuește cinci șasimi din întreaga populațiune a țării.

Dar—și aceasta este adevărat—sint unele sacrificii care, oricât de crude și neome-noase ar fi ele pentru moment—războaiele, de pildă—pot aduce totuși foloase neasămuit mai mari, într'un viitor mai mult sau mai puțin depărtat... Aceasta însemnă că expoziția jubilară poate, și chiar trebuie, să fie judecată și din punctul de vedere al fo-

loaselor ei ulterioare, în raport cu acele jertfe impuse visteriei și prin urmare întregii noastre economii publice. — Din acest punct de vedere, dacă ținem samă că produsele minunate ale agriculturii românești sînt de multă vreme foarte favorabil cunoscut, prețuite și cumpărate în toate țările de import unde cheltuelile de transport le îngăduie să străbată, așa că, mult timp încă, ele nu ar mai fi avut nevoia unei reclame costisitoare ; iar, pe de altă parte, că industria noastră abia acum începe a scoate la lumină, din feșile sale luxuos protecționiste, membrele-i vinjoase,—apoi, se pare că ar fi trebuit să nedăm toată osteneala spre a pune în evidență tocmai produsele acesteia din urmă, pentru a le concura pe cele străine. Dar atunci, expoziția ni s'ar fi înfățișat cu totul altfel!—În loc să ne fi pus la întrecere, ca broasca puțină la minte, cu Austria, Franța ori Ungaria, spre a eși umiliți față de organisme industriale fie mai bogate, fie vechi chiar de mai multe veacuri, ar fi trebuit să vedem în incinta expoziției noastre tocmai pavilioanele statelor acelor care lipsesc cu desăvîrșire : ale țărilor din Balcani și din Orientul mai depărtat, căci față cu acestea comparațiunea ar fi fost—poate—prielnică nouă și, în tot cazul, de acolo numai poate fi vorba să ne vie foloasele economice, urmărite prin expoziția jubilară. Dar, chestiunea este prea specială pentru a putea stăruî aici mai

mult asupra ei, mai ales cînd organizatorii expoziției au tot dreptul să ne spue că, în cumpăna lor, mai greu decît cele economice, au cîntărit foloasele morale.

*

Negreșit că nici un bun Român nu a putut rămînea nepăsător la acele calde efluvii care, cu prilejul expoziției jubilar, s'au revărsat asupra țării noastre din toate cele patru unghiuri ale Daciei îmbucățite prin violențe. Și aceasta, chiar și dacă numărul vizitatorilor daco-romani, cu toate sacrificiile făcute, nu ar fi atins nici zece mii !... Ochii noștri au vărsat lacrimi fierbinți de bucurie văzînd cum în jurul *inteligențelor* lor, Ardeleni și Bănățeni, Băsărăbeni și Bucovineni, Făgărășeni și Macedoneni, cu căciula lor țurcănească și cu flucurile estetice înfășate în negrile lor tîrsine, au descălecat rînd pe rînd pe peronul gării de nord, desprinși parcă chiar atunci de pe *columna* divului Traian... Dar nici umbră de îndoială nu poate fi că aceia ce i-a minat de la vetrele lor, chiar cu conștiința suferințelor de mini, nu au fost nici palatele suntuoase din cîmpul expoziției, nici mărfurile acolo adunate, prea scumpe pentru puterea și nevoile lor, nici acel *watter-chute* dătător de senzații violente, nici cazinul unde am ținut să expunem cel mai rușinos dintre vi-

țiile noastre și, cu atât mai puțin, acel ciotoros și indigest *tobogan* al comisariatului general. Nu ; căci ceia ce mină mulțimea însetată nu este atât curiozitatea lucrurilor concrete, oricare ar fi raritatea sau însemnătatea lor, pe cât dorul întrupării unor idealuri visate de veacuri și încălzite de generațiuni... Puțini, desigur, sînt în lume acei care vor fi simțit nevoia de a vedea măreața exhibițiune geologică dela Valparaiso, pecînd nu poate fi nicăiri suflet daco-roman care, chinuit de nevoia organică a întregirii sale într'o unitate superioară, să nu fi aspirat a vizita România, în anul dela Traian 1.800. Și îndoială iarăși nu încapă că aceia ce frații noștri au văzut la Filaret, nu poate fi nici pe departe comparat cu aceia ce au simțit la Sinaia, apropiînd pe cel mai înalt slujbaş al țării, pus acolo ca să simbolizeze unitatea neamului românesc... Iată de ce ni se pare o desăvirșită absurditate, din punct de vedere logic, și o adevărată nelegiuire din punct de vedere larg românesc, a atribui ca efect al unei trecătoare expoziții, fie chiar jubilar, un fenomen numai concomitent și care, în alte anume împrejurări viitoare, se va reproduce desigur cu o potențialitate incomparabil mai mare, pentru că are cauze atotputernice și rădăcini ce în veci nu pot pieri !

Dar, fiindcă înzăcirea cheltuelilor s'a pus în legătură cu acel sentiment al cărui nume

nu ar trebui luat niciodată în deșert, să ne fie îngăduit a evalua mai de-a-proape cîștigurile morale ce am realizat în această direcțiune. Prin însăși firea ei, o expoziție este negreșit mai mult o înfățișare de lucruri concrete; chiar bine organizată, ea nu poate da o idee complectă decît doar despre producțiunea bogățiilor, pecind numai unui ochiu ager și bine exercitat îi este permis să descopere—într'o asemenea sinteză economică—șartul consumațiunii și prin urmare și al împărțirii bunurilor între producători... Noi ne dăm prea bine samă că acei care au provocat și încurajat—din țară—vizitele daco-romane, se bizuiau mult pe această însușire negativă a oricărei expoziții; dar, dacă ei ar fi fost în stare să prevadă cu inteligență toate împrejurările și urmările mai depărtate ale foloaselor morale cu care încă se fălesc,—ar fi trebuit atunci, dacă nu puteau face ca oaspeții noștri să traverseze Rominia în cuști închise și fără ferești, să organizeze cel puțin pentru uzul aceloră și în înțelegere cu direcția C. F. R. convoiuri care să-i aducă aici cu iuțeala fulgerului, și numai în puterea nopților celor mai adînci... Dar așa?... Vorbit-ați careva cu acei Bucovineni ori Băsărăbeni care, spre a ajunge în capitala strălucită a țării, au străbătut, pe îndelete și în toată lungimea lor, acele bogate șesuri moldovene pe care ici și colo le pătează sărăcia groaznică a satelor noastre, a căror înfățișare ar

trebui să ne stoarcă lacrimile tuturoră?— Bieții oameni—săraci și ei în țările lor mănoase—nū se mai puteau stăpini de a se minuna : cum poate trăi fratele lor moldovan într'acele bordee abia întrezărite, pipernicite și fără soare pe care, chiar la dinșii, înseși vitele le-ar ocoli ! Și, nebănuind desigur că ei vorbesc la fel cu boerul nostru Goleșcu, dela începutul veacului trecut, comparind numai comorile din cimpul Filaretului cu mizeria celor care le produc muncind, ș'au repetat negreșit în sinea lor, suspinînd, bătrina zicătoare moldovenească : *bună țară—ră tocmală !*... N'am cedit noi oare cu toții, acumă de curînd, într'un manifest tipărit în numele poporului bășărăbean, asemenea vorbe dureroase pentru organizarea noastră internă de popor civilizat, liber și de sine stătător?—Iată cam de ce natură vor fi foloasele morale ce vom culege, pe urma expoziției jubilară, în *această* direcțiune...

Fiîndcă ne aflăm însă aici la acest capitol, al foloaselor expozițiunii, se cuvine încă să-l istovim. Și s'o facem aceasta cu toată sinceritatea pe care ne-o datorim ca oameni întregi la minte—*sine ira et studio*—stăpini pe sine de a schimba fața dureroasă a lucrurilor...

*

În divergință cu unii critici—autorizați prin procuri în regulă—și chiar cu prețul infam de a fi trecuți, de cătră alții, în rin-

dul acelor pseudo-democrați care ș'au înstrunat mai puternic ditirambul lor interesat în onoarea expoziției jubilară, noi ne vom permite a înșira aici foloasele reale și imediate ale expoziției din 1906, despre care, după știința noastră, până acum nimeni nici nu a pomenit.

Se știe că Românii își cunosc foarte puțin țara lor nu numai din punctul de vedere al pitorescului, ci, — cu toate cursurile oficiale de geografie economică și cu toate publicațiunile, netăiate, ale ilustrațiilor noștri economiști, — chiar din punctul de vedere al utilului. Dacă făina ori ghiudemul „de Botoșani“, sau în genere rachiul „de Moldova“ și alte fabricațiuni de peste Milcov sînt astăzi apreciate chiar de cele mai pretențioase gospodine din Capitală, nu este mai puțin adevărat că toate aceste fabricate sînt mai mult numai teoretic cunoscute în celelalte părți ale țării, după cum și produsele alimentare muntenesti sînt foarte puțin populare în Moldova, care consumă încă din belșug perjele Bosniacilor ori mazerea adusă în conserve deadreptul dela Paris.. Iar dacă dela industria alimentară trecem la îmbrăcăminte și mobilier, fierărie ori sticlărie, etc., etc., apoi se știe că oamenii cu dare de mină — dacă n'au început încă să-și spele rufele la Londra, unde-și primenesc de-ocamdată numai principiile lor constituționale, — au rămas totuși credincioși consumatori ai Occidentului, se îmbracă la Paris

ori Viena, se mobilează la *Maße & Co. Limited* ori aiurea, și preferă încă să plătească în consecință mărfurile străine, ignorând cu desăvârșire progresele ce au realizat în anii din urmă diferitele aceste ramuri de industrie națională. Chiar vitele—într'o țară unde au atita cătare pentru toate serviciile!—abia de cîțiva ani au început a fi remarcate și mai intensiv transportate, din nordul țării, în celelalte părți ale României.

Ei bine, spre a lupta împotriva unei așa benevole sinucideri, nici o armă nu poate fi mai eficace decît însăși apropierea consumatorilor de producători—în dauna intermediarilor interesați—prin succesive exhibițiuni naționale făcute cu cheltueli modeste și fără palate monumentale, dar care, dat fiind mersul nostru intens progresiv pe calea industrială, ar trebui repetate cel puțin în fiecare deceniu. Ca o ilustrare a afirmațiunii noastre ar putea servi o cit de superficială inspecțiune a cîmpului dela Filaret, unde vizitatorul ar rămînea uimit văzînd marele număr al obiectelor reținute de cumpărători—în mai puțin de două săptămîni s'a desfăcut a patra parte din cele 160 vite aduse din județul Dorohoiu—precum și aflînd numărul încă mai însemnat al comandelor făcute direct producătorilor, după mărfurile expuse și vîndute din vitrine și galerii.

Iată cel mai însemnat folos material—dacă

nu poate unicul—al expoziției jubilar. Vom releva și pe acel moral.—Această fericită țară pe care noi cu toții numai cu mindrie o numim România, hrănește—pe unul mai bine, pe altul mai prost*)—două popoare cu desăvârșire deosebite, aproape străine: care afară doar de origina lor—și încă!—nu au aproape nimic comun, care abia se cunosc și—poate numai de aceia—se iubesc așa de puțin, care au evoluat în grade și împrejurări foarte neegale și care nu totdeauna se înțeleg în ale lor cele două limbi materne: populațiunea *rurală* și cea *urbană*. Expoziția le-ar fi putut intrucitva apropia sufletește... Acolo să fi venit țărănimea noastră spre a-și da samă de puterile ei productive, de forța și prin urmare de însemnătatea ei determinată în țară, însemnătate

*) Numai ca un document quasi-oficial dintre cele mai recente, privitor la această fundamentală chestiune, cităm aici memoriul adresat *chiar* d-lui comisar general al expoziției și publicat în broșura cu titlul: *Hrana săteanului român* de d. dr. A. Urbeanu, în care, la pagina 19, cetim: „Săteanul român nu numai că n'a evoluat—în cei din urmă 40 ani—spre o hrană mai bună, mai substanțială, ci dimpotrivă a trebuit să se acomodeze unei alimentații din ce în ce mai reduse, *inferioară cantitativ și calitativ celei din trecut, înfruntând cu primejdia sănătății sale foamea cronică*”.—Această încheiere este scoasă, acolo, din bogate date statistice.—(Vezi și documentatul studiu „Alimentația țaranului” de d. dr. N. Lupa, în *Viața Românească*, V. I., No. 2, pg. 217).

care i se cuvine și în stat, și tot acolo să fi învățat ea a cunoaște din diferitele pavilioane—citez la întâmplare: „Cazino“, „Mode și confecțiuni“—întrebuințarea ce o facem noi cu bogățiile în care ea își stoarce vлага trupului și a sufletului. Tot acolo să se fi coborît orășănimea noastră spre a învăța să priceapă și să iubească acea „talpă“ pe care noi cu toții călcăm nepăsători și care—orice s'ar zice—este roasă și se istovește nu atât de propriile ei viții, pe cât de acele ale însăși organizării noastre economice și politice; iar florile acele alese și chintesențiate care au răsărit acum de curînd din gunoiul vieții noastre materialiste, vorbim de sutele de membri ai celor două societăți pentru protecțiunea animalelor, a căror sensibilitate potențiată umple codrii țării,—și o galerie a expoziției—cu „cui-buri pentru pițigoi“,—să binevoiască a se coborî în lumea noastră, mai puțin poetică, dar mai vrednică de milă, și să organizeze cît mai multe secții S. P. A. pentru progenitura bipedelor dela țară care—se știe*)—se stinge încă cu zile!

S'a făcut ceva—este adevărat—pentru apropierea sufletească de care pomeneam: reducerea transportului pe calea ferată și

*) În nordul țării, aproape jumătate din numărul copiilor mor înaintea de a fi împlinit cinci ani de viață. (Vezi și Cronică internă de C. Stere, în *Viața Romînească*, V. II, No. 6, pg. 491).

punerea căzărnilor spre găzduire la îndămina celor sosiți în Capitală ; dar aceasta este prea puțin, pecind nici o generozitate nu ar fi fost prea mare, dacă era vorba să se lucreze în spre apropiarea de care ne ocupăm. Ar fi trebuit să se ție samă de inerția ruralilor și să nu se lese totul numai inițiativei private : cu zecile de mii să fi venit sătenii la expoziție spre a se îndruma către solidaritatea națională... Căci —nu ni se pare încă banal a o repeta—puterea de viață a unui organism nu atirună atit de vitalitate, chiar exuberantă, a citorva celule oricît de bine nutrite, pe cît de solidaritatea organică a tuturor părțicelilor întregului, până la care singele nutritiv să poată ajunge cu o egală intensitate de viață. Și, spre a încheia iarăși cu o figură științifică, trebuie să ne deprindem cu ideia că noi, până nu vom ajunge la o *a-semenea* organizare internă, nu vom putea fi niciodată aceia ce aspirăm : un centru de gravitate, serios și efectiv, pentru Romîni tuturor spațiilor geografice...

II.

A privi expoziția numai din punctul de vedere financiar și utilitar, adică a-i cum-păni foloasele problematice, chiar și pe acele morale, cu cheltuelile însemnate și pozitive ce s'au făcut pentru înfăptuirea ei, în-

tr'un moment economic cînd trebuiau să primeze alte nevoi, esențiale și, după noi, chiar vitale pentru țară, — este negreșit a o judeca în chip numai cu totul unilateral. Trebuie să ni se recunoască însă că această latură este cea mai importantă, de vreme ce stă în legătură cu întreaga noastră politică economică și financiară, a cărei îndrumare și răspundere cade nu asupra unui comisar oricare, ci asupra întregului guvern al majestății sale. De aceea, noi nici nu ne îndoiim că discuțiunea aceasta va fi reluată în cele două Camere și că vom auzi în fine, acolo, motivele puternice pentru care expoziția, fără incuviințarea parlamentului, a fost transformată din retrospectiv națională în general-anodină, înzăcindu-i-se astfel cheltuelile, fără alt folos pentru țară decît doar onoarea de a ne fi luat la întrecere cu Austria, Franța și Ungaria, pe hipodromul marilor și micilor industrii... Nu ne îndoiim însă iarăși că autoritatea necontestată a d-lui prim-ministru, și a colegului său dela domeniul agriculturii și idustriei, va triumfa lesne acolo asupra tuturor scrupulelor noastre, — pecînd onorabilul vistiernic al țării, cu acel cald și minunat dar oratoric pe care cu toții îl cunoaștem și recunoaștem, și în același timp cu aceiași egală competență cu care vorbește despre *omne re scibile* că și despre *quibusdam aliis*, va ști să smulgă aplauzele atotertătoare ale junilor noștri rpalamentari, care vor rămînea muți de ad-

mirație în fața porții monumentale—și încă nouă—a expoziției...

Această chestiune fiind dar deocamdată clasată, să trecem dela critica *economică* la acea *tecnică*, cercetind cum, odată înfăptuită, ni se prezintă expoziția din punctul de vedere estetic și instructiv.—Spre a lămuri mai bine pe cetitor, vom stărui aici asupra rostului imediat al unei expoziții în genere—despre scopurile ei mai îndepărtate ne-am ocupat până acum—și vom căuta să vedem cum l-a realizat d. dr. C. Istrati și cu colaboratorii săi, cărora, în această ordine de lucruri, le va reveni întreg „folosul și ponosul“, de oarece, din cauza competenței mai sus recunoscute, controlul autorității superioare chiar de ar fi existat, nu s’ar fi putut totuși exercita decât într’o formă cu desăvîrșire platonică.

*

Privită chiar numai ca un simplu număr al festivităților jubiliare—și rezervînd pentru mai departe orice considerații estetice—o expoziție nu poate fi tratată ca o simplă *kermesse*, în care să domine numai pitorescul, dobîndit prin năvala întreprinzătorilor de distracții emoționante sau spectaculoase, ori prin concursul capricios al producătorilor, veniți acolo să-și desfacă mărfurile lor *stante pede*. Scopul ei este în primul loc a instrui și trebuie deci organizată

în consecință.—Dacă omul studios și înzestrat cu o oarecare imaginație ar putea, la nevoie, să-și facă o idee aproape de adevăr despre producțiunea unei țări și în chip cantitativ, după tabelele statistice, tablourile grafice, etc., și în chip calitativ, după reproducerile în pictură, acvarelă și fotografie, după rezultatele diferitelor analize publicate în monografiile specialiștilor,—mijloace de care se poate zice mai degrabă că expoziția noastră a abuzat,—același lucru, și din diferite motive, nu-l poate face nici consumatorul care dorește să se aprovizioneze în condițiunile cele mai avantajoase, nici producătorul doritor să se pue în curent cu procedeele cele mai nouă ale meseriei lui. Și expoziția se face doar pentru acești din urmă, căci dacă savanți nu putem fi cu toții, cu toții producem și mai ales consumăm !

De aceia expoziția, înainte de toate, se cuvine să apară ca o lecțiune vie a lucrurilor. În primul loc, să fie completă și bine proporționată în înțelesul acela ca, în raporturile lor reale, ea să oglindească toate ramurile de producțiune ale țării, fără ca prin aceasta să se coboare însă la nivelul unui simplu bazar. În acest scop, trebuie ca o selecțiune inteligentă să prezideze la colectarea a tot ce poate interesa trebuințele noastre, dela cele de ordine fizică până la cele mai înalte, și, spre a cruța spațiul necesar—precum și timpul vizitato-

rului serios—să elimineze fără de milă tot ce are numai un caracter banal exhibitiv, ori poate satisface sentimentul unei curiozități doar sub-urbane.—Nu vom uita nici odată acele exerciții lugubre ale unui artist capilar—portrete și tablouri „din părădevărat de om”—expuse în pavilionul meseriașilor, de unde lipsește însă o satisfăcătoare expoziție a încălțăminte, cu care Capitala se poate totuși mândri, deși necunoscători, mulți Români din provincie se încălță încă la Paris ori se mulțumesc—spre dauna muncii naționale—cu mărfurile incomparabil mai proaste și mai puțin durabile, prin urmare mai scumpe, ce ne vin încă de-a gata de peste granițe. Tot așa, admirînd în palatul artelor mănușile acele—din fericire încă albe!—cu care un anonim a figurat în cortegiul funebru al poetului V. Alecsandri (!) ne-am întrebat: pentru care cuvînt lipsește dar de acolo pomul din fructele căruia a gustat odinioară strămoașa noastră Eva, sau cel puțin cheile paradisului, de unde noi, strănepoții ei, stăm încă și astăzi izgoniți pe nedrept?...

Dar selecțiunea odată făcută, abia atunci putem zice că începe rolul cel mai greu și cu adevărat pedagogic al comisarului general, care s'ar cuveni să fie întotdeauna ales dintre adevărații bărbați de știință, nu numai adînc cunoscători ai materiei economice, ci și crescuți în largile vederi sintetice, iar nu familiari doară cu chițibușe-

riile unor analize prea speciale... Căci obiectele acelea astfel selecționate, al căror număr și varietate nesfârșită poate dovedi, cu înfățișarea lor brutală, numai bogăția pământului și energia activității productive, nu urmează doar să fie aruncate la întâmplare de către hamalii care le transportă în incintă după capriciul sosirilor zilnice, — ci grupate cu așa ordine, sistemă și metodă, încît din înrudită lor alăturare și după indicațiuni cît mai specifice și complete, vizitatorul să poată scoate cu cea mai puțină osteneală, prin comparațiuni care sar în ochi, cel mai mare folos instructiv din inspecțiunea fiecărui grup izolat. — Din acest punct de vedere, cu toate criticile ce i s'ar putea face, și cu toată sfiala cu care el însuși a adoptat-o, noi aprobăm fără rezervă acea clasificare economică, pe care comisariatul ne-a împărtășit-o în circularile sale : agricultură, silvicultură, horticultură, creșterea vitelor (cu piscicultură și pescuit), mine și cariere, industrii, geniu civil și militar, instrucție și educație, arte frumoase, igienă (cu asistența publică, etc) și cult, — în afară de secția retrospectivă : trecutul — sînt într'adevăr, în 11 linii mari și simple, grupate toate ramurile de activitate umană care, prin diviziunile și subdiviziunile lor ulterioare, aveau să formeze întreaga schemă ideală a expoziției jubiliare. Ne așteptam dar ca tot pe atîtea pavilioane, secții sau grupe de pavilioane, să ne dee și în

fapt înfățișarea sintetică și complectă a fiecărui ram special de muncă. Cită deosebire însă dela planurile alcătuite pe hirtie, în liniștea bogatelor biblioteci, și până la înfăptuirea lor în învălmășala cîmpului, acum un an încă pustiu !

*

Ar fi greu să arătăm anume aici—unde nu ne ocupăm desigur nici de turiștii de trei zile, nici de mulțimea gălăgioasă a importunilor gură-cască—tot aceia ce nemulțumește pe vizitatorul serios, care dorește să plece din expoziția jubilară cu un bagaj de cunoștinți folositoare. Neplăcerile lui multiple s'ar putea totuși pune în legătură cu împrejurarea unică : nu că acel primitiv plan *economic*, cu liniile lui simple și largi, despre care am pomenit, ar fi fost înlăturat cu desăvîrșire ; ci pentrucă, fără a-l putea elimina, i s'a întreșut același un altul—căruia i-am zice *administrativ*, dacă s'ar prezinta ca o concepție conștientă - cu care cel dintâi se bate mai pretutindeni în capete, stricînd, prin menajul lor puțin armonios, economia întregului edificiu.

Fie că fondurile, dela început disponibile, vor fi fost absorbite cu ridicarea acelor construcții definitive, menite să asigure pentru cîteva generații imortalitatea organizatorilor, care s'au văzut nevoiți în urmă să

restringă numărul pavilioanelor efemere, dar absolut necesare; fie pentru că aceștia se vor fi crezut obligați să respecte „unitatea administrativă” a unor întreprinderi și gospodării aparținând persoanelor de drept public sau chiar numai unor particulari calificați; fie din cauză că, în lipsa unor teame nice cunoștinți, ei nu-și puteau da samă de proporțiile ce diferitele noastre industrii le au în lumea reală, așa că nu aveau prin urmare nici un criteriu științific în determinarea mărimii suprafețelor ce cu anticipare aveau să le-o atribue;—mai probabil însă din toate aceste pricini la un loc, materialele adunate în expoziție nu numai că nu se găsesc astăzi grupate după normele admise în acea schemă ideală, dar, rătăcite în micul număr al pavilioanelor oficiale, unde se grămădesc fără chibzuită socoteală, ni se înfățișează mai pretutindeni într’o vecinătate care contrazice cel mai elementar bun simț și fac ca cercetarea oricărui ram de industrie ce ne interesează în special, să poată fi dusă la capăt numai cu o mare oboseală, ca un joc de paciență, urmărindu-i cu greu fragmentele în numeroasele grupări de fapt, sămănate adeseori la distanțe prea mari.

Spre a exemplifica aceste afirmațiuni îndrăznețe, în spațiul restrins ce ni-l poate acorda chiar cetitorul cel mai clement, vom spune că doritorul a cunoaște, de pildă, starea sericiculturii române, nu trebuie să

se mulțumească a vizita numai secția zootehnică din pavilionul agriculturii, dimpreună cu școlile de agricultură grupate mai departe în același despărțimînt, deși—în afară de graficul arătător al dezvoltării acestei culturi—poate vedea acolo variate și reale producțiuni de gogoși și borangic. El va trebui să mai cutriere și alăturata complexă construcțiune, în care, pavilionul „Mine și cariere” îi va înfățișa pe lîngă borangic și gogoși, instrumentele și procedeele de cultură; pecind aripa vecină a industriei casnice, îi va da prilejul să vadă și alte nouă produse sericicole, precum și industrializarea lor în frumoasele țeseturi pe care școala ieșană de sericicultură a soților Mironeanu le expune acolo în șirul atelierilor profesionale. Iar dacă vizitatorul va voi să plece cu conștiința împăcată, va trebui să se îndrumeze atunci, urcînd la deal, pînă la acel „model” de casă țărănească, unde studiînd creșterea viermilor de mătăsă, el va avea prilejul să mai facă și o repetițiune a celor pînă aici învățate...

Nici măcar agricultura nu este complet reprezentată în marele dar insuficientul ei pavilion special. Județul Dorohoi care, pentru cuvintele arătate, își are aiurea clădirea sa proprie, figurează aici numai cu vr'o biată duzină din probele prețioaselor lui cereale, în timp ce agricultura rațională care se face la fermele d-lui D. T. Apos-

tolu, poate fi văzută abia la o altă extremitate a expoziției, în rindul rezervat pentru grajdurile animalelor. Și încă, spre a-și desăvirși cunoștințele sale agricole, studio-sul va trebui să mai viziteze și alte multe exhibițiuni particulare, între care, cele mai de samă, ale domeniilor coroanei și eforiei spitalelor civile, fără a mai pune la număr chioșcul bogat al d-lui G. Gr. Cantacuzino, „blocul administrativ“ al domeniilor căruia trebuia—firește—respectat!

Dacă aceste pilde nu ar fi îndestulătoare, am putea adăugi că pavilionul oficial al industriei nu cuprinde nici măcar a zecea parte din produsele marilor noștri industri-ași, așa că pielăria, mobilierul, caroseria, fierăria și cazangeria, sticlăria, ceramica, produsele chimice, etc., etc., trebuiesc căutate mai ales în alte diferite pavilioane, nu numai private, ci chiar oficiale, pecind vel-nițele și morăritul—ajunse la o așa înșăm-nată desvoltare în Moldova—nicăiri nu sînt reprezentate aici decît în starea lor cea mai rudimentară. În schimb însă, deși a-vînd pavilionul ei special, găsim pretutin-deni, la domeniile coroanei ca și în pavi-lioanele închisorilor, ori al județului Do-rohoi, acea fermecătoare—prin sobrietatea desemnului și prin cromatica sa minunată —industrie casnică a țărancelor noastre, de care ne place să apropiem, cu gîndul, și pavilionul regal,—unde expune M. S. re-gina—și casa artelor, dar mai ales acel

mic și de bun gust chioșc al surorilor lor, doamnele romine, ale căror degete de zîne minuiind cu o deopotrivă măiestrie acul și dalta, pictura ori pirogravura, au știut să se înnalțe dela agreabilul industriilor artistice, până la perfecțiunea a chiar artei industriale...

Și acum, spre a-și face o idee completă de activitatea industrioasă a femeilor, dacă nu se va simți obosit, cetitorul va putea întreprinde foarte utile exerciții gimnastice alergînd dela pomenitul pavilion al industriei casnice, unde numai cu greu își află locul lor artisticele costume și broderii lucrate în școlile profesionale de fete și în confecțiunea cărora — în urma îndemnului dat de curtea noastră regală — predomină astăzi pinza națională, — până la acel elegant și prezumțios pavilion de „Mode și confecțiuni“, iar de aici la chioșcul primăriei Capitalei, care, pentru vitrinele sale puțin vizitate, ș'a rezervat lucrările măestre ale școalei ce patronează, și în sfîrșit, tocmai la palatul artelor, acolo unde, în locul cel mai frecventat, industrioasa Ella a organizat, pentru noi, acea interesantă a sa reclamă a îmbrăcămintei retrospective femeiești.

În fine, dacă l-ar seduce și o comparațiune a micilor industrii exercitate de sexul mai puțin frumos, cetitorul va trebui să dea fuga dela mărginașul pavilion al meseriașilor, în care expun meșteșugarii de astăzi, tocmai la centralul palat al artelor,

unde, într'una din aripele lui principale, va putea studia cu interes pe mult mai bine pregătiții meseriași de mine, în expoziția școalelor de arte și meserii, pe cit de bogată și variată, pe atit de înghesuită și întocmită cu cel mai puțin estetic *je m'en-fichisme*.—Și tot pentru edificarea cetitorului, s'ar mai putea adăugi că silvicultura trebuie căutată între „Mine și cariere“, pe cînd industria enologică, întrezărită numai la pepinierile statului din pavilionul agriculturii, are o urmare în cel al industriei și în multe altele particulare, spre a se întregi abia în bolta de sub palatul artelor, fără a se da însă nicăiri de urma interesantelor procedee, decit doar printre aparatele speciale, expuse în galeriile private ale mașinilor agricole.—Tot așa, pavilionul pescăriilor se completează cu basinel în care d. G. Gr. Cantacuzino ne arată cultura păstrăvilor, pecînd investigările asupra conservelor de pește, începute în același pavilion, trebuesc să fie urmărite tocmai într'al agriculturii, de oarece—după cum afirmam—s'a ținut probabil să se respecte „unitatea administrativă“ până și a fabricii de conserve (pește, lăgume și cărnuri) din Iași!

*

Căutînd a scurta aceste exemplificări o-bositoare, ni se pare aici nimerit locul a lua apărarea onoratului comisar general, împotriva celor care-l învinuesc că ar fi ți-

nut—nu știm pentru ce motive—să facă, fără nici o chibzuială, vivisecțiunea ministerului de instrucțiune publică, pe care l-a îmbucățit într'adevăr în nu mai puțin de patru ori cinci pavilioane. Părerea noastră este că—afară de una—toate aceste operații chirurgicale erau de rigoare, scopul expoziției fiind economic, iar nu administrativ, și, dacă avem ceva de obiectat, este numai puțină consecință logică ce s'a pus în exhibițiunea membrilor amputate. După cum școlile de agricultură figurează foarte nimerit alături cu micii și marii cultivatori agricoli—între care d. Ion Lahovary, călare pe calul său Djin, pare a solicita zîmbetul ironic al galeriei;—tot așa, pentru același cuvînt, adică înlesnirea cercetărilor comparative, școlile profesionale de fete ș'ar fi avut locul lor indicat în mijlocul confecțiunilor eșite din atelierele private, pecînd cele de arte și meserii nu s'ar fi găsit nicăiri mai firesc așăzate decît în vecinătatea mărfurilor expuse de meseriași... Și atunci, ministerul instrucțiunii publice să fi avut bunul simț a-și concentra, pe lingă materialul și procedeele școlilor primare și secundare, și pe acel al învățămîntului universitar rătăcit acum în palatul artelor, după cum, prea bine, ministerul de justiție a adunat și expus la un loc toate procedeele de falsificare a monedelor și testamentelor, spre a dovedi desigur mulțimii care le studiază cu cea mai profundă atențiune—și pentru

cea mai mare bucurie a d-lui I. L. Caragiale—că avem și noi falsificatorii noștri naționali !

Nu se poate vorbi însă despre logică și bun simț, fără a nu se pomeni, măcar în treacăt, acel frumos și monumental palat al artelor—in același timp Panteon și magazin de *bric à brac*—despre care s'ar putea scrie volume întregi... În jurul unui muzeu arheologic, foarte atrăgător și instructiv, unde, între altele, ni se expun, la distanță de 18 veacuri, cele două mărețe poduri aruncate peste Dunăre, se desfășură o imensă galerie circulară, în care se încălecă—in promiscuitatea lor savantă—lucrurile cele mai disperate. Dela maxilarele animalelor preistorice, colecționate de rîvna vr'unui dascăl sîrguincios, ori bocalele cu preparate anatomice ale profesorului Juvara, așa gustate de specialiști, până la suvenirile pioase ale unor familii pe cit de ilustre pe atît de nevinovate, din garderoba cărorora comisariatul a ținut să transpoarte însă aproape tot ce era *exprimabil*, nimic nu lipsește acolo : nici seria instrumentelor muzicale apocaliptice a d-lui T. Burada, nici colecția nesfîrșită a pendulelor și inelelor, care ar face gloria celui mai pretențios anticar...

În mijlocul acestei strînsuri, noi ne apropiem numai cu sfială de acel templu unde hodinesc marii noștri morți, zugrăviți în cea mai mare parte de penelul egal și a-

cum adormit al lui Jiquide... Și acolo, în grădina florilor universității noastre, privirea ni se înalță, cu o adincă simpatie, către acel care a fost odinioară Vasile Conta, singurul dintre „filozofii” noștri compilatori ai manualelor de logică ori psihologie, care a știut să se ridice până la închegarea de sisteme metafizice și care, din colțișorul lui modest și întunecos—nici moartea nu pune oamenii la locurile lor!—privește nedumerit cum se răsfăță mai jos, în văzul tuturora, rătăcit acolo desigur numai prin greșala regretabilă a vr'unui hamal, profilul suficient al provincialului obscur—fost prefect de județ, spune inscripția—care își aruncă încă, din cadru-i elegant, privirea postumă a ochiului său de Lovelace!... Să plecăm!—Spre eșire ne îndrumă o îndoită tribună paralelă, pe soclul căreia, în mărirea lor acuma egală, se înșiră busturile defuncților noștri oameni de stat, selecționate însă numai cu cea mai mare îngrijire și vădită chibzuință: de-oparte liberalii avînd în frunte pe fascinantul I. C. Brătianu, de ceialaltă conservatorii în cap cu chibzuitul lor Lascar Catargiu, spre a ni se ilustra poate—cu excluderea junimiștilor—teoria atît de agreată, în cele mai înalte cercuri, a celor două partide de guvernămint! Și față cu atîta platitudine pentru transcendentalismul constituțional,—nici o scui pătoare aici, ca atențiune măcar pentru

acea secție de igienă, pe care nu o găsim nicăiri...

*

Din toate aceste amănunte reesă, credem, impresiunea totală că în alegerea colaboratorilor săi științifici—vorbim aiurea despre cei artistici—onoratul comisar general a avut cel puțin o mină nenorocită. El nu a știut să-și recruteze sfetnicii săi dintre oamenii aceia în stare să-i completeze lipsurile proprii și distinsei sale personalități și care—fie cu prețul de a-și anina interesele lor chipuri în păreții pavilioanelor—să poată răspunde cu succes la întreita întrebare ce le-o pune expoziția: ce, *cît* și cum producem?—Dacă, după cum am văzut, aceia *ce* producem ni s'a înfățișat fără nici un spirit științific, și dacă la întrebarea *cît* producem, răspund numai în linii mari alcătuirile intuitive ale diferitelor servicii statistice, apoi a treia și cea mai interesantă chestiune: *cum* producem, a rămas aproape fără răspuns. Astfel, uimit de bogăția și varietatea produselor acestei țări, pe care *de visu* le constată în expoziție, și admirînd, pe creditul datelor statistice, progresele activității noastre industriale în cei din urmă 40 de ani,—cercetătorul nu-și poate da samă, cu nici un chip, dacă activitatea aceasta ș'a însușit ori nu, în acest răstimp, metodele și procedeele cele mai

nouă, de oarece acestea mai nicăiri nu-i stau complect la îndămină. Din această cauză, el nu poate afla dacă utilajul nostru industrial ne pune ori nu în măsură să luptăm și pe viitor, victorioși, în rîndul celorlalte popoare, și, cu atît mai mult, el nu găsește nici o lumină care să se răsfrîngă asupra celorlalte probleme, mai amănunțite, ale politicii noastre economice interne. *)

La această regulă generală sînt negreșit și unele excepțiuni și, cu o vădită mulțumire,

*) Cu primejdia chiar de a nemulțumi pe cetitorul nostru, căruia i-am promis aici numai vederi generale, vom cita două exemple privitoare la agricultură: Dacă instrumentele agricole întrebuințate în marile exploatațiuni pot fi văzute din belșug prin galeriile mașinilor agricole, nicăiri nu ni se arată—pentru comparațiune—acele ale micilor cultivatori.—Pe de altă parte, etichetele celor peste 6.000 probe de cereale adunate în expoziție, care poartă numele cultivatorilor respectivi, nu ne spun nimic în privința calității acestora, așa că noi nu putem nici măcar afla dacă, și în ce proporții, țărînimea noastră agricolă ia ori nu parte la expoziție... Și, totuși, indiscrețiunea comisariatului general ar fi fost foarte necesară, dacă nu pentru altăceva, cel puțin spre a se pune în legătură mica și marea cultură cu calitatea cerealelor respectiv produse și arătată pe etichete, prin greutatea lor hectolitrică. S'ar fi putut scoate astfel oarecare concluziuni foarte interesante cu privire la *producția calitativă* a celor două soiuri de exploatare, complectîndu-se științele statisticii oficiale, care ne dau numai cifra comparativă a producției lor *cantitative*.—Se vede însă că organizatorii expoziției agricole nu au avut nici o idee de înșămîntatea unor asemenea investigații!

noi menționăm aici acel pavilion al regiei monopolurilor—de aceea e așa de vizitat—unde materialul este înfățișat cu tot luxul unei metode științifice. Dar de aceasta întru nimic nu poate fi învinuit d. dr. C. Istrati, de oarece statul este acela care, monopolizînd din vreme unele industrii, le-a putut sustrage acum dela metoda exhibitivă a comisariatului general...

Spre a întregi capitolul de față, vom adăugi că pentru orientarea sa în acel dedal al căilor, aleelor și stradelor—17 k. m. lungime—complectat cu esplanade, terase și piețe, botezate toate cu nume de domnitori, înalți demnitari, savanți și literați—între care profesorul de fizică E. Bacaloglu suplinește probabil numai în chip cu totul provizor pe absentul Eminescu;—precum și pentru orientarea sa în nu mai puțin complicatul dedal din lăuntru pavilioanelor, unde adeseori lipsesc indicațiunile cele mai necesare, vizitatorul nu are—până în clipa în care scriem aceste rînduri—nici o călăuză lămuritoare și nici măcar un plan oficial al expoziției. *) Orfan în labirintul orașului de sub poala Filaretului, el rămîne

*) Abia după 15 Septembrie, și probabil pentru uzul neapărat al juriilor constituite și convocate, a apărut, într'un volum de 294 pagini: „Călăuza-catalog oficială” a expoziției.—Articolul nostru fiind încheiat, regretăm că nu ne putem folosi de ea decât doar pentru a reproduce, din întroducerea istorică semnată de d. profesor universitar D. Onciul,

la discreția unui personal de serviciu—și acela prea rar—cu desăvîrșire nepregătit spre a-i da vr'o informație precisă sau măcar utilă și care nutrește în schimb, adeseori, o bună voință prea cunoscută în țară la noi, spre a mai fi nevoie să figureze și la expoziția jubilară.

III.

Oricine cunoaște cît de puțin istoria orașului București și topografia lui—mai mult monotonă—va conveni împreună cu noi că alegerea locului pentru expoziția jubilară s'a făcut în chipul cel mai judicios, de altminterlea, după indicațiuni vechi de mai multe decenii. Din punct de vedere istoric, trebuie să amintim că pe acel cîmp al Filaretului, zis odinioară *al libertății*, chiar în inima expoziției, și poate tocmai în acel punct unde—spre a pleca apoi în direcțiuni diametral opuse—se întilnesc o clipă cele două drumuri care poartă numele suggestive ale lui I. C. Brătianu și Lascar Catargiu, s'a consumat în anul 1848 marea hecatombă a regulamentului organic. Și, iarăși, nu trebuie să se uite că din cenușa aceia

următoarele rînduri pe care le găsim la pagina 98 : „Actualul minister conservator... nu se prezintă însă ca o formațiune care să dea măsura capacității partidului conservator și a serviciilor ce el poate aduce țării”.—Aceste rînduri vor explica poate, pînă la un punct, de ce și expoziția jubilară nu a putut da *măsura capacității* noastre, a Romînilor.

a eșit mai tirziu burghezia biruitoare, al căreia triumf umple acum nu numai întreaga expoziție, ci și rindurile conducătoare ale partidelor noastre politice, unde, după ce a absorbit în sinu-i vechile clase privilegiate, prea curînd uitătoare a unui trecut încă apropiat, își astupă astăzi urechile cu hidrofila și princiara vată Știrbey, spre a rămînea surdă și indiferentă la revendicările surorii sale mai mici: țărăni-me... Din punct de vedere topografic, cîmpul Filaretului, mărginit pe de lături aproape numai cu drumuri publice (pe dreapta, totuși marele parc al institutului metereologic) și strîns ca 'ntr'o potcoavă la partea lui nordică de o mare colină semi-circulară,—se întinde spre miază-zi și foarte aproape de chiar centrul orașului, ocupînd împreună cu dealul superior un spațiu ce are forma aproximativă și simbolică a unei cruci ortodoxe, puțin cam neregulate. Piciorul acesteia se împlîntă în piața mare și modernă a *Viitorului*, unde ia contact cu orașul, creștetul ei se razimă tocmai pe șoseaua lui Șerban Vodă, privind spre cetatea morților, iar brațele-i se termină: cel stîng într'un punct ascuțit, pecînd cel drept se lățește pe partea culminantă a dealului, acolo unde se ridică astăzi *arenele romane*, construcție care dacă nu ne poate da impresia covîrșitoare a amfiteatrului flavian, de 16 ori mai mare, poate totuși cuprinde peste 5.000 spectatori.

Din această descriere sumară, se poate lesne întrevedea bogăția mijloacelor pe care nici o expoziție din lume, poate, nu le-a avut și pe care topografia pitorească a locului ales le puna la îndămina colaboratorilor artistici ai d-lui dr. C. Istrati. Inchiuirea acestora—este locul a o spune—a fost la înălțimea topografică a situațiunii : O mare alee triumfală—a *Independenței*—în partea joasă a expoziției, mărginită cu pavilioane luind proporția unor palate, largă de 50—60 metri și traversată în toată lungimea ei de un parter artistic, sămănat cu plante rare—și statui *rarissime*!—întrerupt din cînd în cînd de basinuri răcoritoare, până colo în fund, unde complectînd acest dreptunghi pe care-l crează numai fantazia perspectivei—monumental și dominînd dela cea mai mare depărtare întreaga panoramă—să se înnalțe un palat măreț, în simplitatea lui, desfășurîndu-și aripele-i în linie dreaptă, sus, sus de tot, tocmai deasupra spumegoasei cascade, pe frontalul cel mai înalt al dealului... Apoi, înaintînd în lăuntru dreptunghiului, spre acea frumoasă esplanadă care poartă numele regelui sărbătorit, și pe care ne-o ascund în parte—dezagreabil—chioșcurile Rigler și Feder, ni se deschide, ca pîntr'o baghetă magică, vederea aceia splendidă a clădirilor destinate să rămie, înșirîndu-se pitoresc de-o parte și de alta a palatului artelor, pe muchia semicercului care, în lăuntru potcoavei sale

puternice, stringe voluptuos lacul de argint... Acesta, luînd spre bază forma fantastică a unui uriaș cimpoi, este încunjurat din toate părțile, până colo departe—ba chiar presărat în cele trei insule ale sale, legate de maluri prin poduri artistice—cu pavilioane și chioșcuri nenumărate, al căror părăși și policromi și acoperișuri suprapuse ne dau iluzia unei mici lumi de pagode lilipuțiane...

Iar toată această expoziție romină se cuprinde în minunatul parc, desemnat de către un specialist francez, în cuprinsul căruia s'a răsădit o vegetație bogată de peste 60.000 arbori și aproape 160.000 plante forestiere și de florărie, pe acele 19 hectare destinate plantațiunilor, pajiștilor și elegantelor partere.— Dacă pe lângă frumusețile acestea vom adăogi bogăția apelor—2 hectare—în care se reproduc înmulțindu-se peste 5.000 lămpi, electrice ori nu, pusderia aceia de candel multicolore ce împrejmuește lacul, basinurile și parterul, precum și decorațiunile tricolore, vechi cunoștinți dela solemnitățile naționale, care înfățișînd mărcile județelor împodobesc aici toate aleele principale,—cetitorul își va putea face atunci o palidă idee de aspectul feeric ce-l ia expoziția cînd se îmbracă în haina-i de sărbătoare, și își va putea zice, cu drept cuvînt, că artiștii noștri nu au cruțat nimic—mai ales cheltuelile—căutînd să compenseze, dînd ochilor, tot aceia ce savanții or-

ganizatori ai expoziției jubilare nu au fost în stare să poata da minții...

Dintre toate străduințele lor, mai vrednică de laudă ni se pare însă aceia care a căutat să imprime expoziției jubilare caracterul unui loc de întâlnire aproape romînesc. Se poate zice că în afară de palatul artelor, unde concesiunea făcută arhitecturii internaționale este aproape complet răscumpărată de expozițiunea acolo cuprinsă a pictorului Grigorescu—penel minunat, care singur a izbutit până acuma să ne redede psihicul nostru etnic, în strînsa lui legătură cu mediul ambiant;—în afară de secesionistul pavilion austriac, de acel unguresc, care prin decorațiunile lui picturale ne amintește copilăria noastră cu lăzile ei de Brașov; afară în fine de acel francez, așa de sărăcăcios mobilat, și negreșit de arenele romane, precum și de alte citeva construcțiuni mai însemnate, pe lângă mulțimea chioșcurilor aruncate la întîmplare și executate fără caracter,—totul contribue aici a ne da iluzia, iar mai ales convingerea posibilității în arhitectură, a unui stil cu desăvîrșire național. Arhitecții noștri—este adevărat—nu-și puteau modela construcțiunile lor după vre-unul dintre foastele noastre palate domnești, căci voievozii romîni nu urmăreau eternitatea—se vede—decît în locașurile hărăzite Celui etern, pecînd ei se mulțumeau, pentru dinșii, cu clădiri numai vremelnice, ale căror urme abia doar le mai

vedem... Dar—și întru aceasta meritul artiștilor noștri este mai mare—ei au știut ca din crîmpee: liniile mari și simple ale clădirilor străvechi, acoperișurile cele înalte în vederea marilor zăpezi, ferestruicile cele înguste de grija dușmanului năvalnic și crud, ici o poartă frumoasă de intrare ori turnul suggestiv al unei clopotniți, dincolo cerdacul odihnitor sau pridvorul larg și comod, aiurea firida estetică ori numai dantela măiastră a mănăstirii lui Negru-Vodă, sau chiar întreaga galerie de coloane ori scara pitorească luate deădreptul dintr'un arfundaric,— din toate aceste motive răzlețe, ei au știut să improvizeze acele palate impunătoare, desigur prea complicate, însă care îmbrățișează totuși așa de armonios extremitățile esplanadei Carol I și ne afundă, cu gîndul, în trecutul mistic și depărtat... Vizitatorul să nu se oprească însă aici, ci să-și sature sufletul, admirînd ori numai gustînd, ici cetatea medievală a lui Țepeș-Vodă, reproducere aidoma după turnul întărit dela Cheia Argeșului, colo biserica *Cuțitul de argint*, în care va recunoaște unul dintre locașurile ridicate de Ștefan-Vodă, aiurea *cula* boerească, în același timp locuință și cetate, consacrată aici secțiunii cultelor; încolo, pe *calea Moldovei*, casă boerească mai modernă, cu frumoasele ei scări și pridvoar, în care se adăpostește administrația domeniilor coroanei, și hanul vechiu de poștă, unde expune direcția res-

pectivă, și în fine toate acele construcții răzlețite și cu caracter mai mult etnografic : Ici pavilionul Transilvaniei, o casă de peste munți, în care Românii de acolo, alături cu Istrianii, expun industria lor casnică și—in tablouri și monografii—activitatea așa de rodnică a institutelor lor de bancă ; colo, în stilul mănăstirii Putna, pavilionul Bucovinei cu țeșeturile ei remarcabile și reproducerea citorva monumente istorice, apoi Basarabia care, obosită, ne întimpină în chipul unei Rutence cu ochii albaștri spălăciți, adusă din ținutul Hotinului, dar care se dă drept Moldovancă „pentru că se supără domnii dacă spune altfel !”—și în fine Macedonia însingerată, locuind—din greșală poate numai—intr’o culă turcească ! Și toate aceste înfăptuiri ale arhitecturii rominești se întregesc cu casa gospodărească din Bucovina, cu diferitele ospătării frumos înălțate din lemnul munților noștri, cu stina și cu casa „model“ din județul Muscelului, lipsind însă—cu drept cuvânt, în această expoziție jubilară—cocioabele sărăcăcioase de pe malurile Prutului, Siretului ori Dunărei, pe lângă care ar părea, totuși, un adevărat palat mizerabila *casă dela Poradim*,—o atracție a expoziției—în care a ernat suveranul României în timpul glorioasei sale campanii din Balcani !

*

Cetitorul care ne-a urmărit cu răbdare în

excursiunile noastre, dacă, prea greoiu spre a urca scara obositoare din turnul lui Țepeș, nu a profitat să admire de acolo, din cerdacurile bine orinduite, vederea splendidă ce se desfășură dela arenele romane asupra întregii expoziții, prelungindu-se până acolo departe în mijlocul orașului,—va putea să guste, acum, cel puțin frumoasa perspectivă ce i-o rezervă terasa Cuza-Vodă, luînd loc pe scările palatului artelor, între statuetele aproximative ale lui Alecsandri și Golescu... O vedere tot așa de interesantă, mai măreață însă prin puterea ei sugestivă, o va putea îmbrățișa ocolind lacul până la alea *Independenței*, în capul căreia cercețind o clipă planul în relief care înfățișează pe pămînt „cîmpul luptei dela Plevna,”—se va opri tocmai la mijlocul căii triumfale, acolo unde-și fac față pavilioanele industriei și agriculturii... Ca o diademă superbă i se înalță înaintea ochilor palatul artelor, așezat pe fruntea unui cap închipuit, dar care răsare totuși mîndru și puternic din „decoltajul” elegant al esplanadei Carol, pecînd la dreapta și la stînga lui, spectatorul are—modernizînd galanta alegorie a ministrului lui Enric IV—cele două mamele care hrănesc astăzi întreg poporul român!...

Și numai acum abia îl vom îngădui noi să guste, în fine, din acele distracțiuni mai puțin intelectuale, pe care le găsește aici din belșug, începînd dela grota fermecată, hipodromul vienez, cinematograful vorbitor,

ori teatrul de varietăți, și până la berăria fraților Czell ori a profesorului universitar Basilescu,—dacă nu va prefera cumva armonioasele acorduri ale orchestrei românești, așa bine alcătuită de artiști nemți, care de nicăiri nu poate fi mai bine ascultată, ca dela chioșcul cofetăriei Drăghiceanu. Iar dacă se simte stăpinit de un sentiment și mai substanțial, va găsi atunci alinarea lui, fie la pavilionul austriac, unde, voluptoasele valsuri vieneze îl vor face să aprecieze și mai bine bucătăria impecabilă, al cărei picant se resimte abia în nota finală, fie în acel *restaurant royal* care numai de frica progromelor studențești s'a metamorfozat în „ospătăria regală,” fie în sfârșit prin celelalte circiumi populare, unde literatura românească este și ea reprezentată, de acel cunoscut Marion, care servește și acolo obișnuințelor săi clienți „soacra” sa limbută, cu spume de astădată numai la... guler. Cetitorul va trebui să ocolească însă cu prudență—spre a-și cruța ale sale cele mai gingașe sentimente—bufetul acela unde cărnosele Hebe, pogoritoare din Atila, toarnă droguri ametoare în eticele lor cupe, deși ar putea întilni acolo originalul, mai mult simpatic, al acelui bust turnat în bronz care,—alături cu fotografiile frumoșilor berbeci și armăsari crescuți la Codrenii d-lui Vasile Lascar,—împodobește așa de nimerit pavilionul județului Dorohoi.

Iar luindu-ne rămas bun, noi ne vom

duce în vremea aceasta să ocupăm obişnuitul nostru loc pe modesta bancă dela pavilionul agriculturii, spre a arunca de acolo încă o ultimă privire spre acel maestuos pavilion regal, în acelaşi timp chivot—în care se adăposteşte, între steagurile purtate de morţii noştri eroici, simpla dar marea coroană de oţel,—şi şcoala de adulţi, la intrarea căreia, bine stilatul jandarm ţine cursuri de bunăcuviinţă dinastică, nu numai muritorilor de rind, ci chiar şi foştilor miniştri care, poate prea bine crescuţi la şcoala parlamentară engleză, vor să-şi păstreze şi aici intact capul lor... preţios acoperit.—Şi, dela locul nostru modest, privind scara aceea complicată, dar totuşi frumoasă în complexitatea ei, ne întrebăm cu sfială: Nu este ea oare prea mare, şi prea întortochiată, pentruca să poată ajunge, peste marea de capete, până sus, sus de tot, glasul mulţimii care, nepregătită încă pentru emigrare, şi prea puţin organizată pentru răsccoală, îşi pune acolo nădejdea ei toată... Iar în clipa aceeaşi, în liniştea naturii tăcute şi în gălăgia burgheziei care petrece fără grijă, ne apare strălucind, prin galeria superioară a coloanelor rare, fâşiile unui senin cer albastru...

O nesfârşită mulţumire se revarsă atunci asupra întreg sufletului nostru, şi numai cu regret privirea ni se coboară pe acest pământ plin de patimi meschine, unde în gennunea ambiţiunilor extravagante şi egoiste,

abia întrezărim strălucirea stelară a sufletelor entuziaste... Colo, drept în fața noastră, statuia—parcă simbolică—a bătrînului C. A. Roseti, singura la locul ei, în preajma căreia s'ar fi căzut să-i vedem pe toți colaboratorii mai de samă ai regelui Carol, —privește cu mirare bustul celebrului chimist francez Lavoisier, mort la 1794, care, spre a pătrunde în expoziția jubilară, s'ar fi încarnat, zice-se, în trupul unui chimist român... pecînd dincolo, departe, în dreptul intrării principale chiar, unde am fi văzut cu plăcere, dacă nu se putea însuși chipul regelui jubilar, cel puțin un monument alegoric,—ne apare *smirna* în uniformă de general sanitar, un alt chimist: Carol Davila, neuitat încă, desigur, nu atît pentru lecțiunile sale universitare, cît pentru caritatea lui neîntrecută.. Și apropiindu-ne acum de poarta monumentală, pe care, măscat reliefate, cetim atîtea virtuți cardinale: „credință,“ „prevedere,“ „muncă,“ „economie,“ „știință,“ „pricepere,“ „voință,“ „cultură“... ne umple un sincer și adînc regret că păreții aceia n'au putut fi încă și mai mari, spre a scăpa de peire cît mai multe asemenea vorbe, atît de abstracte, dar așa de sonore, măcar cîteva veacuri de acum înainte, pînă cînd acel *magnum etymologicum* al academiei romîne le va putea transmite pe toate, intacte, urmașilor!

Nu putem însă părăsi expoziția jubilară

fără ca gîndul nostru să nu se îndrepte acum spre acel vrednic comisar general, care a izbutit să ne prezinte aici nu numai o icoană fragmentară a țării sale bogate și frumoase, ci chiar și o parte însemnată din viața-i politică, cu acea a ei caracteristică indiferență pentru problemele sociale, și cu acea desăvîrșită nepăsare pentru administrația științifică a izvoarelor ei de bogăție... Și ne întrebăm : Care este răsplata acestui om în lupta ce a purtat-o, cu încăpăținare, dar în fine victorios, împotriva întregii aproape opinii publice ?.. Iar răspunsul nu se face așteptat.

Din locul acesta unde ne aflăm acum, noi vedem căzînd perpendicular pe poarta de intrare axa ideală a expoziției, care trecînd prin mijlocul parterului înflorit, țintește drept înaintea, spre Panteonul cuprins în palatul artelor. Iar pe axa aceasta, întîlnim iarăși imagina aceluiași Roseti pe care—răstignit, la distanțe estetic proporționate, între cei doi chimiști—noi l-am privit adeseori numai cu cea mai respectuoasă nedumerire... Și abia acum, ni se relevă în fine legătura nematerială și simbolică ce unește, într'o entitate superioară, pe cei trei morți de o valoare așa de neegală...

Priviți-i !... Cariera științifică a d-lui dr. C. Istrati nu începe oare într'un laborator de chimie, sub aripa ocrotitoare a aceluia, a cărui statuie—de trei ori mărime naturală—o întîmpinăm cu mirare în chiar pra-

gul expoziției?... Și cariera sa politică nu începe deasemenea în jurul aceluia, pentru vremile lui mare visător, care prin ziarul său *Romanulu* a propovăduit învățăturile ce au înriurit atâtea generații și sub a cărui inspirație a fost scrisă fără îndoială și acea voluminoasă *Pagină**)?... crizalidă negreșit democratică, dar cu atât mai monstruoasă, pentru că palpita într'însa viața unui economist și barbat de stat conservator!... Iar cariera lui de savant se datorește cui, dacă nu aceluia părinte al chimiei franceze, al cărui bust tronează în centrul expoziției jubiliare și care, chiar cu prețul de a fi violat cele mai elementare legi, nu numai de embriologie, ci și de metempsicoză... spiritistă, a ținut totuși să se mai reîncarneze încă odată pentru a inventa Franceinele inutile, după ce, în prima sa viață pămîntească, făcuse de mult descoperirea fundamentală și fecundă a oxigenului!?...

Să tacă deci invidia și să ne închinăm cu toții înaintea supra-omului și a faptelor

*) *O pagină din istoria contimporană a României* de dr. C. I. Istrati, 500 pg. București, 1880, — lucrare în sprijinirea concluziilor căreia se fac bogate și numeroase citații din ziarul *Romanulu*, dintre care alegem, ca încă de actualitate, următoarea mai caracteristică: „La 1864 clăcașii au fost împroprietăriți, dar n'au trecut decît 14 ani de atunci, și mai mult de jumătate din ei ajunseră a rămînea fără pămînt și într'o pozițiune mai rea, în mare parte, decît erau înainte de desființarea clăcei.” (Vezi și *Romanulu* din 12 Sept. 1880).

sale ! Iar dacă România, ingrată, va uita să-și toarne vr'odată în bronz sau marmură sentimentele ei adinc recunoscătoare,—el să aibă cel puțin mîngierea că a știut să ne dăruiască, în chiar sinul expoziției jubilare, acel monumental triptic în care se schițează, cu o modestie încă ne mai atinsă, principalele momente ale vieții sale idealiste... dovedindu-ne astfel că ș'a urmărit și găsit răsplata—ca orice conștiință dezinteresată—numai în propria sa operă, asupra căreia lăsăm și noi în fine să cadă perdeaua.

*

Un simplu *memento*, deci, despre acele serbări și congrese nesfîrșite, fatal legate de orice expoziție, cu prilejul cărora muzele romîne au venit, în hora lor vie, să-și aducă și ele prinosul lor anului jubilar.—Incepînd dela luptele atletice, cărora matroanele romîne le acordă încă o atenție încordată, mai mult jignitoare pentru *decadentismul* intelectualilor noștri contemporani... și până la acele „nunți țărănești“ cu alaiul lor pitoresc, la care, în automobilele lor moderne, însiși miniștrii au venit să bine cuvinteze, după pilda lui Crist, taina care prezidă la sporul populațiunii—cîte nu s'au petrecut în atotcuprinzătoarele arene romane ?

Acolo l-am auzit pe inimosul Delavrancea

electrizînd mulțimea cu a sa apologie a poeziei populare, din a cărei paletă a știut să-și împrumute nuanțele cele mai vii pentru stilul său din belșug colorat; și tot acolo, am văzut desfășurîndu-se *Povestea neamului*, acea revistă mai mult *fin de siècle*, în care defilează totuși întreg frămîntatul nostru trecut... În costumele de zeci de mii de lei,—împrumutate, zice-se cu director cu tot dela teatrul național,—și în lipsa artiștilor demisionari, ne-au apărut acolo recruții aceia, care abia încăpeau, și numai de frică, în pielea distinselor personagii ce aveau să ni le reprezinte, și care, prin stîngăcia lor ridiculă, stirneau ilaritatea spectatorilor, mai adeseori decît entuziasmul tocmiți să-l provoace... Iar în mijlocul unor asemenea scene eroi-comice improvizate, este oare de mirare dacă mina sacrilege a bătaiosului *impressario*—vai, triplă infamie!—se va fi ridicat până și asupra celui care odinioară—spun istoricii—a întrupat o clipă visul tuturor Romînilor ?...

În schimb, ce moment înnălțător, și care cu nici un chip nu poate fi redat, pentru acei care nu l-au trăit, acela cînd sufletele a zeci de mii de oameni, învăluite de flăcările unui entuziasm delirant, se topeau într'o singură ființă, de ordine superioară, pe care abia acum o întrezărește sociologia modernă: mulțimea... Numai arta, inspirată însă de frămîntările aceleia, poate provoca asemenea zguduirii uriașe, în stare să se

măsure cu cele mai mărețe ale naturii... Și cu recunoștință gîndul ni se duce la corurile minunate venite aici, din toate unghiurile Daciei, spre a ne face să simțim, prin focul armoniei lor, că sub cenușa stărilor și deprimantă a doinelor noastre, ca și sub scoarța ingrată a vulcanilor, arde încă nestins jaratecul în stare să purifice totul !...

Și tot geniului muzical al poporului dătorim și acea operetă (*Moș Ciocîrlan*) în care, pe un libret mai mult naiv, artistul bucovinean a știut totuși să brodeze cu măestrie admirabilele motive românești, pe care *rasta-crația* noastră națională nu s'a scoborit însă, să le asculte, în lojile ei rezervate, dar rămase pustii.

Iar acum cine se va bizui să înregistreze măcar întreaga teorie a congreselor numeroase în care, dela membrii olimpici ai acestor mai transcendente societăți de știință, și până la cele mai modeste corporațiuni profesionale, toți Romîinii au ținut să-și afirme activitatea lor de specialiști?... Savanți de toate categoriile, medici și instituitori deocamdată ; sociologi (!), notari, veterinari și moașe, mai tîrziu, cine va rămînea fără congresul său jubilar?... De regretat este numai că organizarea acestora s'a făcut cu o așa chibzuință, încît unele din anunțatele lor ședinți nici nu au putut fi deschise, din pricina peremptorie că nu se înscrisese măcar un singur membru, în secțiunile lor respective..... pecind mulți

specialiști de valoare, nu știm pentru ce motive, au rămas departe de asemenea întâlniri uneori roditoare. Desigur însă că noi nu putem cerceta aici activitatea acestor congrese, care, de altminterlea, nu va putea fi pe deplin apreciată decît numai atunci cînd ele și vor da la lumină voluminoasele lor lucrări; totuși, mai mult decît caracteristic ni se pare ecoul ajuns până la noi, din adunările acele mai consistente ale medicilor, institutorilor și băncilor populare, în care, ca un alt: „Este ceva putred în Danemarca!“ s’au ridicat invinuiți impetuoase și unanime împotriva rău năvălitei noastre administrațiuni...

Nota internațională ce am constatat-o și în expoziție, nu putea să lipsească mai ales dintr’această gamă intelectuală. Am avut dar acel congres internațional al proprietății literare, onorat cu prezența mai multor distinși oaspeți străini, ale căror persoane fizice pășind acum pe pămîntul țării, au anticipat desigur, cu mult, viitoarea lor faimă literară... Între aceștia, ni s’a prezentat totuși un „număr extraordinar“, în ființa celui literat astronom și savantom de litere, numit Camille Flammarion, care a binevoit să renunțe o clipă la favorita sa planetă Marte, pentru *steaua* aceia, mult mai puțin strălucitoare, a generoasei Romîinii... Negreșit că constelațiunile noastre, cele mai ilustre, au ținut să-l sărbătorească pe distinsul bărbat cu toate onorurile și banchetele cuvenite;

iar, din discursul d-lui ministru al instruc-
țiunii publice, noi am aflat cu mulțumire
că—în eclipsa totală a gloriilor literare daco-
romane—d-nii Holban, Pătrașcu și Xeno-
pol,*) au bine voit să primească sarcina,
chiar prin sine însăși dificilă, de a figura
acolo *ex officio* pe străluciții noștri absenți...

*) Pentru cetitorii noștri aceia care nu pot fi
în curent cu tot ce se publică la noi, menționăm
că d-nii M. Gr. Holban, N. Pătrașcu și Al. D. Xe-
nopol funcționează ca directori ai publicațiilor
lunare respective: „Revista Idealistă”, „Artă și Li-
teratură” (București) și „Arhiva” (Iași).

DIN TRAISTA LUI SUCILĂ

1

Celui mai prețios tablou îi prefer o ramă goală : îmi lasă cîmp slobod închipuirii.

2

Egalitatea presupune unanimitate; prin urmare majoritatea este numai o egalitate parțială. Și totuși în dreptul public modern găsim următoarea inconherență : *Egalitatea* tuturor în fața legilor dictate de *majoritate*.

3

Dacă n'ar fi religiuni, n'ar fi oameni fără Dumnezeu ; dacă n'ar fi căsătoria, n'ar fi proprietatea, n'ar exista furtul... Baze ale societății, vă salut !

4

Niciodată nu m'au sfiit oamenii deștepți: timiditatea este omagiul pe care inteligența îl aduce prostiei.

5

Mulți zic cu emfază : „Nu'ncap două săbii într'o teacă !“ --Și nimeni nu se'ntreabă dacă pentru două teci ajunge o sabie.

6

Sînt multe boale, dar numai una ne duce pe toți la groapă : viața.

7

Inteligența și prostia își au fiecare logica ei : sînt numai mentalități deosebite care nu se pot pricepe reciproc.

8

Societatea, ca și natura, are instinctul nivelării : cînd nu ne putem ridica până la alții, îi coborîm până la noi.

9

Deși relativă, averea are o măsură absolută ; ea începe acolo unde încetează nevoia de a munci.

10

Plictiseala își are pricina în neputința a-

daptării la mediu ; de vină este mai totdeauna inferioritatea subiectului și numai arareori conștiința propriei superiorități.

11

Politicianismul este arta de a ajunge unde nu ți se cuvine.

12

Adevărurile de azi au fost contestate ieri, cele de mine sînt combătute azi. Așa dar, progresul se sintetizează în triumful adevărului *contra* noastră ?

13

Nu vă speriați de cuvinte : revoluțiunea nu-i decît o evoluțiune intensă, după cum viața nu-i decît o moarte lentă.

14

Mulți se roagă lui Dumnezeu să li dea pinea cea de toate zilele, dar n'am auzit pe nimeni rugîndu-se să-i dea operele complete ale lui Kant!

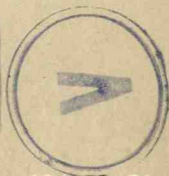
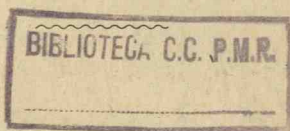

TABLA DE MATERII

Versuri

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
La săcere	1	Au nu știi	17
Bat'o Doamne	2	Malaguena	17
Strajă	2	Taină	18
Zădarnic	3	Ochii	19
Unei babe	3	Nălucă	20
Sărăcie	4	Dona Ella	21
Iad și Raiu	5	Pe gânduri	23
Ad Teutoniam	6	Osîndă	24
Te-am văzut	6	Unde ești?	24
Fragi și mure	7	De ce nu vii	25
In pădure	7	Ea	26
18 Mart	8	Viata	26
Cîntec	9	Fă-ne Doamne	27
Arminden	9	De dor	27
Gîndul	10	Și ce-mi pasă	28
Din Anacreon	10	Vara	29
Asămănare	11	Cale bună	29
Dor nebun	11	Adio	30
Frunză verde	12	Primăvară	31
De-o potrivă	12	Hamlet	32
Visuri	13	Curgeți lacrimi	33
Te-am iubit	13	Statornicie	34
Moartă	14	Cantilenă	34
Ș'acuma încă	14	La plecare	35
De ce?	15	Sfîrșite's	35
Vis	15	Nu te-am uitat	36
Unei doamne cer-		Nelegiuire	37
nite	16	Rămas bun	38

II

	Pag.
S'a stîns amorul . . .	39
Doină	40
Durere	40
Infrunzit'au	41
Fugi amorule	42
Mîndruliț' o din Tro-	43
tuș	
Carte cernită	43
Ce n'aș da	44
Anii zboară	45
Macabră	46
Epitalm	48
Ad Hominem	49
Spleen	50
Pedro	51
Orientală	51
In ștreang	55
Sfat	56
Romînia iridentă . . .	57
In temniță	58
Moara	59
Melancolie	60
Hymen	62
Rămîne-va	64
Singurătate	65
Puica Radului	66
Voia mea din urmă . .	70
Epitaf	71
De ce te mieri	72
Horă	72
Regele Midas	73
Pe moarte	73
Feminism	74
Răsplată	74
Aldebaran	75
Șagă	75
Iarnă	76
Leac	76
Peste gard	77

	Pag.
Înțelepciune	77
Sfat	78
In poale	78
Vamă	79
Imn	80
Epitaf	80
Cîntul lebedei	81
S'a stîns	82
Jale	82
Viața	83
Innaînte	84
In ajun	84
Toană	85
Ochii verzi, ochii	
căprii	85
Lăsați-mă	86
Unde	86
Pîndă	87
Arșiță	87
Insura-m-ași, insura	88
Unei doamne	88
Reîntoarcerea	89
La porțiță	89
Vorbe fără de 'nțe-	
les	90
Melancolie	90
Romanță	91
Cucule, pasere sură . .	91
Codrii plîng	92
Hoții	92
La fîntină	93
Puico vină	93
De mult în sat la	
noi	94
Cum ne-am potri-	
vit	94
Ruine	95
Samăn	95
Prin pădure	96

	<u>Pag.</u>
Trei flăcăi	97
Vedenie	97
Leda	98
Toamnă	98
Unde's doi	98
Și totuși	99
A plecat	99
Indoială	100
Terapie	100
Hain	101
Nimic mai trist . .	101
Dina	102
Ciudat	102
Timpul și amorul .	103
Codrule	104
De l'ași prinde . .	105
Vine vara	106
La vatră	107
Vai de noi	107
Ca mine	108
Mîngiere	108
Tu uiți	109
In Mai (Heine) . .	109
Dor de țară	110
In album	110
Poveste veche (He- ine)	111
Ocean	111
Sînt otrăvite (He- ine)	112
La mănăstire . . .	112
S'a sfîrșit	114
La răscruce	115
Schiță	116
Recenzie	117
Visul bradului . .	118
La horă	124
In bae	125
La întors	126

	<u>Pag.</u>
Ce-i amorul	127
Ei trei	127
Poveste	128
Conștiința	129
Serisorile iubitei .	129
Cumpăna	130
In gară	130
Pe malul mării . .	131
Polemică	132
Epilog	133
Rîsipă	133
Nehotărîre	134
Ochi albaștri . . .	134
Vis ciudat	135
Rada	135
In cimitir	136
Epitaf	137
Romane	137
Antiteza	138
Răspuns	138
Calea robilor . . .	139
Durere	139
Marină	140
Veacuri pagîne . .	140
Academiei (Piron) .	141
Contemporanilor .	141
Să ne'mpăcăm . .	141
Don Rinaldo . . .	142
Dragostea	144
Eu cînt	145
Don Juan (Byron) .	145
Blestem	146
La bal	147
Pe cale	147
Păsărică de pe deal	148
La mijloc	148
Viziune	148
Proverbe	149
La gura sobei . . .	149

VERIFICAT
2017

IV

	Pag.		Pag.
Nu mă judeca	150	Face-m'ași	168
Om ciudat	150	Strofă	169
La poarta raiului .	151		
Idilă	151		
La scăldat	153	<u>Proză</u>	
Kamadeva	154		
Nu te teme	154	Cum ne cunosc	
Pe mormînt	155	străinii	173
Confidență	155	Expoziția jubilară.	207
Nunta	156	Din traista lui Su-	
Pe mare	167	cilă	250
Foicică foi de mure.	168		

list.
8R. 19th - 1

VERIFICAT
2007

